

Public and Private International Law Bulletin

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

Türkiye’de Deniz Ticareti Tahkim Merkezi Kurulması Üzerine Düşünceler*

Hilal Tuğba Öksüzöğlü**

Öz

Bu çalışma Türkiye’de deniz ticareti tahkim merkezi kurulmasına yönelik bir öneri niteliğindedir. Çalışma kapsamında öncelikle deniz ticareti uyuşmazlıkları bakımından Türkiye’de tahkimin faydalı olup olmayacağı ele alınmış ve Türkiye’deki başlıca tahkim merkezleri ile bu merkezlerin deniz ticareti uyuşmazlıklarının çözümü bakımından elverişliliği incelenmiştir. Ardından, deniz ticareti uyuşmazlıklarının çözümünde dünyada en çok tercih edilen tahkim kurum ve/veya kuralları incelenerek Türkiye’de kurulması muhtemel olan deniz ticareti tahkim merkezinin yapısı ile ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur. Çalışmada son olarak tavsiye edilen yapıda bir deniz ticareti tahkim merkezi kurulmasının olası getirilerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Deniz ticareti tahkimi • Tahkimin gerekliliği • Türk tahkim merkezleri • Denizcilik ihtisas mahkemeleri • Deniz ticareti tahkim kurumları • Deniz Ticaret Odası

Thoughts on Establishing a Maritime Arbitration Centre in Turkey

Abstract

This study is a suggestion on the establishment of a maritime arbitration centre in Turkey. In the study, it was first examined whether arbitration would be beneficial in Turkey with regard to maritime disputes. Subsequently, main arbitration centres in Turkey have been examined in terms of their convenience in maritime dispute resolution. Within the scope of this study, the most preferred global arbitration centres and/or arbitration rules for resolution of maritime disputes have also been examined. Afterwards, assessments of the structure of possible maritime arbitration centre in Turkey have been made. Finally, the possible benefits of a maritime arbitration centre established in the suggested structure were explained.

Keywords

Maritime Arbitration • Necessity of Arbitration • Turkish Arbitral Centres • Specialized Maritime Courts • Maritime Arbitral Institutions • Chamber of Shipping

* Bu makale, Doç. Dr. Emre Esen danışmanlığında hazırlanmış ve 2018 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı kapsamında savunulup kabul edilmiş olan “Türkiye’de Deniz Ticareti Uyuşmazlık Çözüm Merkezi Kurulması Bağlamında German Maritime Arbitration Association (GMAA) Uyuşmazlık Çözüm Sistemi” başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir. Bu makalenin hazırlanmasında bana yardımcı olan Araş. Gör. Melis Avcı’ya teşekkür ederim.

** Sorumlu Yazar: Avukat, İstanbul Barosu, İstanbul, Türkiye. Eposta: hilaloksuzoglu@istanbulbarosu.org.tr

Atf: Hilal Tuğba Öksüzöğlü, “Türkiye’de Deniz Ticareti Tahkim Merkezi Kurulması Üzerine Düşünceler”, (2018) PPIL 38 369, 422
<https://dx.doi.org/10.26650/ppil.2018.38.2.0150>

Extended Summary

Arbitration is a method of dispute resolution, which has been applied more than the state courts in the resolution of disputes in maritime trade for a long time across the world. On the other hand, maritime dispute resolution in Turkey commonly occurs before the Turkish state courts and not through arbitration. However, according to the statistics of T.R. Ministry of Justice General Directorate of Judicial Records and Statistics, cases of specialized maritime courts are among the longest-standing cases in civil courts. According to the aforementioned statistics, a case of a specialized maritime court will take approximately 3 years, 7 months and 3 days to be concluded, yet it is possible for an arbitration case to be concluded in 6 months. Therefore, the choice of state courts instead of arbitration in maritime disputes can extend the duration of judicial proceedings up to approximately 610%. Thus, it can be seen that popularization of maritime arbitration in Turkey is a necessity. There is no maritime arbitration institution yet in Turkey, and the arbitration institutions that are available in Turkey are not commonly chosen in the resolution of maritime disputes.

Maritime disputes can be resolved both by ad hoc arbitration rules and within a body of arbitral institutions. It is known that ad hoc arbitration is more popular than administered arbitration with regard to maritime disputes. Even though maritime arbitration proceedings are generally conducted on an ad hoc basis in places such as London and New York, administered arbitration is more common in other centres like Paris, Tokyo, Hong Kong and Moscow. Furthermore, a global comparison of ad hoc and administered maritime arbitration shows that the number of arbitration institutions is more than the number of associations that have published maritime ad hoc rules. It appears that there is currently a global trend of establishing maritime arbitration institutions.

For the aforementioned reasons and because of the fact that arbitration is not sufficiently common in Turkey, it can be seen that establishing a maritime arbitration centre is a necessity. According to the 12th article of the Turkish Union of Chambers and Exchange Commodities along with Chambers and Exchanges Act No. 5174, constitution of arbitral tribunals is among the chamber duties. It is an important fact that awards of arbitral tribunals within administered arbitral institutions that are specified on a sector, have a different effect on tradesman that conduct business in that sector. Sanctions of sector specific arbitral institutions such as circularization and blacklisting play a big role in consentingly taking up of arbitral awards by parties as well. Discounts on administrative costs and arbitrators' fees are also common at sector specific arbitral institutions. The necessity of establishing a maritime arbitration centre in Turkey can be fulfilled by a maritime arbitration centre that is established within the body of the Chamber of Shipping, in accordance with Turkish Union of Chambers and Exchange Commodities along with the Chambers and Exchanges Act No. 5174. Thus, maritime disputes can be resolved in a fast and cost-efficient manner by expert arbitrators in Turkey. Turkey is an important maritime centre and constitution of a maritime arbitration centre in Turkey within the body of Chamber of Shipping would serve the aim of developing Turkey to be one of the capital centres of maritime law in the future.

Türkiye’de Deniz Ticareti Tahkim Merkezi Kurulması Üzerine Düşünceler

Deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıklar bakımından tahkim, uzun bir süredir devlet mahkemelerine oranla daha fazla başvurulmuş bir uyuşmazlık çözüm yoludur¹. Deniz ticareti tahkiminin kökenlerinin, Yunan tüccarların yüklerini taşıyan eski Fenikelilerin² sahip olduğu gemilerin seferlerine dair uyuşmazlıkların çözümüne kadar dayandığı ifade edilmektedir³. Keza, M.Ö. 700 yılında Avarya ve Kazalara İlişkin Rodos Kanunu (*Lex Rhodie de iactu*) zamanında dahi deniz ticareti alanında tahkimin mevcut olduğu bilinmektedir⁴.

Denizcilik camiasının tahkimi tercih etmesinin birçok sebebi bulunmakla birlikte, temel sebebin; özel denizcilik ve teknik yetenekleri olan, uyuşmazlığın genellikle oldukça teknik olan noktalarını anlayabilmek ve denizcilik camiasının geleneklerini göz önüne alarak sözleşme terimlerini yorumlayabilmek için gerekli bilgi sahibi olan hakemlerin tahkimde tercih edilebilmesi imkânı olduğu ifade edilmektedir⁵.

Deniz ticaretine ilişkin ihtilafların en çok Londra’da Londra Deniz Hakemleri Birliği (London Maritime Arbitrators Association, “LMAA”) kurallarına göre, daha sonra New York’ta Deniz Hakemleri Derneği (Society of Maritime Arbitrators “SMA”) kurallarına göre, Almanya’da Alman Deniz Tahkim Birliği (German Maritime Arbitration Association, “GMAA”) kurallarına ve Singapur’da Singapur Deniz Tahkim Odası (Singapore Chamber of Maritime Arbitration, “SCMA”) kurallarına göre halledildiği⁶ ve deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıklarda en çok başvurulmuş kuralın LMAA ve GMAA kuralları olduğu doktrinde ifade edilmektedir⁷. 2017 yılında kurulmuş olan Nordik Kıyı Ötesi ve Denizcilik Tahkim Birliği (Nordic Offshore and Maritime Arbitration Association, “NOMA”) tarafından da deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıklarda uygulanması için *ad hoc* tahkim kuralları yayımlanmıştır⁸.

Bunların dışında, dünyanın muhtelif kesimlerinde, deniz ticareti uyuşmazlıklarının çözümünü amaçlayan birçok tahkim merkezi bulunduğu⁹ ve üstelik deniz ticareti uyuşmazlıklarının çözümüne yönelik tahkim merkezlerinin kurulmaya ve gelişmeye devam ettiği görülmektedir.

1 Nuray Ekşi, *Milletlerarası Deniz Ticareti Alanında “Incorporation” Yoluyla Yapılan Tahkim Anlaşmaları* (Beta 2010) 1.

2 Siyasi varlıkları M.Ö. 2000 yılına kadar uzanan Fenikeliler denizcilik ve deniz ticareti ile uğraşmışlardır. Fenikeliler; gemilerin inşası amacıyla gerekli keresteleri temin etmek için gelişmiş bir ormancılık faaliyeti de yürütmüşlerdir. bkz.: ‘Fenike Medeniyeti (Uygurluğu)’ <www.tarihbilimi.gen.tr/makale/fenike-medeniyeti-uygarligi> erişim 06 Kasım 2017.

3 ‘Maritime Arbitration in New York’ <www.smany.org/arbitration-maritime-new-york.html> erişim 06 Kasım 2017; Kerem Ertan, ‘Deniz Hukuku’nda Londra’da Tahkim’ (Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi 2010) 3.

4 William Tetley, *International Conflict of Laws: Common, Civil and Maritime* (International Shipping Publications 1994) 389; Ekşi (n 1) 2.

5 Jan Wölper, ‘Maritime Arbitration in Germany’ ed. Karl-Heinz Böckstiegel, Stefan Michale Kröll, Patricia Nacimiento, *Arbitration in Germany: The Model Law in Practice* (Wolters Kluwer Law & Business 2017) 889, 896.

6 Ertan (n 3) 4.

7 Ekşi (n 1) 16, 18, 19.

8 ‘Why’ <www.nordicarbitration.org> erişim 25 Ekim 2018.

9 Bahse konu tahkim merkezleri hakkında detaylı bilgi için bkz. aşağıda “III. Deniz Ticareti Uyuşmazlıklarının Çözümünde Dünyada En Çok Tercih Edilen Tahkim Kurum ve/veya Kuralları” başlığı altındaki açıklamalar.

Bu çalışmada, Türkiye’de deniz ticareti tahkim merkezi kurulması düşüncesi üzerinde durulacaktır. Bu amaçla öncelikle deniz ticareti uyuşmazlıkları bakımından tahkimin faydalı olup olmayacağı ele alınacak; bunun için Türk mahkemeleri nezdinde görülen deniz ticareti davalarına ilişkin istatistikler ve bu istatistiklerin ortaya koyduğu tablo karşısında bir uyuşmazlık çözüm yolu olarak tahkimin vaat ettiği avantajlar incelenecektir. Ardından, Türkiye’deki kurumsal tahkim merkezlerinin deniz ticareti tahkimi bakımından elverişliliği sorgulanacaktır. Daha sonra, deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde dünyada en çok tercih edilen tahkim kuralları ve öne çıkan tahkim merkezleri -özellikle yapıları bakımından- inceleme konusu yapılacaktır. Bu incelemelerin ardından, Türkiye’de deniz ticareti tahkim merkezinin nasıl bir hukukî yapıda kurulabileceği hakkında çıkarımlarda bulunulacaktır. Son olarak faydalı görülecek olan yapıda deniz ticareti tahkim merkezi kurulmasının olası getirilerine yer verilecektir.

I. Deniz Ticareti Uyuşmazlıkları Bakımından Türkiye’de Tahkimin Faydalı Olup Olmayacağı

Uluslararası ticari uyuşmazlıklar bakımından tahkimin tercih sebeplerinin; uyuşmazlıkların çözümünde bağımsız ve tarafsız bir yargı mercii olmasının taraflar için vazgeçilmez olması, devlet mahkemelerine kıyasla kararların daha çabuk verilebilmesi, hakemler ve tahkim mahkemelerinin uzman kişi ve kurumlar olmaları, hakemlerin milli mahkemeler gibi *lex forin*in maddi ve usule ilişkin kurallarıyla sıkı sıkıya bağlı olmaması ve tahkimde devlet mahkemelerine kıyasla uluslararası ticaretin ihtiyaç ve niteliğine, tarafların beklentilerine ve adalet ilkelerine çok daha uygun kararlar verilebiliyor olması, hakem kararlarının icrasının yaygın ve kolay olması, yargılamanın gizli ve ucuz olması, hakemlerin aynı zamanda birer uzlaştırıcı da olmaları nedeniyle tahkimde taraflar arasındaki ilişkilerin daha az tahrip olması ve tahkimin barışçıl bir usul olması şeklinde sayılması mümkündür¹⁰. Elbette tüm bu avantajlar, deniz ticareti tahkimi için de geçerlidir.

Deniz ticareti hukukuna ilişkin uyuşmazlıklar bakımından tahkimin uzun bir süredir devlet mahkemelerine oranla daha fazla başvuru alan bir uyuşmazlık çözüm yolu olması¹¹, genellikle teknik konulara ilişkin ihtilaflar içeren deniz hukuku uyuşmazlıklarının tahkimin bünyesine uygun olduğunun açık bir göstergesidir. Hatta teknik nitelikleri sebebiyle deniz hukukuna ilişkin uyuşmazlıkların kısa sürede çözülebileceği bakımından tahkimin uygunluktan öte bir gereklilik arz ettiğini söylemek dahi

10 Cemal Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (6. bası, Beta 2016) 291-294. Queen Mary University of London, School of International Arbitration ve White&Case tarafından hazırlanmış olan 2018 Milletlerarası Tahkim Araştırması uyarınca; anketi yanıtlayanların %99’u, sınır ötesi uyuşmazlıkların çözümünde milletlerarası tahkimi önereceklerini bildirmişlerdir. Bkz.: Queen Mary University of London, School of International Arbitration, White&Case, ‘2018 International Arbitration Survey: The Evolution of International Arbitration’ <[www.arbitration.qmul.ac.uk/media/arbitration/docs/2018-International-Arbitration-Survey---The-Evolution-of-International-Arbitration-\(2\).PDF](http://www.arbitration.qmul.ac.uk/media/arbitration/docs/2018-International-Arbitration-Survey---The-Evolution-of-International-Arbitration-(2).PDF)> erişim 6 Kasım 2018.

11 Ekşi (n 1) 1.

mümkündür. Nitekim devlet mahkemeleri nezdinde görülen davalarda bilirkişilerin tayin edilmesi yargılamayı uzatmaktadır. Ayrıca hâkim tarafından bir bilirkişi tayin edilmesindenense, uyuşmazlığın teknik bilgi sahibi ve uzman bir hakemin de içerisinde bulunduğu bir tahkim mahkemesi tarafından çözümü sayesinde daha kısa sürede ve daha yerinde kararlar verilmesi de söz konusu olabilir¹².

Tahkimin, devlet yargısına nazaran sahip olduğu bu genel avantajların, tahkim ile Türk mahkemeleri arasında yapılacak mukayese açısından da geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Bilhassa Türk mahkemelerinde görülen deniz ticaretine ilişkin davaların görülme süresi bu bakımdan dikkat çekicidir.

T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan 2017 adli istatistikleri uyarınca, 2017 yılında asliye ticaret mahkemelerinde görülmüş olan toplam dava sayısı 231.080’dir. Bunlardan yalnızca 92.864’ü yıl içerisinde karara bağlanmış, 138.216 dava bir sonraki yıla devretmiştir. Asliye ticaret mahkemelerinde bir davanın görülmesi süresi ortalama 1 yıl, 5 ay, 26 gündür (toplamda 541 gün)¹³.

Aynı istatistikler uyarınca, 2012 yılında denizcilik ihtisas mahkemelerine bir önceki yıldan gelen dava sayısı 1.014, yıl içinde açılan dava sayısı 509, bozularak gelen dava sayısı 42 ve dolayısıyla yıl içerisinde görülen toplam dava sayısı 1.565’tir. 1.565 davadan yalnızca 519’u yıl içerisinde karara bağlanmış, 1.046 dava bir sonraki yıla devretmiştir¹⁴.

Denizcilik ihtisas mahkemelerinde bir davanın ortalama görülme süresi 2010 yılı için 499, 2011 yılı için 618, 2012 yılı içinse 693 gün olarak hesaplanmıştır¹⁵. Böylece 2012 yılı istatistiklerine göre, denizcilik ihtisas mahkemesinde görülen bir davanın ortalama olarak ancak 1 yıl 10 ay 28 gün içinde karara bağlandığı ve yıllar içerisinde davaların karara bağlanma süresinin gittikçe artan bir görünüm sergilediği anlaşılmaktadır¹⁶. Dosyaların karara bağlanma oranı da gittikçe düşmüştür. Denizcilik ih-

12 İSTAC’ın bir avantajının da uyuşmazlığı çözecek olanların uzman olması olduğu, böylece inşaat sözleşmesi, lisans sözleşmesi, finans sözleşmesi, satım sözleşmesi ya da şirketler hukuku alanından doğan uyuşmazlıkların konunun uzmanları tarafından çözüleceği ve bu durumun taraflara daha doğru ve iyi karar elde etme imkanı vereceği hakkında bkz.: Ziya Akıncı, *Millîlerarası Tahkim* (4. bası, Vedat 2016) 433. Yazar bu şekilde gerekli olmadığı hallerde bilirkişiye müracaat etmenin ve bilirkişilere genel sorular sorulmasının önüne geçileceği, bunun da yargılama süresinden tasarruf sağlayacağı görüşündedir. Bkz.: Akıncı (n 12) 433. Aynı durum ve avantajlar denizcilik tahkim mahkemesinde görev yapacak olan hakemler bu hakemlerce yürütülecek olan yargılamalar için de geçerlidir.

13 T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan 2017 adli istatistikleri için bkz.: Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, ‘Adli İstatistikler 2017’ <www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2017/istatistik2017.pdf> erişim 17 Haziran 2018 135.

14 Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, ‘Adli İstatistikler 2017’ <www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2017/istatistik2017.pdf> erişim 17 Haziran 2018 137.

15 Denizcilik ihtisas mahkemelerine ilişkin ayrı istatistiklerin 2012 yılına kadar mevcut olmasının sebebi, Hâkimler ve Savcılar Kurulu Birinci Dairesi’nin bazı yer 1 ve 2. bölge adli yargı hâkimleri ile Cumhuriyet başsavcısı vekili ve Cumhuriyet savcılarının yetkilerinin belirlenmesine ilişkin 10.07.2012 tarihli ve 1888 sayılı kararı uyarınca Deniz İhtisas Mahkemesi nezdinde görülmekte olan dava ve işler ile arşiv dosyalarının belirli asliye ticaret mahkemelerine devredilmiş olmasıdır. Karar için bkz.: ‘Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Birinci Dairesi’nin bazı yer 1 ve 2. bölge adli yargı hâkimleri ile Cumhuriyet başsavcısı v. ve Cumhuriyet savcılarının yetkilerinin belirlenmesine ilişkin 10/07/2012 tarihli ve 1888 sayılı kararı’ <www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/e4764f46-c2d0-49a0-9c66-680f95ea84a6.pdf> erişim 17 Haziran 2018.

16 Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, ‘Adli İstatistikler 2017’ <www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2017/istatistik2017.pdf> erişim 17 Haziran 2018 139.

tisas mahkemelerinde karara bağlanan davaların gelen davalara oranı 2010 yılı için %38,7, 2011 yılı için %34,7, 2012 yılı için %33,2'dir¹⁷.

Ayrıca dikkat çeken bir başka husus da, 2011 ve 2012 yıllarında asliye ticaret, asliye hukuk, iş, icra hukuk, sulh hukuk, kadastro, tüketici, aile, fikri ve sınaî haklar ve denizcilik ihtisas mahkemelerinin tamamı incelendiğinde, davanın ortalama görülme süresinin en uzun olduğu mahkemelerin kadastro mahkemeleri ve ardından denizcilik ihtisas mahkemeleri olmasıdır. 2010 yılı istatistiklerine göre ise denizcilik ihtisas mahkemeleri, davaların ortalama görülme süresi bakımından, belirtilen mahkemeler içerisinde üçüncü sıradadır¹⁸. Kanaatimizce bu sonucun oluşmasında kadastro ve denizcilik ihtisas mahkemelerinin görevine giren alanların oldukça teknik olabilmesinin büyük etkisi vardır.

Elbette ilk derece mahkemeleri için geçerli olan bu sürelerle temyiz süreci de eklenmelidir¹⁹. 2017 yılı istatistiklerine göre Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'ne²⁰ yıl içerisinde gelmiş olan toplam dava sayısı 17.739, yıl içerisinde verilmiş olan karar sayısı ise yalnızca 7.639'dur. Dolayısıyla 10.100 dava bir sonraki seneye devretmiştir. 2017 yılı için Yargıtay 11. Hukuk Dairesi nezdinde bir davanın görülmesi süresi ise ortalama 615 gündür²¹.

Böylece bir davanın ortalama görülme süresi hesabında ilk derece mahkemesi olan denizcilik ihtisas mahkemeleri için 2012 verileri ve temyiz mahkemesi olarak Yargıtay 11. Hukuk Dairesi içinse 2017 verileri esas alındığında, yargılama toplam 1.308 gün (615+693), bir diğer deyişle 3 yıl 7 ay 3 gün sürmektedir. Elbette bu süre istatistiklere göre hesaplanmış ortalama bir süre olup, yargılamanın daha uzun veya kısa sürmesi de mümkündür.

Sonuç olarak Adalet Bakanlığı istatistiklerine göre, Türk hukuk mahkemelerinde ortalama olarak en uzun süren davalar kadastro davaları, ardından ise denizcilik ihtisas mahkemelerinde görülen davalardır ve temyiz süreci de dikkate alındığında denizcilik ihtisas mahkemelerinin görev alanına giren bir davanın ortalama olarak görülme süresi 3 yıl 7 ay 3 gündür.

Dolayısıyla tahkim süresinin altı ay, hatta üç ay bile olabileceği düşünüldüğünde, istatistikî veriler uyarınca devlet mahkemelerinde süren yargılamalar oldukça uzundur.

17 Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 'Adli İstatistikler 2017' <www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2017/istatistik2017.pdf> erişim 17 Haziran 2018 140.

18 Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 'Adli İstatistikler 2017' <www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2017/istatistik2017.pdf> erişim 17 Haziran 2018 139.

19 Belirtilen istatistiklerde, Bölge Adliye Mahkemesi nezdindeki bir davanın görülme süresinin ortalama olarak ne olduğuna ilişkin bir bilgi yoktur.

20 Deniz ticaretine ilişkin davalar 2017 yılında da Yargıtay 11. Hukuk Dairesi nezdinde görülmekteydi. 20.01.2017 tarihli ve 2017/1 sayılı Yargıtay Büyük Genel Kurulu Kararı için bkz.: '2017 Yılı Yargıtay Hukuk Daireleri İş Bölümü' (01.02.2017) <<http://www.baroturk.com/2017-yili-yargitay-hukuk-daireleri-is-bolumu-26294h.htm>> erişim 17 Haziran 2018.

21 Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 'Adli İstatistikler 2017' <www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2017/istatistik2017.pdf> erişim 17 Haziran 2018 239.

Yine bahsedilen veriler ışığında söylemek mümkündür ki tahkim kararına karşı bir iptal davası açılmaması ihtimalinde, 6 ay sürebilecek olan bir tahkim yargılaması yerine devlet mahkemelerine başvurulmasıyla yargılama süreci yaklaşık %610 oranına kadar uzayabilmektedir.

Yukarıda yapılan açıklamalar uyarınca, deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde tahkimin faydalı olmaktan öte bir gereklilik olarak dahi görülmesi mümkündür.

II. Türkiye’deki Başlıca Tahkim Merkezleri ve Bu Merkezlerin Deniz Ticareti Uyuşmazlıklarının Çözümü Bakımından Elverişliliği

A. Genel Olarak

Deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıklar bakımından devlet yargısına nazaran tahkimin faydalı ve hatta gerekli bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olduğu sonucuna varduktan sonra, Türkiye’de hâlihazırda tahkim faaliyeti yürütmekte olan kurumsal tahkim merkezlerinin anılan faydayı sağlayıp sağlamamak bakımından nasıl bir konumda olduğunun incelenmesinde yarar görmekteyiz²².

Günümüzde ülkemizde maalesef uluslararası tahkim alanında arzu edilen seviyede aktif olan bir kurumsal tahkim merkezinin bulunmadığı belirtilmektedir²³. Lakin özellikle İstanbul Tahkim Merkezi’nin (Istanbul Arbitration Center, “ISTAC”)²⁴ ve İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi’nin (“İTOTAM”) bu bakımdan ümit vadettiğini söylemek mümkündür.

B. İstanbul Tahkim Merkezi

Merkezi İstanbul’da bulunan ve tüzel kişiliği haiz olan ISTAC, 01.01.2015 tarihinde yürürlüğe giren, 20.11.2014 tarihli ve 6570 sayılı İstanbul Tahkim Merkezi Kanunu ile kurulmuştur. ISTAC, gerek yerel gerekse uluslararası nitelikli davaların çözümlenebileceği bir kurumsal tahkim merkezidir²⁵.

22 Bu inceleme yapılırken bazı tahkim kurumlarına değinilmemiştir. Türkiye Seyahat Acentaları Birliği nezdindeki tahkim kurulu, birlik üyelerinin kendi aralarındaki veya birlik üyeleri ile tüketiciler arasındaki hukuki uyuşmazlıkları çözmek üzere oluşturulmuştur (Bkz.: Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 353, dn. 456). Keza Türkiye Futbol Federasyonu (“TFF”) nezdinde de tahkim faaliyetleri mevcuttur. TFF Tahkim Kurulu’nun kuruluşu, 16.05.2009 tarihinde 27230 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanıp yürürlüğe girmiş olan 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun’a dayanır (Bkz.: Erkan Küçükgüngör, ‘Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu’nun Yapısı ve Tahkim Kurulu Kararlarının Niteliği’ (2001) 2 Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 137). Fakat bu tahkim merkezlerinde deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünün mümkün olmaması nedeniyle, çalışmada bu merkezler ele alınmamıştır.

23 Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 353, dn. 456.

24 ISTAC 26 Ekim 2015 – 1 Mart 2018 tarihleri arasındaki döneme dair istatistikler için bkz.: ‘İstanbul Tahkim Merkezi – Rakamlarla ISTAC’ <https://istac.org.tr/wp-content/uploads/2018/05/rakamlarla_istac_tr.pdf> erişim 15 Haziran 2018.

25 Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 353, dn. 456; Zeynep Çalışkan, ‘Fındık İhracatında Uyuşmazlıkların Tahkim Yöntemiyle Çözümü: ISTAC ve TNA’ (2017) 37/2 Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 230, 235.

Seri, ucuz ve kaliteli bir yargılama sunma amacıyla kurulmuş olan ISTAC, Türkiye’de ilk kez seri tahkim (*Fast Track Arbitration*) kuralları düzenlemiştir. Bu kurallar uyarınca dosyanın hakeme intikal etmesinden itibaren üç ay içerisinde dava nihai olarak karara bağlanmaktadır. Seri tahkime tabi olmayan yargılamalar için ISTAC tahkim kuralları uyarınca belirlenmiş olan yargılama süresi ise altı aydır²⁶.

Ayrıca ISTAC’ın hakemlerinin uzman olması da taraflara bir avantaj sağlamaktadır. Tarafların aralarında anlaşamamaları halinde ISTAC bünyesinde yer alan Divan, uzman olan hakemi belirlemektedir. Böylece inşaat, lisans, finans, satım sözleşmelerinden doğan ya da şirketler hukukuna ilişkin uyuşmazlıkların uzmanlar tarafından çözümü sağlanır. Bu uygulamanın sonucunda gereksiz bir şekilde bilirkişiye müracaatın önüne geçilebilmekte, yargılama süresinden tasarruf sağlanıp aynı zamanda daha doğru kararlar elde edilebilmektedir²⁷. ISTAC’ın en önemli avantajlarından biri olarak da dünya çapında ünlü ve saygın bazı hakemlerin ISTAC Milletlerarası Divan Üyesi olarak görev yapması gösterilmektedir²⁸.

ISTAC’ın tahkim ve seri tahkim kuralları dışında, acil durum hakemi kuralları ve arabuluculuk kuralları da mevcuttur²⁹.

ISTAC istatistiklerine göre ISTAC davalarına konu olan uyuşmazlıkların %32’sini satım sözleşmeleri, yüzde %20’sini hizmet sözleşmeleri, %20’sini inşaat sözleşmeleri oluşturmakta ve böylece satım, hizmet ve inşaat sözleşmelerine ilişkin uyuşmazlıklar en çok dava konusu olan uyuşmazlık alanları olmaktadır³⁰. Yine aynı istatistiklere göre, ISTAC bünyesinde görülen deniz hukukuna ilişkin uyuşmazlıklar, tüm uyuşmazlıkların yalnızca %7’sini teşkil etmektedir³¹.

C. İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi

İTOTAM uluslararası ticari uyuşmazlıklarda tahkim hizmeti sunan bir tahkim kurumudur. Uyuşmazlığın İTOTAM nezdinde çözülebilmesi için, taraflardan en az birinin İstanbul Ticaret Odası üyesi olması şarttır³².

İTOTAM tahkim kuralları 2017 yılında güncellenmiş ve 14.12.2017 yürürlük tarihli güncel kurallar yayımlanmıştır³³. İTOTAM tahkim kuralları güncellenirken, 2010

26 Akıncı (n 12) 432.

27 Akıncı (n 12) 433.

28 Akıncı (n 12) 436.

29 ISTAC kuralları için bkz.: ‘İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim ve Arabuluculuk Kuralları’ <https://istac.org.tr/wp-content/uploads/2016/03/istac_tahkim_kurallari_v3_TR.pdf> erişim 15 Haziran 2018.

30 26 Ekim 2015 – 1 Mart 2018 tarihleri arasındaki döneme dair istatistikler için bkz.: ‘İstanbul Tahkim Merkezi – Rakamlarla ISTAC’ <https://istac.org.tr/wp-content/uploads/2018/05/rakamlarla_istac_tr.pdf> erişim 15 Haziran 2018 2.

31 ‘İstanbul Tahkim Merkezi – Rakamlarla ISTAC’ <https://istac.org.tr/wp-content/uploads/2018/05/rakamlarla_istac_tr.pdf> erişim 15 Haziran 2018 6.

32 Şanlı, *Uluslararası Ticari Akıtların Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 353, dn. 456.

33 14.12.2017 yürürlük tarihli İTOTAM tahkim kuralları için bkz.: ‘İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (İTOTAM) Tahkim Kuralları’ <www.itotam.com/Dosyalar/2018/ITOTAM%20Tahkim%20Kurallari-%202017.pdf> erişim 25 Ağustos 2018. İTOTAM arabuluculuk kuralları için bkz.: ‘İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (İTOTAM) Arabuluculuk Kuralları’ <www.itotam.com/Arabuluculuk_Kurallari_2603218.pdf> erişim 24 Ağustos 2018.

tarihli United Nations Commission on International Trade Law (Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Komisyonu, “UNCITRAL”) tahkim kuralları model alınmış ve çeşitli yeni düzenlemelerden de faydalanılmıştır³⁴. Ayrıca İTOTAM’ın çeşitli uluslararası işbirliği anlaşmaları ve yürütülen projeleri mevcuttur³⁵.

2010 yılı verilerine göre, 2005 yılından sonra İTOTAM’a toplamda 57 başvuru yapılmıştır³⁶. 2010 yılından sonraki başvuru sayısı ise bilinmemektedir.

Deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların bu merkez nezdinde halledildiğine dair bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ayrıca uyuşmazlığın İTOTAM nezdinde çözülebilmesi için, taraflardan en az birinin İstanbul Ticaret Odası üyesi olmasının şart olması nedeniyle³⁷, İTOTAM’ın ileride deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların çözümü için uluslararası bir merkez olması pek mümkün görünmemektedir.

D. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Tahkim Divanı

Bir diğer tahkim kurumu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (“TOBB”) tarafından, 1990 yılında ve Uluslararası Ticaret Odası (International Chamber of Commerce, ICC) tarafından hazırlanmış olan tahkim kuralları esas alınarak oluşturulmuştur³⁸. TOBB Tahkim Divanı’nın merkezi Ankara’da bulunmaktadır. Lakin bu tahkim merkezinin iş dünyasında aktif bir konuma gelemediği belirtilir³⁹.

2010 yılı verilerine göre, 2005 yılından sonra TOBB Tahkim Divanı’na toplamda yalnızca 6 başvuru yapılmıştır⁴⁰.

E. İzmir Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi

İzmir’de İzmir Ticaret Odası tarafından kurulmuş olan İzmir Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi mevcuttur. Bu tahkim kurumunda yargılama “Ticari Uzlaştırma ve Ticari Tahkim Esasları” uyarınca yürütülmektedir. Belirtilen kurallar Oda Meclisi’nin 29.08.2012 tarihli ve 45 sayılı onayı ile yürürlüğe girmiş, 26.06.2018 tarihli ve 3 sayılı onayı ile değiştirilmiştir^{41 42}.

34 ‘Hakkımızda’ <www.itotam.com/Hakkimizda.aspx> erişim 25 Ağustos 2018.

35 ‘Uluslararası İşbirliği Anlaşmaları ve Yürütülen Projeler’ <www.itotam.com/Isbirlikleri.aspx> erişim 25 Ağustos 2018.

36 Hakan Pekcanitez, ‘İstanbul Tahkim Merkezi Kanun Taslağı’ (2012) 2 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Burhan Ceyhan’a Armağan 635, 637, 638.

37 Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 353, dn. 456.

38 TOBB tahkim tüzüğü ve diğer düzenlemeler için bkz.: ‘TOBB Tahkimi ve Tahkim Sözleşmesi’ <www.tobb.org.tr/HukukMusavirliği/Sayfalar/TOBBTahkimiveTahkimSozlesmesi.php> erişim 15 Haziran 2018.

39 Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 353, dn. 456.

40 Pekcanitez, ‘İstanbul Tahkim Merkezi Kanun Taslağı’ (n 36) 637, 638.

41 Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 353, dn. 456.

42 İzmir Ticaret Odası Ticari Uzlaştırma ve Ticari Tahkim Esasları için bkz.: ‘Ticari Uzlaştırma ve Ticari Tahkim Esasları’ <www.izto.org.tr/ticari-uzlastirma-ve-ticari-tahkim-esaslari> erişim 15 Haziran 2018.

2005-2010 yılları arasında İzmir Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi'ne yapılan başvuruların yıllık üçü geçemediği bildirilmiştir⁴³.

F. Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği Nezdinde Tahkim

Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği ("UTİKAD") nezdinde de hakemlik faaliyeti ve tahkim kurulu mevcuttur⁴⁴. UTİKAD Tüzüğü⁴⁵ m. 26 uyarınca, tahkime elverişli uyuşmazlıklarda tahkim sözleşmesi ile uyuşmazlığın tamamı veya bir kısmının halli UTİKAD hakem veya hakem kuruluna bırakılmış ise, görevin kabul edilmesi halinde dernek tarafından tahkim süresi içinde uyuşmazlığın esası hakkında karar verilir.

Yine aynı madde uyarınca karar verilirken 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu⁴⁶ ("HMK") m. 407 ve devamı maddeleri ya da uyuşmazlığın 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun⁴⁷ ("MTK") tanımladığı anlamda yabancılik unsuru içermesi ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlenmesi veya MTK hükümlerinin taraflar ya da hakem veya hakem kurulunca seçildiği uyuşmazlıklar hakkında ise MTK hükümleri uygulanacaktır. Dolayısıyla UTİKAD nezdinde yürütülen tahkimler için özel yargılama kuralları getirilmediği görülmektedir.

UTİKAD nezdinde yürütülmüş olan tahkim yargılamalarının sayısına ilişkin bir veriye ulaşılamamıştır.

G. Sigorta Tahkim Komisyonu

Son olarak sigorta hukukuna ilişkin uyuşmazlıklarda etkin bir şekilde uygulama alanı bulan Sigorta Tahkim Komisyonu'ndan bahsetmek gerekir. Sigorta Tahkim Komisyonu, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun ("SK") 30. maddesi uyarınca Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği nezdinde kurulmuştur⁴⁸. Sigorta Tahkim Komisyonu'nun amacı; sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden veya güvence hesabından faydalanacak kişiler ile güvence hesabı arasında doğan uyuşmazlıkların çözümüdür⁴⁹.

43 Pekcanitez, 'İstanbul Tahkim Merkezi Kanun Taslağı' (n 36) 637, 638.

44 Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 353, dn. 456.

45 Tüzük için bkz.: 'Tüzük' <www.utikad.org.tr/Tuzuk.aspx> erişim 15 Haziran 2018.

46 Kabul tarihi: 12.01.2011, RG. 04.02.2011/27836.

47 Kabul tarihi: 21.06.2001, RG. 05.07.2001/24453.

48 Ecehan Yeşilova Aras, Bilgehan Yeşilova, 'Sigortacılık Tahkimi-Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri (Sigortacılık Kanunu m. 30)' (2013) 8 *Journal of Yaşar University* 275; Rauf Karasu, 'Sigorta Tahkimi ile İlgili Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri' (2016) 26 *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 49; Serhan Göktürk, 'Sigorta Tahkim Uygulaması' (2017) Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Özel Hukuk Yüksek Lisans, Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasası Bahar Dönem Ödevi* <www.academia.edu/33751355/Sigorta_Tahkim_Uygulaması> erişim 25 Ağustos 2018 10, 11.

49 SK m. 30/1.

Sigorta Tahkim Komisyonu nezdinde tahkim davası açabilmek için sigorta şirketi ile uyuşmazlığın karşı tarafı arasında bir tahkim anlaşması olması zorunlu değildir; zira burada tahkim kanun ile öngörülmüştür. SK uyarınca sigorta tahkim sistemine üye olan kuruluşlarla arasında uyuşmazlık olan bir kişi, uyuşmazlık konusu sözleşmede özel bir hüküm olmasa dahi tahkim usulünden faydalanabilmektedir. Şayet sigortacılık yapan kuruluşlardan, sigorta tahkim sistemine üye olmak isteyenler varsa, bunu yazılı olarak Sigorta Tahkim Komisyonu'na bildirmeleri gerekmektedir⁵⁰.

Sigorta Tahkim Komisyonu nezdinde görülen davalarda, hakem veya hakemlerin görevlendirildikleri tarihten itibaren dört aylık bir tahkim süresi öngörülmüştür. Bu süreye riayet edilmemesi halinde uyuşmazlık hakkında yetkili mahkeme tarafından karar verilebilecektir. Lakin tahkim süresinin tarafların açık ve yazılı muvafakatleriyle uzatılması mümkündür⁵¹.

Sigorta Tahkim Komisyonu nezdinde verilen kararlara karşı itiraz yoluna başvurulması ve ardından kararın temyizi mümkündür; fakat bunun için dava konusu uyuşmazlığın belirli bir tutarı aşması gerekir. 5.000 TL veya daha yüksek değerdeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararlarına karşı, kararın tebliğden itibaren on gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere Sigorta Tahkim Komisyonu nezdinde itiraz mümkündür. İtiraz üzerine dosya İtiraz Hakem Heyeti'ne intikal etmekte ve dosyanın heyete intikalinden itibaren maksimum iki ay içerisinde karar verilmektedir. 40.000 TL'nin üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında ise itiraz üzerine verilen kararlar için temyiz kanun yoluna başvurulması da mümkündür. Bunlar dışında tahkim süresinin aşılmış olması, talep edilmemiş bir şey hakkında karar verilmiş olması, hakemlerin yetkileri dâhilinde olmayan konularda karar vermiş olması ve hakemlerin, tarafların iddiaları hakkında karar vermemiş olması hallerinde ise uyuşmazlık konusu değerine bakılmaksızın temyiz kanun yoluna başvurmak mümkündür^{52 53 54}.

50 SK m. 30/1.

51 SK m. 30/16.

52 SK m. 30/12.

53 HMK tahkim hükümleri uyarınca tahkim yargılaması sonucunda verilen karara karşı yalnızca iptal davası açılabilirken, SK'da temyiz usulünün öngörülmesinin istisna mı teşkil ettiği yoksa sehven mi bu şekilde bir düzenlemenin kalmış olduğu doktrinde tartışma konusu olmuştur. Bu hususta ilk görüş, SK'da yapılmış olan hakem kararlarının temyize dair atfın, HMK m. 439'da düzenlenmiş olan iptal davası düzenlemesine yapılmış sayılması gerektiğini savunur. Bu görüşe gerekçe olarak, yürürlükten kalkmış olan bir kanunun hükümlerine başka bir kanun tarafından yapılmış olan atfın, yürürlükten kalkmış olan hükümleri yeniden yürürlüğe sokmuş olduğunun varsayılmayacağı ifade edilmiştir. Konu hakkındaki ikinci görüş ise SK'da yer alan düzenlemenin bir istisna olduğunu ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümlerine genel bir atf yapılmıyorsa doğrudan temyiz usulü zikredildiğini belirterek bu nedenle sigorta tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararlarına karşı temyiz yoluna başvurulması gerektiğini savunur. Bu hususta ve bahsedilen görüşleri savunan yazarlar için bkz.: Mehmet Özdamar, 'Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi' (2013) 17 Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 831, 850. İkinci görüşü benimseyen yazar Özdamar, 6327 sayılı Kanun ile SK'da değişikliğin yapıldığı tarihin, HMK'nun yürürlüğe girmesinden yaklaşık dokuz ay sonra olduğuna dikkat çekmektedir. Bkz. Özdamar (n 53) 850. Uygulamada Sigorta Tahkim Komisyonu kararlarının SK m. 30'da belirtilen uyuşmazlık tutarı aşılmış ise istinaf edilebildiği görülmektedir.

54 Her ne kadar maddede "temyiz" ifadesi kullanılmış olsa da, uyuşmazlık konusunun değerinin 40.000 ₺'nin üzerinde olması halinde İtiraz Hakem Heyeti Kararı'na karşı istinaf kanun yoluna başvurmak mümkündür. 5684 sayılı SK m. 30/12 fıkrasında yer alan bu kural, 29.06.2012 tarihinde 28338 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmış olan 6327 sayılı kanunun 58. maddesi ile getirilmiştir. Bu tarihte henüz Bölge Adliye Mahkemeleri göreve başlamamış olduğundan "temyiz" ifadesi kullanılmıştır. Aynı fıkranın son cümlesi ile temyize ilişkin usul ve esaslar hakkında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun uygulanacağı belirtilmiştir. Aksi yönde Sigorta Tahkim Komisyonu tarafından verilmiş olan kararlara karşı kanun yolunun doğrudan Yargıtay olduğuna dair görüş için bkz.: Özdamar (n 53) 851. Lakin belirtmek gerekir ki bu eserin yayınlandığı tarihte henüz Bölge Adliye Mahkemeleri göreve başlamamış durumda idi.

Sigorta hukukuna ilişkin uyuşmazlıklarda, sigorta kuruluşuna karşı dava açmak isteyen kişilerin Sigorta Tahkim Komisyonu nezdinde tahkim davası açmayı tercih etmeleri amacıyla, tahkim davası kısmen/tamamen reddedildiği takdirde sigorta kuruluşu vekili için ödenecek olan vekâlet ücreti, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinde belirlenen vekâlet ücretinin beşte biri ile sınırlı tutulmuştur⁵⁵. Lakin bu oran başvuru sahibi lehine hükmedilecek vekâlet ücreti için geçerli değildir; başvuru sahibi olan davacı vekili, davanın kazanılması halinde tam vekâlet ücretine hak kazanır⁵⁶.

Sigorta Tahkim Komisyonu nezdinde deniz ticaretine ilişkin davaların görülmesi mümkündür; fakat bu kurum nezdinde görülebilecek davalar yalnızca bir tarafın sigortacı olduğu uyuşmazlıklarla sınırlıdır. Dolayısıyla Sigorta Tahkim Komisyonu'nun, deniz ticaretine ilişkin tüm uyuşmazlıkların görülebileceği ve Türkiye'de deniz ticareti tahkimi bakımından gerekli olan ihtiyacı karşılayabilecek bir tahkim kurumu olmadığı görülmektedir.

H. Değerlendirme

Bahsedilen veriler ve tespitler ışığında Türkiye sınırları içerisinde deniz ticareti hukukuna ilişkin bir uyuşmazlık oluştuğunda, uyuşmazlığın ya Türk mahkemelerinde uzun sürelerde görüldüğü ya da uyuşmazlığın başka bir ülkede tahkim yoluyla veya devlet mahkemeleri nezdinde halledildiği; dolayısıyla deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözümünün ülkemizde yaygın olmadığı görülmektedir.

Öyle ki, uygulamada Türkiye'den Afrika'ya gidecek olan bir gemiyle taşınacak olan mallar için tanzim edilen bir konişmentoda dahi İngiliz mahkemelerinin yetkili kılındığı ve İngiliz hukukunun uygulanacak hukuk olarak seçildiği görülebilmektedir. Elbette bunun sebebi deniz hukukunun İngiltere'de gelişmiş olmasıdır. Nitekim İngiltere, deniz finansmanı ve deniz ticareti hukuku alanlarında dünyada birinci sırada yer almaktadır⁵⁷.

Böylece Türkiye'de hâlihazırda kurulmuş olan tahkim merkezlerinin, deniz ticareti ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde yeteri kadar görev alamadığı ve deniz ticareti uyuşmazlıklarının çözümü için ayrı bir deniz ticareti tahkim merkezinin kurulmasının gerektiği görülmektedir.

Önemle belirtmek gerekir ki böyle bir deniz ticareti tahkim merkezinin kurulması halinde diğer kurumsal tahkim merkezlerine rakip konumunda olmayacaktır; zira deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıklar bakımından belirtilen kurumsal tahkim merkezlerine ya hiç başvurulmamakta ya da nadiren başvurulmaktadır.

55 SK m. 30/17.

56 Şaban Kayıhan, Mustafa Ünlütepe, 'Sigorta Tahkim Yargılamasına Konu Uyuşmazlıklarda Hükmedilecek Vekâlet Ücreti' (2017) 12 Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 109, 124. Yargıtay 17. Hukuk Dairesi'nin 2014/5005 E., 2014/7686 K. numaralı kararı da bu yöndedir. Bu konuda aksi yönde kararlar da mevcut olmakla birlikte (Bkz.: Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 2016/64 E., 2016/1453 K.; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 2016/1573 E., 2016/7620 K.) bu kararlara katılmak değildir. Nitekim bu hususta uygulamadaki ağırlıklı görüşün ilk görüş olduğunu söylemek de mümkündür.

57 Erik Jakobsen, Christian Svane Mellbye, Øystein S. Sørvig, 'The Leading Maritime Capitals of the World' (22/2015, Menon Business Economics, Menon Publication 2015) 3.

Türkiye’de bir deniz ticareti tahkim merkezi kurulması konusunda önerilerde bulunabilmek bakımından, öncelikle dünya üzerinde deniz ticareti uyuşmazlıklarının tahkim yoluyla çözümünde kullanılan *ad hoc* tahkim kuralları ve tahkim faaliyetini yürüten başlıca tahkim kurumları üzerinde bir inceleme yapılmasında yarar görmekteyiz.

III. Deniz Ticareti Uyuşmazlıklarının Çözümünde Dünyada En Çok Tercih Edilen Tahkim Kurum ve/veya Kuralları

A. Genel Olarak

Deniz ticareti uyuşmazlıklarının çözümünde gerek dünya genelinde gerekse Türkiye özelinde tahkim, devlet yargısına nazaran daha avantajlı bir uyuşmazlık çözüm mekanizmasıdır. Aşağıda dünya genelinde deniz ticareti uyuşmazlıklarının çözümünde özellikle tercih edilen tahkim kurumları yapısal yönleriyle ve temel özellikleri itibariyle ele alınacaktır. Böylece Türkiye’de kurulması muhtemel bir deniz ticareti tahkim merkezinin yapısı ve temel özellikleri hakkında da fikir sahibi olunması amaçlanmaktadır.

Önemle belirtilmelidir ki, bahse konu kurumların bir kısmı, kurumsal tahkim adı verilen modeli temsil eden tahkim kurumları iken; bir kısmı ise *ad hoc* tahkim modelini temsil etmektedir. Ancak dünyanın muhtelif ülkelerinde yer alan bazı kurumların, deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözümünde sıkça kullanılan *ad hoc* tahkim kuralları yayınlamak faaliyetinin yanında kurumsal tahkime özgü birkaç faaliyeti yürütmekle yetinmesi ve bunun dışında kurumsal tahkim merkezi gibi hareket etmemesi, bu tür kurumların niteliği bakımından tereddütlere sebebiyet vermektedir. İşte bu tür kurumların, kurumsal tahkim hizmeti verip vermediği hususunun daha iyi anlaşılabilmesi için, öncelikle kurumsal tahkimin unsur ve işlevleri ile *ad hoc* tahkimin genel olarak incelenmesinde fayda görmekteyiz. Akabinde ise dünya genelinde deniz ticareti uyuşmazlıklarının çözümünde öne çıkan tahkim kurumları, *ad hoc* tahkim – kurumsal tahkim ayrımı çerçevesinde ele alınacaktır.

B. Kurumsal Tahkim ve Ad Hoc Tahkim Kavramları

1. Kurumsal Tahkim

Kurumsal tahkim, belirli bir tahkim kurumunun önceden kaleme alınmış kuralları-na tabi olarak ve onun kontrolünde cereyan eden tahkimi ifade eder^{58 59}.

58 Cemal Şanlı, Emre Esen, İnci Ataman-Figanmeşe, *Milletlerarası Özel Hukuk* (6. baskı, Vedat Kitapçılık 2018) 616.

59 International Chamber of Commerce Arbitration Court (“ICC Mahkemesi”), The London Court of International Arbitration (“LCIA”), International Centre for the Settlement of Investment Disputes (ICSID), World International Property Organization Arbitration Court (WIPO Tahkim Mahkemesi), The American Arbitration Association (AAA), The Grain and Feed Trade Association Arbitration Tribunal (“GAFTA”), The Federation of Oils, Seeds and Fats Associations Arbitration Tribunal (“FOSFA”), Court of Arbitration for Sport (CAS) kurumsal tahkim mahkemelerine örnektir. bkz.: Şanlı, *Uluslararası Ticari Akılların Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 353 ve devamı. İstanbul Ticaret Odası ve İzmir Ticaret Odası’nın tahkim faaliyetleri ise Türkiye’de kurumsal tahkime örnektir. bkz.: Ertan (n 3) 3. İSTAC 6570 sayılı İstanbul Tahkim Merkezi Kanunu ile, Türkiye’de uyuşmazlıkların çözümünde uluslararası standartlarda bir tahkim kurumu oluşturmak amacıyla kurulmuştur. Bkz.: Akıncı (n 12) 34. China Maritime Arbitration Commission (Çin Denizcilik Tahkim Komisyonu) ise deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıklarda önde gelen tahkim merkezlerindendir. Bkz.: Jacques Covo, ‘Türkiye’de Kurumsal ve Mesleki Tahkim Merkezleri ve Dünyadaki Örnekleri’ ed. Emre Esen, Ahmet Akcan, *Uluslararası Tahkim Kongresi Tebliğler Kitabı* (Adalet 2013) 175, 177.

Bir tahkim kurumunun belirgin üç unsurundan bahsedilebilir. Bunlardan ilki sürekli ve istikrarlı bir kurumsal organizasyonun varlığıdır⁶⁰. İkinci unsur; tahkim kurumunun sunmayı taahhüt ettiği hizmet ve bunun sınırlarının açıkça tanımlanmış olması ile tahkimin kendisine tabi olacağı usul ve kuralların belirtilmiş olmasıdır⁶¹. İkinci unsur kapsamında, tahkim kurumunun tahkimin usulünü belirlemek için hazırlayıp yayınladığı tahkim kuralları ve bu kurallara uygun olarak nasıl bir hizmet sunulacağı konusunda tereddüt olmaması gerekir⁶².

Kurumsal tahkim kavramının son unsuru ise kurumların idari işlevleri hakkındadır. Ortada bir tahkim kurumunun bulunduğundan söz edebilmek için, sadece hakem tayini görevinin üstlenilmiş olması yeterli değildir. Eğer bununla birlikte tahkim sürecini idari açıdan gözetim ve denetim altında tutan ve bu amaca hizmet etmek üzere yetiştirilmiş daimi personeli bulunan bir organizasyon varsa, işte o zaman ortada bir tahkim kurumu vardır⁶³.

Tahkim kurumlarının kurumsal işlevlerini çeşitli kategoriler altında değerlendirmek mümkündür. Kurumsal işlevler tahkim kurumu tanımını açıklayan bir sınıflandırma çerçevesinde ele alındığında üç başlık altında incelenmektedir. Bunlardan ilkini “doğrudan hizmetler” oluşturur. Doğrudan hizmetler içinde tahkim kurallarının hazırlanması ve hakemlerin tayini gibi işlevler yer alır⁶⁴.

Tahkim kurumlarının kurumsal işlevlerinin sınıflandırılmasında ikinci kategori ise “dar anlamda idari işlevler” oluşturur. Hakemlerin toplantıları ve duruşmalar için uygun yer ve mekânın organize edilmesi, sekreteryaya hizmetleri gibi hizmetler ve tahkim prosedürünün düzgün bir şekilde yürütülebilmesi için gerekli olan her türlü idari ve teknik hizmet (tahkim yerinin belirlenmesi, iletişim ve bilgisayar teknolojinin mümkün kıldığı teknik hizmetler, tercüme hizmetleri, taraflar ile hakemlerin bir araya gelebilmesi amacıyla duruşma öncesi toplantıların düzenlenmesi, hakem ücretlerinin hesaplanması, tahkim masraflarının hesaplanması vb.) bu başlık altında incelenmektedir⁶⁵.

Son olarak “dolaylı hizmetler” kategorisi altında ticaret camiasının tahkim hakkındaki bilgilendirilmesine yönelik danışmanlık hizmetleri ve hakemlerin eğitilmesi gibi kurumsal işlevler incelenir⁶⁶.

60 Banu Şit, *Kurumsal Tahkim ve Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi* (İmaj 2005) 38, 39.

61 Werner Melis, ‘Function and Responsibility of Arbitral Institutions’ (1991) 13 *The Comparative Law Yearbook of International Business* 109 (Şit (n 60) 39’den naklen).

62 Şit (n 60) 39.

63 Melis (n 61) 109 (Şit (n 60) 40’tan naklen).

64 Bernstein Ronald, Derek Wood, *The Handbook of Arbitration Practice* (Sweet & Maxwell 1993) 464 ve devamı (Şit (n 60) 40’tan naklen).

65 Ronald, Wood (n 64) 464 ve devamı (Şit (n 60) 40’tan naklen).

66 Ronald, Wood (n 64) 464 ve devamı (Şit (n 60) 40’tan naklen).

Bir tahkim kurumunun varlığından söz edebilmek için bu işlevlerin tamamının yerine getirilmesi gerekmez. Fakat ortada kurumsal tahkimin ve bir tahkim kurumunun olduğunu söyleyebilmek için yalnızca doğrudan hizmetlerin yerine getirilmesi, özellikle hakem tayini ile yetinilmesi yeterli değildir; tahkim prosedürleri boyunca idari ve teknik hizmetler verilmeli ve hakemlik ilgili kurumun gözetim ve denetimi altında yapılmalıdır⁶⁷.

Kurumsal tahkimin; “*Tarafların aralarındaki uyuşmazlığın çözümünü, tahkimi organize eden bir kurumun kurallarına ve idari denetimine tabi kaldıkları tahkim türüdür*” şeklindeki tanımı da⁶⁸ kurumsal tahkimde idari denetimin vazgeçilmezliğini ortaya koymaktadır. Öyle ki kurumsal tahkimlerde hakem kurulunun tayin edilmesinden sonra kurum, usule ilişkin görevleri kurula devretmekle beraber, idari ve denetim görevlerine devam etmektedir. Kurumsal tahkim modelinde kurumun genel olarak taraflar arasında gerçekleşen yazışmaları izlediği ve tahkimin tahkim kurallarına göre ilerlemesini garanti ettiği görülür. Hatta bazı kurumların hakem kararını inceleyip şekil veya içeriğe dair birtakım düzeltmelerde bulunulmasını talep edebildiği bile bilinmektedir; lakin bu düzeltmelerin hakemlerin karar verme özgürlüğünü ihlal etmemesi şarttır⁶⁹.

Deniz ticaretine ilişkin tahkimlerde kurumsal tahkimi tercih edenlerin; kalkınmakta olan ülkelerin vatandaşları, devlet kuruluşları ve milletlerarası ticaret konusunda çok fazla tecrübe sahibi olmayan şirketler gibi özellikle tahkime taraflardan bağımsız bir kurum tarafından nezaret edilmesi ve tahkimin idare edilmesini arzu edenler olduğu da ifade edilmiştir⁷⁰.

2. Ad Hoc Tahkim

Ad hoc tahkim türünde tahkim tamamen tarafların bizzat kendilerinin kaleme aldığı ya da atıfta bulunduğu belirli kural ya da yasalara istinaden, bu kural ya da yasaların veya tarafların verdiği yetkiye dayanan hakemlerin kontrolünde gerçekleşmektedir. Kurumsal tahkim haricindeki tahkimler, *ad hoc* tahkimi oluştururlar⁷¹. Dolayısıyla kurumsal tahkimin unsurlarının bulunmadığı hallerde *ad hoc* tahkimin olduğunu söylemek mümkündür.

67 Melis (n 61) 109 (Şit (n 60) 40’tan naklen).

68 Muharrem Balcı, İhtilafların Çözüm Yolları ve Tahkim (Danışman 1999) 249.

69 Bkz. Ebru Karademir, ‘Milletlerarası Kurumsal Tahkim Merkezlerinin Bir Karşılaştırması’ (2012) 32/2 Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 73, 81. Örneğin ICC tahkiminde kararın Divan tarafından incelenmesi usulü mevcuttur. Buna göre hakemler kararı henüz imzalamadan ve taslak olarak Divan’a sunmaktadır ve Divan şekil yönünden kararı onaylamadan hakem kararının verilmesi mümkün değildir. Belirtmek gerekir ki Divan’ın vereceği tavsiyelerle hakem mahkemesinin karar özgürlüğünün etkilenmemesi gerekmektedir. Bkz.: Cemile Demir Gökyayla, ‘Milletlerarası Tahkimde Ad Hoc Tahkim ve Kurumsal Tahkim’ ed. Mehmet Murat İnceoğlu, *Uğur Alacakaptan’a Armağan*, (C. II, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 2008) 161, 177.

70 Bruce Harris, ‘Maritime Arbitration’, ed. Andrew Berkeley, Jacqueline Mimms, Frances A. Paterson, Philip Britton, *International Commercial Arbitration Practical Perspectives* (Centre of Construction Law & Management 2001) 171 (Ertan (n 3) 8’den naklen).

71 Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 351.

Kurumsal tahkimde bir organizasyon tarafından kendi bünyesinde uyuşmazlık çözümü için bir birim oluşturulmakta ve oluşturulan bu birim uyuşmazlık çözümü için tahkim hizmeti vermekteyken, *ad hoc* tahkimde tahkimin bünyesinde gerçekleştiği herhangi bir kurum mevcut değildir⁷². Ayrıca kurumsal tahkimin varlığı için tahkim prosedürü boyunca idari ve teknik hizmetlerin verilmesi ve hakemliğin ilgili kurumun gözetim ve denetimi altında yapılması aranmaktayken⁷³, *ad hoc* tahkimde tahkim yargılaması hiçbir kurumun gözetim ve denetimi altında yürümez.

Keza kurumsal tahkimde kararın tahkim merkezi tarafından taraflara tebliğ edildiği ve saklandığı görülmekle birlikte, *ad hoc* tahkimde hakem kararının hakemlerce taraflara bildirildiği ve hakem hararının kural olarak hakemler tarafından saklandığı görülmektedir⁷⁴.

Kurumsal tahkim ile *ad hoc* tahkim arasındaki en büyük farklılıklardan biri de tahkim giderleri noktasındadır. Kurumsal tahkimde tarafların hakem ücreti dışında idari masraflar için de bir ücret ödemesi gerekirken, *ad hoc* tahkimde böyle bir ücret ödenmesi gerekmez. Zira *ad hoc* tahkimde yargılamayı organize eden bir kurum yoktur. Nitekim kurumsal tahkimin tahkim maliyetini artırmasının kurumsal tahkimin bir dezavantajı olarak görülebileceği belirtilmektedir⁷⁵.

Bir diğer fark da hakem seçimi, tayini, hakemin reddi, azli veya yeni hakem tayin edilmesi konularında karar mercii olarak kimin görev yaptığı konusundadır. Tahkim kurumlarının; hakem seçimi ve tayiniyle birlikte, hakemin reddi, azli veya yeni hakem tayin edilmesinde başvuru ve karar mercii olarak görev yapması söz konusu olabilmektedir. *Ad hoc* tahkimde ise bu işlemler kural olarak mahkemelere başvurma suretiyle gerçekleştirilir⁷⁶.

Ad hoc tahkimin tercih edilmesinde önemli bir sebep de kurumsal tahkim merkezlerinin tahkim prosedürleri üzerindeki bürokratik denetiminden duyulan endişeler veya bu tür kurumların “uluslararası sermaye”nin bir manivelası olduğu yönündeki anlayışlardır⁷⁷.

Uluslararası ticari tahkim uygulamasında *ad hoc* tahkimin oransal olarak kurumsal tahkimden daha yaygın olduğu belirtilmektedir⁷⁸. Keza kurumsal tahkimin spesifik olarak deniz ticaretine ilişkin tahkimlerde popüler olmadığı da vurgulanmaktadır⁷⁹.

72 Demir Gökyayla (n 69) 161.

73 Melis (n 61) 109 (Şit (n 60) 40’tan naklen).

74 Demir Gökyayla (n 69) 175, 176.

75 Demir Gökyayla (n 69) 179-181. Buna karşılık kurumsal tahkimde kurumun gerek hakemlere gerek yargılamaya sağladığı destek ve kurumun hakem kararlarının icra edilmesini kolaylaştırması hususları kurumsal tahkimin avantajları olarak gösterilmektedir. Bkz.: Demir Gökyayla (n 69) 181.

76 Melis (n 61) 112 (Şit (n 60) 48 ve 49’dan naklen). Bu ayrımda “kural olarak” ifadesinin kullanılmış olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu tür işlemlerin bazılarının yerine getirilmesinin *ad hoc* tahkimin mevcut olmadığı şeklinde yorumlanamayacağı kanaatindeyiz.

77 Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 351.

78 Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 351, dn. 453; Anthony Connerty, ‘Uluslararası Ticari Uyuşmazlık Çözümü; Uluslararası Ticari Tahkim Kurumları; Ad Hoc Tahkimi ve Tahkimin Geleceği’ *Uluslararası Uyuşmazlık Çözümünde Usul, Uygulamalar ve Güncel Sorunlar Sempozyumu* (Türkiye Barolar Birliği, Şen Matbaa 2009) 11, 24.

79 Bruce Harris, ‘Maritime Arbitration: ad hoc v. administered’ (2001) *Asian Dispute Review* 6, 9.

C. Deniz Ticareti Uyuşmazlıklarının Çözümünde En Çok Tercih Edilen Ad Hoc Tahkim Kuralları ve Bu Kuralları Hazırlayan Kurumlar

1. Londra Deniz Hakemleri Birliği Tahkim Kuralları

Deniz ticaretine ilişkin ihtilafların tahkim yoluyla en çok Londra’da LMAA kurallarına göre çözüldüğü bildirilmektedir^{80 81}.

LMAA; deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıklara bakan hakemlerden oluşan Londra’da yerleşik bir birlik olarak tanımlanmaktadır⁸² ve 1960 yılında Baltık Borsası⁸³ nezdinde tutulmakta olan hakem listesine kayıtlı brokerlar tarafından kurulmuştur⁸⁴. Bununla birlikte, birliğin kökenlerinin ve geleneklerinin Baltık Borsası ile birlikte 300 yıldan fazla bir tarihe sahip olduğu, tahkim yargılamalarının önceleri gemi brokerliği cemiyeti üyeleri nezdinde yürütüldüğü ve bu uygulamanın günümüzde de görülebildiği belirtilmektedir⁸⁵.

Her ne kadar LMAA kendi kurallarını oluşturmuş olsa da birliğin tahkim davalarının yönetimini üstlenmediği görülmektedir⁸⁶. LMAA; ICC ya da GAFTA gibi tahkim kurumlarından farklı olarak, tahkim davalarını aktif bir şekilde denetlemez ve idare etmez. Lakin birlik, hakemlerden birinin istifa etmiş olması halinde yeni hakemin tayin edilmesi gibi bazı konularda yardımcı rol üstlenebilmektedir⁸⁷.

Dolayısıyla kurumsal tahkimin belirtilen unsurlarından üçüncüsü olan, tahkim sürecinin idari bakımdan gözetim ve denetim altında tutulması unsurunun LMAA kurallarına göre yürütülen tahkimlerde mevcut olmadığı görülmektedir. Bir tahkim kurumundan bahsedebilmek için bulunması gereken zorunlu unsurların tamamının mevcut olmaması nedeniyle, LMAA kurallarına göre yürütülen tahkim yargılamalarının yapısal olarak *ad hoc* tahkim türüne tabi olduğu kanaatindeyiz⁸⁸. Keza doktrinde LMAA nezdinde yürütülen tahkimlerin, *ad hoc* tahkim konusunda örnek gösterildiği görülmektedir⁸⁹.

80 Ertan (n 3) 4; Ekşi (n 1) 16-19.

81 LMAA tahkim kuralları dışında, LMAA tarafından yayınlanmış olan üç özel yargılama usulü kuralları mevcuttur: *The Small Claims Procedure* (SCP, Küçük Alacaklar Usulü. Çeviri için bkz.: Ertan (n 3) 32), *Intermediate Claims Procedure* (ICP, Orta Alacaklar Usulü) ve *Fast and Low Cost Arbitration* (FALCA, Hızlı ve Düşük Maliyetli Tahkim Kuralları. Çeviri için bkz.: Ekşi (n 1) 17-18, dn. 44). Bkz.: Bernardo Carboni, ‘The Expedited Procedure in Maritime Arbitration: An Overview’ (2017) <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2970025> erişim 15 Ekim 2018 12. Kurallar için bkz.: ‘The LMAA Terms’ <www.lmaa.london/terms2017.aspx> erişim 7 Ekim 2018; ‘LMAA FALCA Rules’ <www.lmaa.london/terms-falca-terms-and-notes.aspx> erişim 7 Ekim 2018.

82 Ertan (n 3) 27.

83 Baltık Borsası; gemi ya da yük brokerlerinin bir araya geldikleri ve gemi işletmesi, yük elleçlemesi, liman masrafları, limanların fiziki durumu, kanal geçiş ücretleri ve yakıt fiyatları gibi hususlarda görüştükleri bir kuruluştur. Bkz.: Ertan (n 3) 27, dn. 65. Baltık Borsası 1744 yılında Londra’da kurulmuştur. Bkz.: Ertan (n 3) 27, dn. 65; Mehmet Saraç, Remzi Başar, ‘Amerikan Ekonomisindeki Borçluluğun Altın Fiyatlarına Etkisi’ (2015) 5/2 Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 1, 4.

84 Ertan (n 3) 28; ‘The History of The LMAA’ <www.lmaa.london/about-us-History.aspx> erişim 7 Ekim 2018.

85 ‘The History of The LMAA’ <www.lmaa.london/about-us-History.aspx> erişim 7 Ekim 2018.

86 Ertan (n 3) 27.

87 Ertan (n 3) 28.

88 Aynı yönde bkz.: Ertan (n 3) 27. LMAA nezdinde sekretarya hizmetlerinin verilmemesi ve kurumsal bir yapının mevcut olmaması nedenleriyle birliğin tam anlamıyla bir kurumsal tahkim olarak nitelendirilemeyeceği fakat tahkim yargılamasına ilişkin usul ve kurallarının mevcut olması sebebiyle tam anlamıyla *ad hoc* tahkim de olmadığı yönündeki görüş için bkz.: Banu Bozkurt Bozabalı, ‘Deniz Ticaret Hukukunda Tahkim: Nasıl Yapmalı? Hangisini Seçmeli?’ (Kasım 2016) İMEAK Deniz Ticaret Odası Tahkim, Hakemlik ve Arabuluculuk Eki 19, 21.

89 Harris (n 79) 6. Yazar 1975 yılından beri hakemlik yapmaktadır ve bir dönem LMAA başkanlığı görevini yürütmüştür. Bkz.: ‘Bruce Harris’ <www.lmaa.london/membership-details.aspx?id=728> erişim 7 Ekim 2018.

2007 yılı verilerine göre LMAA üyelerinin her yıl ortalama olarak 2.500-3.000 kadar tahkim davasında görev aldığı ve yaklaşık 350-450 adet hakem kararı oluşturulduğu bildirilmektedir⁹⁰. 2017 yılında ise 2533 hakem tayin edilmiş ve 480 hakem kararı oluşturulmuştur. 1996 yılına ait veriler incelendiğinde ise bu yılda 3384 adet hakem tayin edildiği ve 429 karar oluşturulduğu görülmektedir⁹¹. Böylece 21 yıl öncesi ile 2017 yılı mukayese edildiğinde, tayin edilen hakemlerin sayısında önemli bir düşüş olduğu görülmektedir. Bu düşüşün sebebinin, deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde farklı *ad hoc* tahkim kurallarının ve tahkim merkezlerinin de popülerleşmekte olmasından kaynaklanması muhtemeldir.

2. Alman Deniz Tahkim Birliği Tahkim Kuralları

GMAA; liman kentleri olan Hamburg ve Bremen’de deniz ticareti tahkimini hem ulusal hem uluslararası olarak geliştirmek hedefiyle⁹², burada deniz ticareti alanında faaliyet gösteren tacirler ve uzman deniz ticareti hukuku avukatları tarafından, 1983 yılında kurulmuştur⁹³. GMAA’nın hukuki niteliği ise dernektir⁹⁴.

GMAA tahkim kuralları; UNCITRAL’in⁹⁵ tahkime ilişkin düzenlemeleri ile Alman usul hukukunu baz alarak ve deniz ticaretinin gereklerini dikkate alarak kaleme alınmıştır⁹⁶.

Deniz ticaretine ilişkin tahkim yargılamalarının efektif olmadığı ve masraflı olduğu yönündeki güçlü eleştiriler sonucunda kurulmuş olan GMAA, net ve kolay anlaşılır usul kuralları oluşturmuştur⁹⁷; nitekim GMAA’nın tahkim usulünün kolay olmasıyla ünlü olduğu belirtilmektedir⁹⁸. GMAA tahkim kuralları; yüksek kaliteli, bağımsız, seri ve efektif bir yargılama sunmakta ve sabitleştirilmiş hakem ücretleri sayesinde masrafların daha kolay hesaplanabilir olmasını sağlamaktadır. GMAA son otuz yıldır sürekli olarak büyümeye devam etmekte, uluslararası alanda gittikçe daha çok popülerleşmektedir⁹⁹. GMAA; tarafların Alman olduğu ya da uluslararası nitelikli

90 Ertan (n 3) 28.

91 ‘2017 Statistics’ <www.lmaa.london/event.aspx?pkNewsEventID=208da443-7800-4720-84b3-7f4f3f5fe9ce> erişim 7 Ekim 2018.

92 ‘Wie Alles Begann’ <<https://gmaa.de/de/gmaa-intern/historie-neu>> erişim 29 Ekim 2017.

93 Ekşi (n 1) 18, dn. 45.

94 GMAA’nın Almanca açılımı “Vereinigung für deutsche Seeschiedsgerichtsbarkeit” şeklindedir. Gerek Almanca’da “dernek” anlamına gelen “Vereinigung” kelimesinden, gerek GMAA Yönetmelik hükümlerinde GMAA’dan bahsederken yine “dernek” anlamına gelen “Verein” kelimesinin kullanılmasından, GMAA’nın hukuki niteliğinin dernek olduğu açıkça görülmektedir. GMAA Yönetmelik hükümleri için bkz.: ‘GMAA Satzung’ <<https://gmaa.de/en/about-gmaa/articles-of-association>> erişim 02 Mart 2018.

95 Birçok devletin, ülkelerinde cereyan eden milletlerarası ticari tahkim prosedürlerinin hukuki rejimini düzenlemek üzere çıkardığı milletlerarası tahkim kanunlarına, UNCITRAL Model Kanunu rehberlik etmiştir. MTK, Türkiye’de milletlerarası ticari tahkim prosedürlerini yerel tahkimden bağımsız olarak düzenlemektedir. MTK hazırlanırken de UNCITRAL’in 1985 tarihli Model Kanunu ile 1987 tarihli İsviçre Federal Devletler Özel Hukuku Kanunu’nun Milletlerarası Tahkim bölümünden önemli ölçüde istifade edilmiştir. Bkz.: Şanlı, Esen, Ataman-Fıganmeşe (n 58) 643. Dolayısıyla UNCITRAL düzenlemelerini dikkate almak bakımından MTK ile GMAA tahkim kuralları arasında benzerlik vardır.

96 Jan Wölper, Gregor Harbs, Falk Fischer, Esther Mallach, ‘International Congress of Maritime Arbitrators GMAA Text’ <<http://icma2017copenhagen.org/download/ICMA%20GMAA.pdf>> erişim 18 Ekim 2018.

97 ‘German Maritime Arbitration Association (GMAA)’ <www.maritimeadvocate.com/arbitration/german_maritime_arbitration_association_gmaa.htm> erişim 29 Ekim 2017.

98 Ertan (n 3) 14.

99 Wölper ve diğerleri (n 96) 1.

olan deniz ticareti uyuşmazlıklarında, makul ücretler karşılığında uyuşmazlık çözümünün¹⁰⁰ elde edilmesi için uygun ve hızlı bir araç olarak kendini kabul ettirmiştir¹⁰¹.

GMAA tahkim kuralları, deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların çözümü düşünülerek oluşturulmuş olmakla birlikte, sadece deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların çözülebileceği bir kurallar dizisi de değildir. Bir başka ifadeyle, diğer sektörlere ilişkin uyuşmazlıklar da GMAA tahkim kurallarına göre çözülebilir. Çoğu zaman denizcilikle alakalı olmayan tarafların da GMAA tahkim kurallarını tercih ettiği görülmektedir¹⁰². GMAA tahkim kuralları yalnızca deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde kullanılabilecek bir araç olarak kaleme alınmış olmadığından, deniz ticaretine ilişkin olmayan uyuşmazlıkların da GMAA tahkim kuralları uyarınca çözülmesinde hiçbir sakınca yoktur.

Almanya’da belirli sektörler odaklanmış çeşitli tahkim kuruluşları bulunmaktadır¹⁰³. Pekâlâ, acaba GMAA bir kurumsal tahkim merkezi midir, yoksa *ad hoc* tahkim kuralları düzenleyip yayınlamış olan bir dernek midir? Bu konunun tartışmaya açık olduğunu söylemek mümkündür.

GMAA’nın an itibariyle Yönetim Kurulu başkanlığını yürütmekte olan Jan Wölper¹⁰⁴; GMAA’nın kuruluş amacının birlik tarafından yönetilen bir kurumsal tahkim merkezi oluşturmak değil, deniz tahkimi için özel olarak düzenlenmiş modern *ad hoc* tahkim kuralları düzenlemek olduğunu açıklamıştır. Yazar Almanya’da deniz ticareti uyuşmazlıklarının Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit (Alman Tahkim Kurumu, DIS) gibi kurumsal tahkim örgütlerine götürülmesinin çok ender olduğunu; *ad hoc* tahkim ve özellikle de GMAA tahkim kuralları uyarınca yürütülen *ad hoc* tahkimin ise Almanya’da deniz ticareti uyuşmazlıklarının çözümünde en yaygın seçim olduğunu belirtmektedir¹⁰⁵. Keza deniz ticaretine ilişkin tahkimler dünya çapında da genellikle kurumsal değil, *ad hoc* tahkim şeklinde yürütülmektedir¹⁰⁶.

Buna karşılık, GMAA’nın bir kurumsal tahkim merkezi olarak anıldığı da görülmüştür¹⁰⁷. Lakin burada yer alan nitelendirmenin eksik bilgiye dayandığı görülmektedir. Zira GMAA’nın DIS gibi bir kurumsal tahkim merkezi olarak anılmasından iki cümle

100 GMAA’nın, uyuşmazlıkların tahkimin yanı sıra arabuluculuk, uzlaştırma ve uzman görüşü yoluyla çözümü için de kuralları mevcuttur. GMAA’nın uyuşmazlık çözüm yolları kuralları için bkz.: ‘German Maritime Arbitration Association’ <<https://gmaa.de/start>> erişim 29 Ekim 2017.

101 Friedrich Strube ‘German Maritime Arbitration Association – arbitration and/or mediation?’ (2003) BIMCO Review 180.

102 Johannes Trappe, ‘Arbitration in Germany – some aspects and comparison of law’ (2013) 3 SchiedsVZ <<http://www.wipo.int/export/sites/www/amc/en/docs/trappe23102012.pdf>> erişim 5 Şubat 2018 4.

103 Catrice Gayer, Thomas Weimann, ‘Germany International Arbitration 2017’ ed. Joe Tirado, *International Arbitration* (3. bası, Global Legal Insights 2017) 163, 164.

104 ‘Jan Wölper’ <<https://cms.law/en/DEU/People/Jan-Woelper>> erişim 18 Ağustos 2018; ‘Board’ <<https://gmaa.de/en/about-gmaa/board>> erişim 18 Ağustos 2018.

105 Wölper (n 5) 889, 890.

106 Ertan (n 3) xxviii.

107 ‘Arbitration’ <www.dihk.de/themenfelder/recht-steuern/privates-wirtschaftsrecht/aussergerichtliche-streitbeilegung/arbitration> erişim 6 Ekim 2017.

sonra, kurumların yargılamanın başlangıcından itibaren tüm tahkim yargılaması boyunca taraflara yardımda bulunduğu da belirtilmiştir. Oysa GMAA böyle bir hizmet vermemektedir. GMAA tahkim yargılamasına ve ücrete ilişkin kuralları sağlamakta olsa da tahkim yargılaması boyunca tarafların GMAA ile olan ilişkisi oldukça sınırlıdır. Bizzat GMAA'nın Yönetim Kurulu tarafından da GMAA tahkiminin bir *ad hoc* tahkim olduğu, tahkimin bir kurum tarafından yönetilmediği ifade edilmiştir¹⁰⁸.

GMAA tahkim kuralları uyarınca GMAA'nın tahkim yargılaması boyunca hangi işlevleri yerine getirdiği incelendiğinde; hakemlerin seçimi ve tayini işlevinin (kural olarak tarafların talebi üzerine) açık bir şekilde mevcut olduğu görülmektedir.

Bunun dışında GMAA tahkim kuralları m. 8/2 uyarınca tahkim yargılamalarının başladığı ve sona erdiğinin GMAA Sekreterliği'ne bildirilmesi ve hakemlerin her kararın isimsiz bir kopyasını veya tahkim yargılamasının m. 11/4 uyarınca sona erdiğine dair kararı GMAA Sekreterliği'ne göndermesi gerekmektedir. Fakat burada GMAA'ya değil, hakemlere bir görev yüklenmiştir. Nitekim GMAA tahkim kuralları m. 5/3 gereği yargılamanın sona ermesinden itibaren dosyaları beş yıl boyunca muhafaza etme yükümlülüğü olan GMAA değil, hakemlerdir.

GMAA tahkim kuralları m. 4 a/2 gereği de davacı veya davalı tarafta birden fazla kişinin bulunduğu yargılamalarda, davalıların hakem tayini süresi GMAA Yönetim Kurulu Başkanı veya ona vekâlet eden kimse aracılığıyla uzatılabilmektedir¹⁰⁹.

Böylece tahkim kurallarının hazırlanması işlevi dışında GMAA tahkim kuralları uyarınca GMAA'nın yargılama boyunca sahip olduğu işlevlerin ne olduğu incelendiğinde bunların sadece hakemlerin seçim ve tayini (tarafların talebi üzerine) ile davacı veya davalı tarafta birden fazla kişinin bulunduğu yargılamalarda, davalıların hakem tayini süresinin uzatılmasından ibaret olduğu görülmektedir.

Oysa GMAA kuralları uyarınca doğrudan hizmetlerden olan hakem tayini kural olarak talep üzerine mümkün olsa da ve tahkim kurallarının hazırlanması doğrudan hizmeti de sağlanmış olsa da bu doğrudan hizmetlerin sağlanması¹¹⁰ kurumsal tahkimden söz etmek için yeterli görülmemektedir. Kurumsal tahkimin varlığı için tahkim prosedürü boyunca idari ve teknik hizmetlerin verilmesi, hakemliğin ilgili kurumun gözetim ve denetimi altında yapılması aranmaktadır¹¹¹. Zira tahkim prosedürünün idare ve organize edilmesi, kurumsal tahkimi karakterize eden özelliklerden biridir¹¹².

¹⁰⁸ Wölper ve diğerleri (n 96) 1.

¹⁰⁹ Fakat kuralların Almanca versiyonunda yer alan bu yetki, İngilizce versiyonda yer almamaktadır. GMAA 2017 tahkim kurallarının başında, tereddüt halinde Almanca versiyonun geçerli olduğu belirtildiğinden, Almanca versiyon nazara alınmış ve çalışmada kurala yer verilmiştir. Dolayısıyla GMAA Yönetim Kurulu başkanı veya ona vekâlet eden kimse bahsedilen süre uzatım yetkisine sahiptir.

¹¹⁰ Hakem tayini ve tahkim kurallarının hazırlanması vb. işlevlerin doğrudan hizmetler kategorisinde ele alındığı kurumsal işlevler tasnifi için bkz.: Melis (n 61) 109 (Şit (n 60) 40'tan naklen).

¹¹¹ Melis (n 61) 109 (Şit (n 60) 40'tan naklen).

¹¹² Şit (n 60) 52.

GMAA tahkim kuralları ile bu tür işlevler üstlenilmemiştir. Tahkim yerinin tespiti, terçüme hizmetleri gibi tahkim prosedürünün düzgün bir şekilde yürütülebilmesi için gerekli olan idari ve teknik hizmetlerin, sekretarya hizmetleri, hakemlerin toplantıları ve duruşmalar için yer ve mekânın organize edilmesi gibi dar anlamda idari işlevlerin ve hakemlerin eğitilmesi, ticaret camiasını tahkim konusunda bilgilendirmeye yönelik danışmanlık hizmetlerinin verilmesi gibi dolaylı hizmetlerin¹¹³ hiçbirini GMAA tarafından verilmemektedir. Hatta GMAA yargılamanın içeriği hakkında bilgi sahibi dahi değildir; tahkim yargılaması hakkında bilgi sahibi olanlar yalnızca yargılamanın tarafları ve hakemleridir¹¹⁴.

Her ne kadar *ad hoc* tahkimde davalının kendi hakemini seçmeyi reddetmesi halinde mahkemelerin müdahalesinin söz konusu olduğu belirtilmekteyse de¹¹⁵ hakemlerin seçim ve tayini işlevi de bir kurumsal tahkimin varlığından söz edebilmek için yeterli değildir. Kaldı ki GMAA tahkim kuralları m.7/4 uyarınca da hakemin reddi talebinin tebliğinden itibaren bir hafta içerisinde diğer taraf reddi kabul etmedikçe veya reddi talep edilen hakem görevinden istifa etmedikçe, bu hususta tahkim yerinde yetkili olan temyiz mahkemesi (*Oberlandesgericht*) karar verecektir. Hakemin reddi ve azli konularında GMAA bir başvuru ve karar mercii değildir.

Kurumsal tahkim ve *ad hoc* tahkimin ayrımı konusunda önemli noktalardan biri de tahkim giderleridir. *Ad hoc* tahkimde yargılamayı organize eden bir kurum yoktur; dolayısıyla bu kurum için ödenecek bir ücret de söz konusu değildir. Oysa kurumsal tahkimde bir miktar ücretin kuruma ödenmesi gerekir¹¹⁶. GMAA tahkim kurallarına göre yürütülen yargılamalar için GMAA’ya hiçbir ücret ödenmemektedir.

Mukayese amacıyla bir kurumsal tahkim mahkemesi olan ICC mahkemesi incelendiğinde, verilen hizmetler arasındaki farkların büyüklüğü anlaşılmaktadır. Öncelikle, ICC mahkemesinin usule ilişkin konularda bir karar alma organı olduğunu söylemek mümkündür. ICC mahkemesi hakemlerin reddine karar verebilmekte, ücretlerini belirlemekte ve ödemelerin gerçekleşmesini sağlamakta, hatta taslak kararları incelemektedir. ICC sekreterliği ise günlük işleri takip edip hakem ve taraflarla doğrudan iletişimi sağlamaktadır¹¹⁷. Hakemler tarafından verilen taslak kararların %90’ında, ICC mahkemesi hakem kurulundan en azından bir düzeltme yapmasını istemektedir¹¹⁸.

ICC’nin bürokratik ve müdahaleci bulunan yapısı ve pahalı olması nedenleriyle eleştirildiği; lakin diğer yandan ICC tarafından bu derecede denetim ve gözetim yapılmasının kararların icra kabiliyetini yükselttiği belirtilmektedir¹¹⁹.

113 Ronald, Wood (n 64) 464 ve devamı (Şit (n 60) 40’tan naklen).

114 ‘GMAA-By Whom?’ <<https://gmaa.de/en/arbitration/faq-for-arbitration/gmaa-arbitration-by-whom>> erişim 14 Mayıs 2018.

115 Demir Gökyayla (n 69) 166.

116 Demir Gökyayla (n 69) 179.

117 Karademir (n 69) 84, 86.

118 Michael McIlwrath, John Savage, *International Arbitration and Mediation: A Practical Guide* (Kluwer Law International 2010) 41; Karademir (n 69) 86.

119 Jan Paulsson, Nigel Rawding, Lucy Reed, *The Freshfields Guide to Arbitration Clauses in International Contracts* (Kluwer Law International 2011) 63; Karademir (n 69) 87.

Yine mukayese amacıyla bu kez GMAA ile benzer nitelikte olan LMAA incelendiğinde, her ne kadar LMAA kendi kurallarını oluşturmuş olsa da birliğin tahkim davalarının yönetimini üstlenmediği görülmektedir¹²⁰. Hatta LMAA *ad hoc* tahkim konusunda örnek gösterilmektedir¹²¹. Öyle ki İngiltere’de deniz ticareti hukukuna ilişkin *ad hoc* tahkimlerin neredeyse daima LMAA kurallarına göre yürütüldüğü dahi belirtilmiştir¹²².

LMAA tahkim kuralları ile benzer nitelikte olan SCMA tahkim kuralları¹²³ uyarınca da tahkim yargılaması bir tahkim kurumu tarafından yönetilmez, dolayısıyla kurumsal tahkim hizmeti sunmayan SCMA’ya herhangi bir ücret ödenmez¹²⁴.

Birleşmiş Milletler Milletlerarası Ticaret Hukuku Komisyonu tarafından geliştirilmiş olan UNCITRAL tahkim kuralları; *ad hoc* tahkimi tercih eden tarafların yerel tahkim düzenlemelerine tabi olmaksızın uluslararası karakterli kurallar çerçevesinde tahkim yargılamasını yürütebilmeleri amacıyla oluşturulmuştur¹²⁵. Bu nedenle UNCITRAL kurallarına göre tahkimi de mukayese konusu yapmakta fayda vardır. GMAA tahkim kuralları uyarınca, taraflarca hakem tayin edilemediğinde, kural olarak talep üzerine GMAA Yönetim Kurulu Başkanı veya ona vekâlet eden kimsenin hakem tayin edebildiği belirtilmiştir. UNCITRAL kurallarının 6. maddesi¹²⁶ uyarınca da tarafların hakem tayini için bir yetkili makam belirlemeleri mümkündür. Şayet taraflar hakem tayini için bir yetkilinin belirlenmesi konusunda anlaşmamışlarsa, taraflardan birinin, bir ya da birden fazla kurum ya da kişiyi hakem tayini hususunda yetkili olarak belirlemek amacıyla daima önerebileceği de yine aynı madde ile belirtilmiştir. Tarafların hakem tayini hususunda yetkili makam olarak önerebileceği kurumlara, Lahey’de bulunan Permanent Court of Arbitration (Daimi Tahkim Divanı, PCA) Genel Sekreterliği’nin de dâhil olduğu maddede özel olarak belirtilmiştir.

Dolayısıyla GMAA Yönetim Kurulu Başkanı veya ona vekâlet eden kimsenin belirli hallerde hakem tayini hususunda yetkili olmasının *ad hoc* tahkimin yapısına uygun olduğu, bizzat UNCITRAL tahkim kuralları uyarınca da böyle bir yetkili makamın belirlenmesinin mümkün olduğu görülmektedir.

Tüm bu açıklamalar ve mukayeseler neticesinde, kanaatimizce GMAA tahkim kurallarının özellikle deniz ticaretine ilişkin uyumsuzluklar göz önüne alınarak ve bu perspektifle hazırlanmış *ad hoc* tahkim kuralları olduğunu ve GMAA’nın bir kurum-

120 Ertan (n 3) 27.

121 Harris (n 79) 6.

122 Ertan (n 3) 27.

123 ‘SCMA Asia’s Choice Maritime Arbitration Hub’ <https://www.scma.org.sg/pdf/aboutus_scmaGlance.pdf> erişim 19 Ağustos 2018.

124 ‘Why Use SCMA’ <www.scma.org.sg/about_us.html> erişim 19 Ağustos 2018.

125 Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 352.

126 UNCITRAL Tahkim Kuralları’nın 2010 yılında revize edilmiş versiyonu için bkz.: ‘UNCITRAL Arbitration Rules (as revised in 2010)’ <www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules-revised/arb-rules-revised-2010-e.pdf> erişim 19 Ağustos 2018.

sal tahkim merkezi olmadığını söylemek mümkündür. Doktrinde de GMAA tahkim kurallarının *ad hoc* tahkim kuralları olduğunun belirtildiği görülmektedir¹²⁷.

3. Deniz Hakemleri Derneği Tahkim Kuralları

Deniz Hakemleri Derneği (Society of Maritime Arbitrators “SMA”), 1963 yılında deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların çözümü için kurulmuş¹²⁸ olan bir dernektir¹²⁹ ve deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde kuralları sıkça tercih edilmektedir¹³⁰.

SMA tarafından yayınlanmış olan tahkim kurallarının son versiyonu 14.03.2018 tarihlidir¹³¹. SMA’nın kurtarmadan doğan uyuşmazlıklarda uygulanmak üzere oluşturmuş olduğu Kurtarma Tahkim Kuralları (*Salvage Arbitration Rules*) da mevcuttur¹³². Bunun dışında Kısaltılmış Tahkim Yargılaması (*Shortened Arbitration Procedure*) adı altında, taraflarca belirlenmiş olan bir tutarı aşmayan uyuşmazlıklarda uygulama alanı bulacak olan, yargılamanın kural olarak tek hakem tarafından yürütüldüğü, vekil ve hakem ücretlerinin sınırlandırılmış olduğu kurallar da yayınlanmıştır¹³³. SMA’nın tahkim dışında arabuluculuk ve uzlaştırma uyuşmazlık çözüm yolları için de kuralları mevcuttur¹³⁴.

SMA tahkim kuralları, Amerikan Federal Tahkim Kanunu¹³⁵ ile uyum içerisindedir ve uygulaması oldukça yaygındır. Öyle ki, deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların New York’ta çözümünde, taraflar tahkim sözleşmesinde SMA kurallarına atıf yapmış olmasalar bile tahkim yargılamasının çoğu kez bu kurallara göre yürütüldüğü belirtilmektedir¹³⁶.

SMA, tahkim yargılamasının ilerleyişine dair kurallar oluşturmakla birlikte, tahkim davasının idaresini üstlenmemekte¹³⁷, tahkim prosedürüne idari destek verme-

127Russell J. Cortazzo Jr., ‘Development and Trends of the Lex Maritima from International Arbitration Jurisprudence’ (2012) 43/2 Journal of Maritime Law & Commerce 255, 265 dn. 48; , Phillip-Christian Scheel, ‘International Commercial Arbitration in Maritime Manners’ ed. Alexander Trunk, Valerij A. Musin, *International Commercial Arbitration and International Maritime Law from a German and Russian Perspective* (LIT Verlag Münster 2004) 160, 166.

128Ertan (n 3) 10.

129Ekşi (n 1) 17.

130Ertan (n 3) 10.

131 SMA tahkim kuralları için bkz.: ‘Maritime Arbitration Rules’ <www.smany.org/arbitration-rules-mar-14-2018.html> erişim 13 Ekim 2018.

132 SMA’nın kurtarmaya özel tahkim kuralları için bkz.: ‘Salvage Arbitration Rules’ <www.smany.org/salvage-rules-jan-1-2010.html> erişim 13 Ekim 2018.

133 Bu kurallar uyarınca yürütülen yargılamalarda, tarafların nihai dilekçelerinin sunumundan veya hakem tarafından yargılamanın sonlandırıldığı bildirilmesinden itibaren 30 gün içerisinde hakem kararı verilmelidir. Bkz.: Bkz.: SMA Kısaltılmış Tahkim Yargılaması Kuralları m. 1, 2, 7, 8, 9; Cartoni (n 81) 15, 16. Kısaltılmış Tahkim Yargılaması Kuralları için bkz.: ‘Shortened Arbitration Procedure’ <www.smany.org/arbitration-S-rules-sep-15-2010.html> erişim 13 Ekim 2018.

134 Ekşi (n 1) 17, dn. 43. SMA arabuluculuk kuralları için bkz.: ‘SMA Rules For Mediation 2016’ <www.smany.org/mediation-rules.html> erişim 14 Ekim 2018. SMA uzlaştırma kuralları için bkz.: ‘Rules for Conciliation’ <<http://www.smany.org/conciliation-rules.html>> erişim 14 Ekim 2018.

135 Amerika Birleşik Devletleri Federal Tahkim Kanunu, Birleşik Devletler Kanunu’nun 9. bölümünü oluşturmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri Federal Tahkim Kanunu için bkz.: ‘U.S. Code: Title 9 – Arbitration’ <www.law.cornell.edu/uscode/text/9> erişim 13 Ekim 2018.

136 Ertan (n 3) 11.

137 Ertan (n 3) 11.

mektedir¹³⁸. Nitekim SMA kâr gütmeyen bir kuruluştur¹³⁹. Böylece SMA'nın kurumsal tahkimin belirtilen zorunlu unsurlarını haiz olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla GMAA ve LMAA örneklerine benzer olarak SMA uyarınca yürütülen tahkimlerin de *ad hoc* tahkim olduğu ve derneğin bir kurumsal tahkim merkezi olarak anılamayacağını söylemek kanaatimizce mümkündür¹⁴⁰.

4. Singapur Deniz Tahkim Odası Tahkim Kuralları

SCMA; ilk etapta *Singapore International Arbitration Centre* (Singapur Uluslararası Tahkim Merkezi, SIAC) yönetimi altında 2004 yılında kurulmuş idi. Fakat SCMA denizcilik endüstrisinin geri bildirimleri üzerine 2009 yılında bir şirket olarak yeniden kurulmuş ve artık bağımsız olarak çalışmaya başlamıştır¹⁴¹.

SCMA tarafından hazırlanmış olan bir hakem listesi mevcuttur¹⁴² ve bu listede gerekli kriterleri sağladığı bildirilen hakemler detaylı özgeçmişleri ile birlikte yer almaktadır. Lakin tarafların bu listeden bir hakemi seçmeleri mecburi değildir; arzu edilen herhangi bir kişinin hakem olarak tayin edilmesi SCMA kurallarına göre mümkündür¹⁴³.

SCMA kuralları, LMAA kurallarına benzerlik göstermektedir. SCMA tahkim yargılamasının idaresi ve yönetiminde görev almaz; lakin tarafların bu yönde bir talebi olması halinde tahkim yargılaması sürecinde taraflara yardımda bulunması mümkündür¹⁴⁴. SCMA'nın bir kurumsal tahkim merkezi olmadığı özel olarak belirtilmektedir¹⁴⁵. Nitekim Prof. In Hyeon Kim tarafından da SCMA bir tür *ad hoc* tahkim olarak tanıtılmış ve bu nedenle SCMA tahkiminde prosedürlerin SCMA tarafından değil, hakemler ile taraflar tarafından yürütüldüğü belirtilmiştir¹⁴⁶.

SCMA bir kurumsal tahkim merkezi olmadığından ve bir kurumsal tahkim merkezinin sağlaması gereken asgari hizmetleri sağlamadığından, doğal olarak taraflardan herhangi bir idari masraf da talep edilmemektedir¹⁴⁷.

138 Ekşi (n 1) 17, dn. 43.

139 Ekşi (n 1) 17, dn. 43.

140 Elbette bu husus tartışmaya açıktır. LMAA nezdinde sekretarya hizmetlerinin verilmemesi ve kurumsal bir yapının mevcut olmaması nedenleriyle birliğin tam anlamıyla bir kurumsal tahkim olarak nitelendirilemeyeceği fakat tahkim yargılamasına ilişkin usul ve kurallarının mevcut olması sebebiyle tam anlamıyla *ad hoc* tahkim de olmadığı ve SMA için de aynı tespit ve açıklamaların geçerli olduğu yönündeki görüş için bkz.: Bozkurt Bozabalı (n 88) 21.

141 'About Us' <www.scma.org.sg/about_us.html> erişim 14 Kasım 2018.

142 Liste için bkz.: 'Panel of Arbitrators' www.scma.org.sg/arbitrators_panel.html> erişim 14 Ekim 2018.

143 'Asia's Choice Maritime Arbitration Hub' <www.scma.org.sg/pdf/aboutus_scmaGlance.pdf> erişim 14 Kasım 2018. Ayrıca yabancı hakemlerin Singapur'da yürüttüğü tahkim yargılamaları için bir çalışma iznine ihtiyaç duyulmayacağı ve hakemlerin bu çalışmalardan kaynaklanan gelirlerinin gelir vergisine tabi olmayacağı belirtilmektedir.

144 'Asia's Choice Maritime Arbitration Hub' <www.scma.org.sg/pdf/aboutus_scmaGlance.pdf> erişim 14 Kasım 2018.

145 'About Us' <www.scma.org.sg/about_us.html> erişim 14 Kasım 2018.

146 'Monthly Maritime Korea (December 2012)' <www.scma.org.sg/pdf/seminar201212EngNews.pdf> erişim 19 Ağustos 2018. Aksi yönde SCMA'nın kurumsal tahkim hizmeti verdiği görüşü için bkz.: Ertan (n 3) 15. Lakin tekrar belirtmekte fayda vardır ki, SCMA ilk olarak 2004 yılında farklı bir yapıda kurulmuş idi.

147 'Asia's Choice Maritime Arbitration Hub' <www.scma.org.sg/pdf/aboutus_scmaGlance.pdf> erişim 14 Kasım 2018.

SCMA tahkim kuralları içerisinde m. 46 ile bir seri tahkim usulü de öngörülmüştür. Buna göre, taraflar aksini kararlaştırmış olmadıkça, dava ve/veya karşı davanın değeri faiz ve masraflar hariç olmak üzere 150.000 \$ tutarından az ise veya bu tutarın aşılması mümkün görülüyorsa, m. 46 ile düzenlenmiş olan seri tahkim usulü uygulama alanı bulur. Lakin tarafların belirtilen tutarı aşan uyuşmazlıklar için de bu usulün uygulanmasını yazılı olarak kararlaştırmaları mümkündür¹⁴⁸.

SCMA seri tahkim usulünde hakem kararı gerekçeli olarak verilmez. Ayrıca hakem kararının verilmesi belirli sürelerle sınırlanmıştır. SCMA seri tahkim usulü ile hakem ücretleri için de bir sınırlama getirilmiştir. Buna göre hakem ücreti azami 5.000 \$ olabilir. Lakin davalının karşı dava açmış olması halinde bu sınır 8.000 \$ olarak uygulanır¹⁴⁹.

SCMA’nın seri tahkim usulü kuralları dışında iki özel yargılama usulüne ilişkin kuralları daha mevcuttur. Bunlardan ilki çatma kaynaklı taleplerin seri tahkim yoluyla belirlenmesine ilişkin kurallardır (*Expedited Arbitral Determination of Collision Claims*, SEDOCC). Gemi yakıtı satış ve/veya ikmaline ilişkin sözleşmelerde taraflarca kararlaştırılmış olması halinde, bu tür sözleşmelerden doğan uyuşmazlıkların Singapur Bunker Talepleri Yargılaması Kuralları (*Singapore Bunker Claims Procedure*, SBC) uyarınca çözülmesi mümkündür¹⁵⁰.

5. Nordik Kıyı Ötesi ve Denizcilik Tahkim Birliği Tahkim Kuralları

Nordik ülkelerde kıyı ötesi ve deniz ticareti konularındaki uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözümünü uzun yıllardır süregelen bir gelenek halini almıştır. Nordik ülkelerde ve özellikle Norveç ve Danimarka’da geleneksel olarak *ad hoc* tahkim egemen olmakla birlikte, İsveç ve Finlandiya’da uyuşmazlıkların daha çok kurumsal tahkim nezdinde çözüldüğü görülmektedir. NOMA; şeffaf ve düşük maliyetli bir tahkim usulü oluşturmak amacıyla Danimarkalı, Fin, Norveçli ve İsveçli deniz hukuku birliklerinin girişimleriyle 2017 yılında kurulmuştur¹⁵¹.

2017 tarihli NOMA tahkim kuralları UNCITRAL tahkim kuralları baz alınarak düzenlenmiştir. NOMA bunun dışında ek olarak “Dava Yönetimi Toplantısı”nda¹⁵² izlenecek olan yol ve yapılması gereken işlemler için sistematik bilgiler içeren bir

148 Cartoni (n 81) 5.

149 Cartoni (n 81) 5, 6.

150 Cartoni (n 81) 6, 7.

151 ‘Why’<www.nordicarbitration.org> erişim 25 Ekim 2018.

152 NOMA tarafından Case Management Conference (CMC) olarak adlandırılmış olan Dava Yönetimi Toplantısı ile uyuşmazlıkların özenle, makul bir sürede ve düşük maliyetli bir şekilde çözümünün sağlanması hedeflenir. Bu toplantılar ile yargılamada nasıl bir usulün izleneceği önceden belirlenmekte, taraflara iddia ve savunmalarını sunma imkânı tanınmaktadır. Bkz.: ‘Best Practice Guidelines of Nordic Offshore and Maritime Association (Guidelines)’ https://docs.wixstatic.com/ugd/7f5153_263b902980ec40e8b662e54f8f898b93.pdf> erişim 25 Ekim 2018.

kuralları m. 61.1 uyarınca bu kurallar; taraflarca aksi kararlaştırılmış olmadıkça, uyuşmazlık konusunun değerinin 2.000.000 Çin Yuanı tutarını aşmadığı veya bu tutar aşılırsa bile taraflardan birinin seri tahkim usulüne göre tahkime başvurması ve diğer tarafın yazılı bir şekilde bunu kabul etmesi veyahut her iki tarafın uyuşmazlık konusunun değerinin belirtilen tutarı aşmasına rağmen seri tahkim usulünün uygulanacağı hususunda anlaşmış olmaları halinde uygulama alanı bulmaktadır. CMAC seri tahkim usulünde m. 63 gereği yargılama kural olarak tek hakem tarafından yürütülmektedir ve belirli bir tahkim süresi öngörülmüştür. CMAC tahkim kuralları m. 67.1 uyarınca, tahkim mahkemesinin teşekkülünden itibaren 3 ay içerisinde karar verilmelidir¹⁶³.

CMAC tarafından tahkim dışında arabuluculuk hizmeti de verilmektedir¹⁶⁴.

2. Paris Denizcilik Tahkim Odası

Paris Denizcilik Tahkim Odası (Chambre Arbitrale Maritime de Paris, “CAMP”); deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözümü için 1966 yılında Paris’te kurulmuştur¹⁶⁵. Denizcilik, multimodal, sigorta, gemi inşa ve tamirleri ile yatçılık CAMP’in uyuşmazlık çözüm hizmeti sunduğu alanlardır¹⁶⁶.

Bir kurumsal tahkim merkezi olan CAMP’in bünyesinde tahkim yargılamasının işleyişinden sorumlu olan bir daimi sekreterlik mevcuttur. Ayrıca duruşmaların yapılması için taraflara mekân da sağlanmaktadır¹⁶⁷. Bunun karşılığında CAMP tarafından sağlanan tüm hizmetler için tarafların bir ücret ödemesi gerekmektedir¹⁶⁸.

CAMP bünyesindeki uyuşmazlıklar, CAMP’in kendi listesinde¹⁶⁹ yer alan hakemler tarafından çözülmektedir. Lakin uyuşmazlığın özel ihtisas gerektirmesi halinde liste dışından hakem seçimi de mümkün kılınmıştır¹⁷⁰.

CAMP’in son tahkim kuralları 2018 tarihlidir. CAMP tahkim kuralları m. 24 ile bir seri tahkim usulü de öngörülmüştür. Bu usul, acilen çözüme kavuşturulması gereken uyuşmazlıklarda uygulama alanı bulmaktadır ve bu usulde tahkim yargılaması tek hakem tarafından yürütülmektedir¹⁷¹. Bunun dışında CAMP’in arabuluculuk kuralları da mevcuttur¹⁷².

163 Cartoni (n 81) 4, 5.

164 CMAC arabuluculuk kuralları için bakınız.: ‘Mediation Rules’ <www.cmac.org.cn/wp-content/uploads/2017/11/解解英文.pdf> erişim 14 Ekim 2018.

165 Ertan (n 3) 17.

166 ‘Areas of Work’ <www.arbitrage-maritime.org/CAMP-V3/generalites/area-of-work/> erişim 18 Ekim 2018.

167 ‘Service’ <www.arbitrage-maritime.org/CAMP-V3/home/> erişim 18 Ekim 2018.

168 CAMP tarafından hazırlanmış olan ücret ve masraflar tablosu için bkz.: ‘Fees and Expenses Schedule’ <www.arbitrage-maritime.org/CAMP-V3/fees-and-expenses-schedule/> erişim 18 Ekim 2018.

169 An itibarıyla CAMP’in hakem listesinde 54 hakem yer almaktadır. Listede hakemlerin isimleriyle birlikte hangi tarihten beri CAMP hakemi oldukları, unvanları ve uzmanlık alanları da belirtilmiştir. Liste için bkz.: ‘All Arbitrators’ <www.arbitrage-maritime.org/CAMP-V3/list-of-arbitrators/all-arbitrators/> erişim 18 Ekim 2018.

170 Bozkurt Bozabalı (n 88) 20; Ertan (n 3) 18.

171 Cartoni (n 81) 10; Ertan (n 3) 18.

172 CAMP tahkim ve arabuluculuk kuralları için bkz.: ‘Articles Arbitration Rules & Annexes Mediation Rules Schedule of Fees & Expenses’ <www.arbitrage-maritime.org/us/PDFEN/Arbitration.pdf> erişim 18 Ekim 2018.

Bir yıl içerisinde yaklaşık yüz adet tahkim davasının CAMP tarafından yürütüldüğü bildirilmektedir¹⁷³.

3.Rusya Federasyonu Sanayi ve Ticaret Odası Denizcilik Tahkim Komisyonu

Rusya Federasyonu Sanayi ve Ticaret Odası Denizcilik Tahkim Komisyonu (Maritime Arbitration Commission at the Chamber of Commerce and Industry of the Russian Federation, “MAC”) 1930 yılında kurulmuştur¹⁷⁴ ve dünyanın en eski tahkim kurumları arasında yer alır¹⁷⁵.

Taşıma sözleşmeleri, deniz sigortaları, kurtarma, denizde çatma, balıkçılık operasyonları, gemi tamiri ve gemi yönetimine ilişkin uyuşmazlıklar MAC’in uyuşmazlık çözüm hizmeti sunduğu alanlardandır¹⁷⁶. Deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıklar dışında, bazı durumlarda milletlerarası nehir taşımacılığına dair uyuşmazlıkların da MAC bünyesinde görüldüğü bilinmektedir¹⁷⁷. MAC tarafından sunulan kurumsal tahkim hizmeti ücrete tabidir¹⁷⁸.

MAC’in bir hakem listesi olmakla birlikte¹⁷⁹, tarafların diledikleri kişileri hakem olarak seçmeleri mümkündür¹⁸⁰.

MAC’in tahkim kurallarının son versiyonu 2017 tarihlidir. Kuralların Rusça ve İngilizce versiyonları arasında bir farklılık olması halinde Rusça versiyonun esas olacağı kabul edilmiştir¹⁸¹.

MAC bünyesinde çözülen uyuşmazlıklarda uyuşmazlık konusunun değeri genellikle 1.000.000 \$ civarında olmakla birlikte bu tutarın aşıldığı da görülmektedir. 1932-2010 yılları arasında 741 adet deniz sigortalarına ilişkin uyuşmazlığın MAC bünyesinde çözüldüğü bildirilmektedir¹⁸².

173 Ertan (n 3) 17, 18.

174 Ekşi (n 1) 18, dn. 46.

175 ‘Maritime Arbitration Commission at the Chamber of Commerce and Industry of the Russian Federation’ <<http://mac.tpprf.ru/en/>> erişim 18 Ekim 2018.

176 ‘Maritime Arbitration Commission at the Chamber of Commerce and Industry of the Russian Federation’ <<http://mac.tpprf.ru/en/>> erişim 18 Ekim 2018.

177 Ekşi (n 1) 18, dn. 46.

178 MAC tarafından düzenlenmiş olan ücret ve masraflara ilişkin tablo için bkz.: ‘Schedule on Fees and Costs’ <<http://mac.tpprf.ru/en/schedule-on-fees-and-costs/>> erişim 18 Ekim 2018.

179 MAC hakem listesi için bkz.: ‘Arbitrators’ <<http://mac.tpprf.ru/en/Arbiters/>> erişim 18 Ekim 2018.

180 ‘Advantages’ <<http://mac.tpprf.ru/en/mac-advantages/>> erişim 18 Ekim 2018.

181 MAC tahkim kuralları için bkz.: ‘Rules’ <<http://mac.tpprf.ru/en/rules/>> erişim 18 Ekim 2018.

182 Dmitry Davydenko, ‘Resolution of Marine Insurance Disputes: the Maritime Arbitration Commission at the Chamber of Commerce and Industry of Russia’ (2018) <<http://cisarbitration.com/wp-content/uploads/2018/10/Resolving-marine-insurance-disputes-at-the-Maritime-Arbitration-Commission.pdf>> erişim 15 Ekim 2018 6.

4. Tokyo Deniz Tahkim Komisyonu

Tokyo Deniz Tahkim Komisyonu (Tokyo Maritime Arbitration Commission, “TOMAC”); The Japan Shipping Exchange, Inc. bünyesinde 1921 yılında kurulmuştur¹⁸³. Konişmentolar, çarter partiler, gemi alım-satımına ilişkin sözleşmeler, gemi inşa, gemi finansmanı gibi ve benzeri konulardan doğan uyuşmazlıkların TOMAC bünyesinde çözümü mümkündür¹⁸⁴.

Bir kurumsal tahkim merkezi olan TOMAC bünyesinde daimi sekreterlik mevcuttur ve tarafların TOMAC’ın tahkim hizmetinden yararlanmak için belirli bir ücret ödemeleri gerekmektedir¹⁸⁵. TOMAC kuralları uyarınca tahkim yargılamasını yürütecek olan hakemler kural olarak TOMAC hakem listesinde yer alan hakemlerdir¹⁸⁶.

TOMAC’ın üç tür tahkim kuralları vardır. TOMAC olağan tahkim kuralları uyarınca yürütülen tahkim yargılamaları yaklaşık olarak 12 ila 18 ay arasında sürmektedir. TOMAC kolaylaştırılmış tahkim kurallarına göre yürütülen tahkim yargılamalarında ise bu süre 6 ila 12 aydır. Daha hızlı ve az masraflı tahkim yargılamasına dair talepler üzerine ilk olarak 1999 tarihinde düzenlenmiş olan TOMAC küçük alacaklar usulü tahkim kuralları uyarınca ise tahkim yargılaması yaklaşık 3 ay sürmektedir¹⁸⁷.

The Japan Shipping Exchange, Inc. bültenlerinde bazı TOMAC hakem kararları hakemlerin, tarafların, tarafların avukatlarının ve gemilerin isimlerine yer verilmeksizin yayınlanmaktadır¹⁸⁸. Nitekim TOMAC tahkim kuralları m. 43 uyarınca, hakem kararının taraflara gönderilmesinden önce taraflardan biri kararın yayınlanmasına itiraz etmedikçe kararın yayınlanması mümkündür.

5. Pire Denizcilik Tahkim Birliği

Pire Deniz Tahkim Birliği (Piraeus Association for Maritime Arbitration, “PAMA”); deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların tahkim yoluyla Pire’de çözümünü teşvik etmek amacıyla, 2005 yılında Pire’de kurulmuştur. PAMA’nın kuruluşunda Pire’nin büyük bir denizcilik merkezi olarak tanınırlığının artıyor olması ve diğer tahkim merkezlerine bir alternatif olabilme düşünceleri etkili olmuştur¹⁸⁹.

183 Ekşi (n 1) 18, dn. 47.

184 Ekşi (n 1) 18, dn. 47; ‘TOMAC Arbitration and Conciliation’ <www.jseinc.org/en/tomac/index.html> erişim 18 Ekim 2018.

185 ‘Preparation for The Arbitration Procedure’ <www.jseinc.org/en/tomac/guide/2_preparation.html#WHAT> erişim 18 Ekim 2018.

186 ‘Appointment of Arbitrators’ <www.jseinc.org/en/tomac/guide/6_candidate.html> erişim 18 Ekim 2018. TOMAC hakem listesi için bkz.: ‘TOMAC Arbitrators’ <www.jseinc.org/search/temp/meibo/arbitrator_search_en.html> erişim 18 Ekim 2018.

187 ‘Features of Tomac Arbitration’ <www.jseinc.org/en/tomac/guide/1_feature.html> erişim 18 Ekim 2018. The Japan Shipping Exchange, Inc. tarafından yayınlanmış olan uzlaştırma kuralları için bkz.: ‘Guide to Conciliation at JSE’ <www.jseinc.org/en/tomac/conciliation/conciliation_rules.html> erişim 18 Ekim 2018.

188 Yayınlanmış olan TOMAC hakem kararları için bkz.: ‘TOMAC Arbitral Awards’ <www.jseinc.org/en/tomac/award/index.html> erişim 18 Ekim 2018.

189 ‘The Piraeus Association for Maritime Arbitration (PAMA)’ <www.mararbpiraeus.eu/index.php/base/en> erişim 18 Ekim 2018.

PAMA'nın hedefi deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıklarda uluslararası tanınırlığa sahip ve güvenilir bir uyuşmazlık çözüm merkezi konumuna gelip, diğer tahkim kurumlarına kıyasla daha az masrafla ve daha kısa sürede yüksek kaliteli sonuçlar ortaya çıkarmaktır¹⁹⁰.

Yunanistan'da deniz ticareti tahkiminin gelişimi ve Pire'nin bir uluslararası denizcilik ve tahkim merkezi olarak daha da gelişmesi sonucunda deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde armatörlerin, çartererlerin, yükle ilgililerin ve bu kişilerin sigortacılarının masraftan önemli oranda tasarruf edilebileceği belirtilmektedir¹⁹¹.

Bir tahkim kurumu olan PAMA'nın hizmetlerinden yararlanmak isteyen tarafların tahkim yargılaması için belirli bir ücreti ödemeleri gerekmektedir¹⁹². Ayrıca PAMA tarafından yayınlanmış olan bir hakem listesi mevcut olmakla birlikte¹⁹³, PAMA tahkim kuralları uyarınca tarafların diledikleri kişileri hakem olarak tayin etmesi mümkündür¹⁹⁴.

Yürürlükte olan PAMA tahkim kuralları 2007 tarihlidir¹⁹⁵. PAMA tahkim kuralları ile 50.000 € tutarını ya da taraflarca kararlaştırılmış olan başkaca bir tutarı aşmayan uyuşmazlıklar için kolaylaştırılmış bir usul de öngörülmüştür. PAMA'nın kolaylaştırılmış tahkim usulünde yargılamayı tek hakem yürütmektedir ve yargılama yalnızca dosya üzerinden yürütülür. Bu usulde hakem tarafından aksi yönde karar verilmedikçe duruşma yapılmaz¹⁹⁶.

“Tarihsel bir hareket” olarak nitelendirilen PAMA'nın kuruluşu; Pire'nin hizmet sektöründeki yerini kuvvetlendirmesine yönelik bir adım ve Yunan Armatörler Birliği ile Yunan Hükümeti tarafından desteklenen uzun dönemli bir vizyon olarak değerlendirilmektedir¹⁹⁷.

6. Amerika Birleşik Devletleri Denizcilik Tahkim Birliği

Amerika Birleşik Devletleri Denizcilik Tahkim Birliği (Maritime Arbitration Association of the United States, “MAA”); deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların devlet yargısı dışında çözümü için Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulmuş olan ve kâr amacı gütmeyen bir kurumdur. MAA'in, tüm hakem ve arabulucuların deniz ticareti hukukunu bilmelerinin arandığı tek Amerikan uyuşmazlık çözüm merkezi olduğu belirtilmektedir¹⁹⁸.

190 'About Us' <www.mararbpiraeus.eu/index.php/pages/2> erişim 18 Ekim 2018.

191 'About Us' <www.mararbpiraeus.eu/index.php/pages/2> erişim 18 Ekim 2018.

192 'Administrative Fee' <www.mararbpiraeus.eu/index.php/fees/1> erişim 18 Ekim 2018.

193 'Arbitrators 2018' <www.mararbpiraeus.eu/index.php/members/?layout=arbs> erişim 18 Ekim 2018.

194 Antonios D. Tsavdaridis, 'Piraeus to Become An Alternative Maritime Arbitration Centre' *Naftemporiki* (1 Haziran 2012) <<http://www.mararbpiraeus.eu/index.php/testimonial/34>> erişim 18 Ekim 2018 1.

195 'Rules' <www.mararbpiraeus.eu/index.php/chapters/?layout=full> erişim 18 Ekim 2018.

196 Cartoni (n 81) 11; PAMA tahkim kuralları m. 13.

197 'Piraeus Open For Arbitration Work: Piraeus is One Step Closer to Realising its Ambitions of Becoming a Centre Where Maritime Disputes are Settled' *TradeWinds* (19 Mayıs 2006) <www.mararbpiraeus.eu/index.php/testimonial/6> erişim 18 Ekim 2018.

198 'Who We Are' <www.maritimearbitration.com/Who-We-Are> erişim 18 Ekim 2018.

MAA tahkimi kurumsal tahkime örnektir. MAA taraflara duruşmaların yapılabilceği mekânı sağlamakta, yargılamanın idaresini üstlenmektedir. Deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıklar çoğunlukla şehirlerin hatta ülkelerin sınırlarını aştığından, MAA’in Amerika Birleşik Devletleri’nin belirli şehirlerinde şubeleri mevcuttur¹⁹⁹. MAA tarafından verilen hizmetler karşılığında tarafların belirli bir ücret ödemesi gerekmektedir²⁰⁰.

Deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların MAA bünyesinde tahkim veya arabuluculuk yoluyla çözümü mümkündür²⁰¹. Bununla birlikte MAA bünyesindeki tahkimde, uyuşmazlık miktarının daha düşük olduğu davalar için öngörölmüş olan bir seri tahkim usulü mevcut değildir²⁰².

7. Vancouver Denizcilik Hakemleri Birliğı

Vancouver Denizcilik Hakemleri Birliğı (Vancouver Maritime Arbitrators Association, “VMAA”); 1986 yılında Vancouver’da kurulmuş bir hakem birliğıdir. Deniz ticareti alanında çalışan hakemlerin eğitim ve yeterlilik standartlarını belirleyip sürdürmek, mesleğe uygun davranış standartlarını düzenlemek birliğın amaçları arasındadır. Birliğın bir diğeri amacı da deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin tahkim kuralları düzenlemek olmuştur²⁰³.

VMAA bünyesindeki tahkim kurumsaldır ve VMAA tahkimine başvuran tarafların belirli bir idari ücreti birliğe ödemeleri gerekmektedir²⁰⁴.

Güncel VMAA tahkim kuralları 2016 tarihli ve kuralların Çince versiyonu da mevcuttur²⁰⁵. Tahkim kurallarınının 10. maddesi ile belirli bir tutarı aşmayan uyuşmazlıklar için kolaylaştırılmış tahkim usulü öngörölmüştür. Bu usul uyarınca uyuşmazlık konusunun değeri 100.000 \$ (Amerikan Doları) tutarını aşmıyorsa, yargılama tek hakem tarafından yürütölür²⁰⁶.

VMAA tarafından 2013 yılında arabuluculuk kuralları da yayınlanmıştır²⁰⁷.

199 ‘Who We Are’ <www.maritimearbitration.com/Who-We-Are> erişim 18 Ekim 2018. 25 ayrı şehirdeki MAA adresleri için bkz.: ‘Where We Are’ <www.maritimearbitration.com/Where-We-Are> erişim 18 Ekim 2018.

200 ‘Fees&Costs’ <www.maritimearbitration.com/File-a-Case/Fees-and-Costs> erişim 18 Ekim 2018.

201 MAA tahkim kuralları için bkz.: ‘Arbitration Rules’ <www.maritimearbitration.com/File-a-Case/Arbitration-Rules> erişim 18 Ekim 2018. MAA arabuluculuk kuralları için bkz.: ‘Mediation Rules’ <www.maritimearbitration.com/File-a-Case/Mediation-Rules> erişim 18 Ekim 2018.

202 Cartoni (n 81) 16.

203 ‘About’ <https://vmaa.org/home/> erişim 18 Eki 2018.

204 ‘Initiating Proceedings’ <https://vmaa.org/initiating-proceedings/> erişim 18 Ekim 2018.

205 VMAA İngilizce ve Çince tahkim kuralları için bkz.: ‘Rules’ <https://vmaa.org/vmaa-rules/> erişim 18 Ekim 2018.

206 Cartoni (n 81) 14.

207 VMAA arabuluculuk kuralları için bkz.: ‘Rules’ <https://vmaa.org/vmaa-rules/> erişim 18 Ekim 2018.

8. Avustralya Denizcilik ve Taşıma Tahkim Komisyonu

Avustralya Denizcilik ve Taşıma Tahkim Komisyonu (Australian Maritime and Transport Arbitration Commission, “AMTAC”); Avustralya’nın uluslararası uyuşmazlık çözüm kurumu olan Avustralya Uluslararası Ticari Tahkim Merkezi’nin (“ACICA”) bünyesinde bulunan uzman bir komisyondur. AMTAC, ACICA tarafından, Avustralya Federal Adalet Bakanlığı’nın da destekleriyle 2007 yılında Sidney’de kurulmuştur²⁰⁸.

Deniz ticareti ve taşımacılık alanlarına ilişkin uyuşmazlıklar bakımından ulusal ve uluslararası tahkim ve arabuluculuğun desteklenmesi ve kolaylaştırılması, Avustralya ve Asya Pasifik Bölgesi’nin deniz ticareti, taşımacılık ve deniz ticareti uyuşmazlık çözümü alanlarında lider olarak tanınmasının teşvik edilmesi AMTAC’ın hedeflerindedir. AMTAC’ın bir diğer amacı de deniz ticaretine ve taşımacılığa ilişkin konularda tecrübeli hakemler ve arabulucular için siciller oluşturmak olmuştur²⁰⁹. Nitekim AMTAC’ın bir hakem listesi mevcuttur²¹⁰.

Bir kurumsal tahkim örneği olan AMTAC, tahkim yargılamasının idaresini üstlenir. Bunun dışında efektif ve düşük maliyetli bir yargılama için AMTAC tarafından sunulan başkaca hizmetler de mevcuttur. Örneğin duruşma için mekân ayarlanması, tercüme gibi işlerin organize edilmesinde AMTAC’ın taraflara yardımcı olması mümkündür²¹¹. AMTAC uyarınca yürütülen tahkim yargılamalarında belirli bir ücretin kuruma ödenmesi gerekmektedir²¹².

Yayınlanmış olan son AMTAC tahkim kuralları 2016 tarihlidir²¹³. AMTAC tahkim kuralları hızlı bir tahkim usulü öngörür; zira hakem tarafından istisnai durumların mevcut olduğu belirlenmedikçe ve taraflar veya hakem talep etmedikçe kural olarak duruşma yapılmamaktadır²¹⁴.

Bununla birlikte, AMTAC tarafından hızlandırılmış tahkime dair özel bir usul de düzenlenmiştir. Bu usul “*Rocket Docket*” olarak adlandırılmıştır²¹⁵ ve uygulama alanı bulabilmesi için her iki tarafça kararlaştırılmış olması gerekir. Bu kurallar uyarınca tek hakem yargılamanın başlangıcından itibaren 3 ay içerisinde yargılamayı sonlandırıp kararını vermelidir²¹⁶.

208 ‘Introduction’ <<https://amtac.org.au>> erişim 18 Ekim 2018.

209 ‘Introduction’ <<https://amtac.org.au>> erişim 18 Ekim 2018.

210 Liste için bkz.: ‘Search the AMTAC Panel of Arbitrators’ <https://acica.org.au/amtac-arbitrator-panellist-search/#!directory> erişim 18 Ekim 2018.

211 ‘Facilities & Services’ <<https://amtac.org.au/facilities-and-services/>> erişim 18 Ekim 2018.

212 AMTAC 2016 ücret tutarları için bkz.: ‘Schedule of Fees’ <<http://amtac.org.au/wp-content/uploads/Rules/2016/AMTAC-Rules-Schedule-of-Fees.pdf>> erişim 18 Ekim 2018.

213 AMTAC tahkim kuralları için bkz.: ‘AMTAC Rules 2016’ <<http://amtac.org.au/amtac-rules-2016/>, 18 Ekim 2018> erişim 18 Ekim 2018.

214 Cartoni (n 81) 16; AMTAC tahkim kuralları 13.3.

215 Cartoni (n 81) 16; Leigh Duthie, Joe Delaney, Erika Williams, ‘Australia’ *The Baker&McKenzie International Arbitration Yearbook* (Juris 2015) 15, 23; AMTAC tahkim kuralları 13.3.

216 Cartoni (n 81) 16, 17.

AMTAC bünyesinde çözülmüş olan tahkim davalarına dair bir istatistik mevcut değildir²¹⁷.

9. Emirlikler Denizcilik Tahkim Merkezi

Emirlikler Denizcilik Tahkim Merkezi (Emirates Maritime Arbitration Centre, “EMAC”); Birleşik Arap Emirlikleri’nin başbakanı, başkan yardımcısı ve Dubai’nin mutlak hükümdarı olan Muhammed bin Raşid el-Mektum’un 2016 tarihli, 14 numaralı emirnamesi ile kurulmuştur²¹⁸.

EMAC bünyesinde tahkim ve arabuluculuk hizmetleri verilmektedir²¹⁹ ve EMAC bu prosedürlerin denetimi görevini üstlenmektedir²²⁰. EMAC hakemleri, arabulucuları ve bilirkişilerine dair listeler EMAC tarafından yayınlanmıştır²²¹. EMAC tarafından verilen hizmetler ücrete tabidir²²².

EMAC tahkim kuralları m. 50 ile bir seri tahkim usulü de öngörülmüştür. Bu usulün uygulama alanı bulması halinde hakem kararı dosyanın hakeme iletilmesinden itibaren 3 ay içerisinde verilmelidir. Lakin hakemin talebi üzerine bu sürenin EMAC tarafından yazılı bir sebebe bağlı olarak uzatılması mümkündür.

2014 yılında 309, 2015 yılında 321, 2016 yılında 338 dava, dolayısıyla bu üç yılda toplam 968 adet deniz ticaretine ilişkin davanın Birleşik Arap Emirlikleri’nde görülmüş olduğu tahmin edilmekte, bu nedenle Birleşik Arap Emirlikleri denizcilik dışında hukuki hizmetler bakımından da bölgesel bir merkez olarak nitelendirilmektedir²²³.

10. Unum Taşımacılık Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi

Önceleri Transport and Maritime Arbitration Rotterdam-Amsterdam (Rotterdam-Amsterdam Taşıma ve Denizcilik Tahkimi, “TAMARA”) olarak anılan tahkim mer-

217Duthie, Delaney, Williams (n 215) 22.

218Patrick Murphy, Leonard Soudagar, ‘Emirates Maritime Arbitration Centre (EMAC) Established in Dubai’ (28 Nisan 2016) <<https://www.clydeco.com/insight/article/emirates-maritime-arbitration-centre-emac-established-in-dubai>> erişim 18 Ekim 2018

219EMAC tahkim kuralları için bkz.: ‘Arbitration Rules’ <www.emac.org.ae/en/EMACRules/ArbitrationRules> erişim 18 Ekim 2018. EMAC arabuluculuk kuralları için bkz.: ‘Mediation Rules’ <www.emac.org.ae/en/EMACRules/MediationRules> erişim 18 Ekim 2018.

220‘Who We Are’ <www.emac.org.ae/en/Pages/default.aspx> erişim 18 Ekim 2018. EMAC kuralları uyarınca tahkimde tahkimin hibrit formda olduğu, EMAC tahkiminin *ad hoc* tahkim olmakla birlikte EMAC’ın hafif nitelikte bir dava yönetimi işlevinin de olduğu belirtilmektedir. Lakin bir tahkim kurumunun sahip olması gereken tüm unsurları haiz olan ve verdiği hizmetler karşılığında ücret talep eden EMAC’ın, kurumsal tahkim olarak nitelendirilmesi kanaatimizce daha doğru olacaktır. Nitekim “Kurumsal Tahkim” başlığı altında açıklandığı üzere, bir tahkim kurumunun varlığından söz edebilmek için kurumsal işlevlerin tamamının yerine getirilmesi gerekli değildir.

221‘EMAC Panel’ <www.emac.org.ae/en/EMACPanel/Pages/default.aspx> erişim 18 Ekim 2018.

222EMAC tahkim ve arabuluculuk prosedürleri için EMAC’a ödenmesi gereken ücret ve masraflar için bkz.: ‘Fees and Costs’ <www.emac.org.ae/en/HowItWorks/FeesAndCosts> erişim 18 Ekim 2018. Hakem ve arabulucuların ücretleri saat başında hakem/arabulucu, taraflar ve EMAC tarafından birlikte belirlenmektedir.

223Maali Khader, ‘A Study on Maritime Cases Handled By Law Firms in the UAE’ (Emirates Maritime Arbitration Centre, 2018) <<https://www.emac.org.ae/DocumentLibrary/2018%20White%20Paper%20-%20Maritime%20Cases%20Handled%20by%20Law%20Firms%20in%20the%20UAE.pdf>> erişim 20 Ekim 20186. Bununla birlikte EMAC bünyesinde görülmüş olan davaların sayısına dair bir veriye rastlanmamıştır.

kezi 2018 Eylül ayı itibariyle isim değişikliğine gitmiş, merkezin ismi Unum Taşımacılık Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (Unum Transport Arbitration & Mediation, “UNUM”) olarak değiştirilmiştir²²⁴. UNUM deniz taşımacılığı, gemi inşa, taşıma, depolama, lojistik ve uluslararası ticaret konularında tahkim hizmeti vermektedir²²⁵.

TAMARA; 1988 yılında ağırlıklı olarak Rotterdam’da bulunan hukukçular tarafından, Londra’da bulunan tahkim kurumlarına bir alternatif olarak kurulmuştu ve yıllardır tahkim hizmeti sunmaktaydı. Bununla birlikte UNUM artık arabuluculuk hizmeti de sunmaktadır.²²⁶

UNUM ile getirilen bir diğer yenilik de elektronik hizmetler bakımındandır. UNUM taraflara *e-tahkim* ve *e-arabuluculuk* olarak adlandırdığı elektronik hizmeti de sunmaktadır ve UNUM’un bu iki hizmeti birden verebilen ilk tahkim kurumu olduğu belirtilmektedir²²⁷.

Kurumsal tahkim hizmeti sunan UNUM’un hizmetleri idari ücrete tabidir. Keza arabuluculuk hizmeti için de tarafların belirli bir tutarı ödemesi gereklidir²²⁸.

Güncel UNUM tahkim kuralları 2018 Eylül ayında yayınlanmıştır²²⁹. UNUM tahkim kuralları m. 3/1 uyarınca uyuşmazlık konusunun değerinin masraf ve faizler dışında 25.000 € tutarını aşmaması halinde uyuşmazlık tek hakem tarafından karara bağlanmaktadır. UNUM bünyesindeki tahkim ve arabuluculukta, tarafların UNUM listelerinde yer alan hakem ve arabulucular dışındaki kişileri de hakem veya arabulucu olarak tayin etmeleri mümkündür²³⁰.

11. Hong Kong Uluslararası Tahkim Merkezi

Hong Kong Uluslararası Tahkim Merkezi; (Hong Kong International Arbitration Centre “HKIAC”); Asya bölgesinde giderek artmakta olan alternatif uyuşmazlık çözümü ihtiyacını karşılamak amacıyla 1985 yılında önde gelen iş insanları ve profesyoneller tarafın-

224 UNUM Yönetim Kurulu’nda alınan bilgi uyarınca, “UNUM” bir kısaltma değil, tahkim kurumunun kendi ismidir. Ayrıca belirtmek gerekir ki “unum” Latince’de “tek” anlamına gelmektedir.

225 ‘New name TAMARA: UNUM Arbitration & Mediaton’ <www.rotterdammaritimeservices.com/new-name-tamara-unum-arbitration-mediator/> erişim 20 Ekim 2018.

226 ‘Brief Introduction’ <<https://unum.world/about-unum/>, 20 Ekim 2018> erişim 20 Ekim 2018; ‘New name TAMARA: UNUM Arbitration & Mediaton’ <www.rotterdammaritimeservices.com/new-name-tamara-unum-arbitration-mediator/> erişim 20 Ekim 2018.

227 ‘New name TAMARA: UNUM Arbitration & Mediaton’ <www.rotterdammaritimeservices.com/new-name-tamara-unum-arbitration-mediator/> erişim 20 Ekim 2018. Bununla birlikte TAMARA’nın 10 yılı aşkın bir süre *e-tahkim* hizmeti sunmuş olduğu da belirtilmektedir.

228 Tahkim hizmeti için ödenmesi gereken idari ücretler için bkz.: ‘Arbitration Costs’ <<https://unum.world/arbitration/arbitration-costs/>> erişim 20 Ekim 2018; Arabuluculuk hizmeti için ödenmesi gereken idari ücretler için bkz.: ‘Mediation Costs’ <<https://unum.world/mediation/mediation-costs/>> erişim 20 Ekim 2018. Arabulucuların çalışmaları saatlik 225 € üzerinden ücretlendirilmektedir. Hakemlerin hak kazandığı saatlik ücret ise uyuşmazlık konusunun değerine göre hesaplanmakta ve en az 125 en fazla 300 € olabilmektedir.

229 UNUM tahkim kuralları için bkz.: ‘Arbitration Rules’ <<https://unum.world/arbitration/arbitration-rules/>> erişim 20 Ekim 2018.

230 ‘New name TAMARA: UNUM Arbitration & Mediaton’ <www.rotterdammaritimeservices.com/new-name-tamara-unum-arbitration-mediator/> erişim 20 Ekim 2018.

dan Hong Kong’da kurulmuştur. Merkezin kuruluşunda Hong Kong iş camiası ve Hong Kong hükümeti kaynak sağlamış olmakla birlikte, HKIAC’ın günümüzde finansal olarak tamamen özgür ve her türlü etki veya kontrolden bağımsız olduğu belirtilmektedir²³¹.

Queen Mary University of London, School of International Arbitration ve White&Case tarafından yapılmış olan 2015 tarihli Uluslararası Tahkim Araştırması²³² uyarınca, HKIAC dünyanın en çok tercih edilen ve başvuru alan üçüncü tahkim merkezidir. Aynı araştırma uyarınca, HKIAC Avrupa dışında olan tahkim merkezleri arasında en çok tercih edilen merkezdir. HKIAC, Global Tahkim Araştırmaları (*Global Arbitration Review*) 2014 yenilik ödülünü kazanmıştır²³³.

HKIAC tarafından verilen hizmetler için tarafların belirli bir idari ücreti kuruma ödemeleri gerekmektedir²³⁴.

HKIAC tarafından hazırlanmış olan 2018 tahkim kuralları, 01.11.2018 tarihinden itibaren yürürlükte olacaktır²³⁵. Bunun dışında HKIAC tarafından yerel uyuşmazlıklar için farklı tahkim kuralları oluşturulmuştur. HKIAC yerel tahkim kurallarının tahkim yerinin Hong Kong dışında olduğu durumlarda kullanılması tavsiye edilmemektedir²³⁶.

HKIAC tarafından yayınlanmış olan seri tahkim kuralları daha hızlı bir tahkim yargılamasını amaçlamaktadır ve bu kurallar uyarınca hakem duruşmanın yapılmasından itibaren bir ay içerisinde tahkim kararını oluşturmak için tüm çabayı göstermelidir. Dosya üzerinden yapılan yargılamalarda ise bu süre, hangi tarihin daha sonra olduğuna bağlı olarak, hakem tarafından son belgenin teslim alınmasından ya da resmi olmayan duruşmanın yapılmasından itibaren bir aydır²³⁷.

HKIAC bünyesindeki tahkimde küçük alacaklar usulü de mevcuttur ve uyuşmazlık konusunun değerinin 50.000 \$ tutarını aşmadığı hallerde uygulanabilmektedir. Ayrıca duruşma yapılmasının gerekmediğine karar verildiği haller için dosya üzerinden ilerleyen bir tahkim usulü de öngörülmüştür. Bu iki özel usulün de LMAA tarafından hazırlanmış olan özel yargılama usullerine çok benzediği belirtilir²³⁸.

231 ‘About HKIAC’ <www.hkiac.org/about-us> erişim 20 Ekim 2018.

232 Araştırma bulguları için bkz.: Queen Mary University of London, School of International Arbitration, White&Case ‘2015 International Arbitration Survey: Improvements and Innovations in International Arbitration’ <www.whitecase.com/sites/whitecase/files/files/download/publications/qmul-international-arbitration-survey-2015_0.pdf> erişim 20 Ekim 2018. Araştırmanın grafik halindeki özeti için bkz.: ‘International Arbitration’ <www.whitecase.com/sites/whitecase/files/qmul-international-arbitration-survey-2015-infographic.jpeg> erişim 20 Ekim 2018.

233 ‘About HKIAC’ <www.hkiac.org/about-us> erişim 20 Ekim 2018.

234 ‘Fees’ <www.hkiac.org/arbitration/fees> erişim 20 Ekim 2018.

235 ‘News Alert’ <<https://twitter.com/iHKIAC>> erişim 20 Ekim 2018.

236 ‘2014 HKIAC Domestic Arbitration Rules’ <www.hkiac.org/arbitration/rules-practice-notes/domestic-arbitration-rules> erişim 20 Ekim 2018. 2014 tarihli HKIAC yerel tahkim kuralları için bkz.: ‘2014 Domestic Arbitration Rules’ <www.hkiac.org/sites/default/files/ck_filebrowser/PDF/arbitration/e_domestic_2014.pdf> erişim 20 Ekim 2018.

237 HKIAC seri tahkim kuralları, m. 16. 1992 tarihli HKIAC seri tahkim kuralları için bkz.: ‘Hong Kong International Arbitration Centre Short Form Arbitration Rules’ <www.hkiac.org/sites/default/files/ck_filebrowser/PDF/arbitration/e_shortform.pdf> erişim 20 Ekim 2018.

238 ‘Hong Kong International Arbitration Centre Small Claims Procedures and ‘Documents Only’ Procedures’ <www.hkiac.org/sites/default/files/ck_filebrowser/PDF/arbitration/Small_Claims_and_%27Documents%20Only%27_Procedures.pdf> erişim 20 Ekim 2018.

Bunun dışında HKIAC tarafından arabuluculuk hizmeti de verilmektedir²³⁹.

Hong Kong Deniz Ticareti Tahkim Grubu (*Hong Kong Maritime Arbitration Group*, “HKMAG”); Hong Kong’da deniz ticareti tahkiminin ve arabuluculuğun geliştirilmesi ana hedefiyle 2000 yılında HKIAC bünyesinde kurulmuştur²⁴⁰. HKMAG’nin deniz ticareti alanında uzman hakemlerin yer aldığı bir hakem listesi mevcuttur²⁴¹.

Deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıklarda uzman grup olan HKMAG, HKIAC kurallarını uygulamaktadır²⁴².

2017 yılına dair istatistikler uyarınca, HKIAC’ya başvuru sayısı bir önceki yıla göre %15.7 artış göstermiştir. 2017 yılında HKIAC bünyesinde 297 yeni tahkim davası açılmıştır. HKIAC bünyesinde 2017 yılında açılan davaların %8.8’i deniz ticaretine ilişkindir. Dolayısıyla 2017 yılında HKIAC nezdinde açılmış olan deniz ticaretine ilişkin dava sayısının yaklaşık olarak 23 olduğunu söylemek mümkündür²⁴³.

12. Milletlerarası Ticaret Odası Tahkim Divanı

Milletlerarası Ticaret Odası (*International Chamber of Commerce*, “ICC”) Tahkim Divanı; 1923 yılında uluslararası nitelikli ticari ve ekonomik uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözümünü organize etmek amacıyla ICC tarafından kurulmuştur²⁴⁴.

ICC, deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde faaliyet gösteren kurumlardandır. Her ne kadar ICC tahkim kuralları ile oluşturulmuş olan tahkim usulü deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıklar bakımından da uygulanabilir nitelikte olsa da bu tür uyuşmazlıkların ihtiyaçlarına daha uygun nitelikte alternatif kurallar da düzenlenmiştir. ICC’nin 1978 yılında Uluslararası Denizcilik Komitesi (*Comite Maritime International*, “CMI”) ile yaptığı işbirliği sonucu, ICC-CMI Uluslararası Deniz Tahkim Kuralları (*ICC-CMI International Maritime Arbitration Rules*) ortaya çıkmıştır²⁴⁵.

ICC-CMI tahkim kuralları genel olarak deniz ticaretinden, gemi inşa, yolcu ve yük taşıma sözleşmelerinden ya da charter partilerden doğan uyuşmazlıklarda uygulanabilir niteliktedir. ICC-CMI tahkim kuralları ve ICC tahkim kuralları arasındaki temel

239 ‘Mediation’ <www.hkiac.org/mediation> erişim 20 Ekim 2018. HKIAC arabuluculuk kuralları için bkz.: ‘HKIAC Mediation Rules’ <www.hkiac.org/mediation/rules/hkiac-mediation-rules> erişim 20 Ekim 2018.

240 ‘Maritime Arbitration Group’ <www.hksoa.org/maritime_arbitration_group.html> erişim 20 Ekim 2018.

241 HKMAG hakem listesi için bkz.: ‘List of Members Hong Kong Maritime Arbitration Group’ <www.hksoa.org/hksoa_pdf/MAG_Arbitrators.pdf> erişim 20 Ekim 2018.

242 Cartoni (n 81) 4.

243 ‘2017 Statistics’ <www.hkiac.org/about-us/statistics> erişim 20 Ekim 2018. HKIAC’nin özellikle Çin ile ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümünde sıklıkla başvurulan bir merkez halini aldığı hakkında bkz.: Bozkurt Bozabalı (n 88) 20.

244 Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 363, 364; Buğrahan Bican, ‘Milletlerarası Ticaret Odası Tahkimi, Görev Belgesi ve Usulü’ (2015) 29 Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 1, 3; Karademir (n 69) 84.

245 Ekşi (n 1) 19. ICC-CMI tahkim kuralları için bkz.: ‘ICC/CMI Rules’ <www.transportrecht.de/transportrecht_content/1024917209.pdf> erişim 20 Ekim 2018.

fark, ICC-CMI tahkiminde ICC tahkim kuralları uyarınca ICC Tahkim Divanı’nın sahip olduğu görevlerin Uluslararası Deniz Tahkim Komitesi (*International Maritime Arbitration Committee*) üzerinde olmasıdır²⁴⁶.

ICC-CMI tahkim kurallarının uygulanabilmesi için tarafların bunu özellikle kararlaştır-
maları gerekmektedir; ICC tahkiminden söz edilmesi bu bakımından yeterli olmayacaktır²⁴⁷.

13. Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi

1892 yılında kurulmuş olan Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi (*London Court of International Arbitration*, LCIA) en eski tahkim kurumu olarak bilinmektedir²⁴⁸. LCIA, Avrupa’da ICC tahkiminden sonra en çok tercih edilen tahkim kurumu olarak anılır²⁴⁹.

LCIA tipik bir uluslararası tahkim kurumudur. Güncel LCIA tahkim kuralları 2014 yılında yürürlüğe girmiştir²⁵⁰. Bununla birlikte LCIA arabuluculuk hizmeti de vermektedir²⁵¹. LCIA tarafından verilen hizmetler belirli bir idari ücrete tabidir²⁵².

2014 yılında hizmete sunulmuş olan “LCIA Çevrimiçi Dava Sistemi” (*LCIA Online Filing*) sayesinde LCIA nezdinde internet üzerinden dava açmak mümkündür. Keza bu sistemle açılmış olan davaya davalı olarak cevap vermek, belgelerin elektronik formda sunulması, davayla alakalı ücretlerin ödenmesi, çevrimiçi dosyalara ve ödeme geçmişine erişim gibi birçok işlem gerçekleştirilebilmektedir²⁵³.

LCIA, UNCITRAL tahkim kurallarına göre yürütülen tahkimlerde hakem tayini işlevini ve yargılamanın idaresi görevini de üstlenebilmektedir²⁵⁴. Deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların LCIA bünyesinde de görüldüğü bilinmektedir²⁵⁵.

246 Ekşi (n 1) 19.

247 Ekşi (n 1) 19, 20.

248 ‘History’ <www.lcia.org/LCIA/history.aspx> erişim 20 Ekim 2018; Karademir (n 69) 90.

249 Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 368.

250 Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 368, 369.

251 LCIA tahkim kuralları için bkz.: ‘LCIA Arbitration Rules (2014)’ <www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/lcia-arbitration-rules-2014.aspx> erişim 20 Ekim 2018. LMCIA arabuluculuk kuralları için bkz.: ‘LCIA Mediation Rules’ <www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/LCIA_Mediation_Rules.aspx> erişim 20 Ekim 2018.

252 LCIA tahkim masrafları için bkz.: ‘Schedule of Costs’ <www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/schedule-of-costs.aspx> erişim 20 Ekim 2018. LCIA arabuluculuk masrafları için bkz.: ‘Schedule of LCIA Mediation Costs’ <www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/LCIA_Mediation_Costs.aspx> erişim 20 Ekim 2018.

253 ‘Welcome to LCIA Online Filing’ <<https://onlinefiling.lcia.org>> erişim 20 Ekim 2018.

254 ‘Ad Hoc Proceedings’ <www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/LCIA_Services_in_adhoc_proceedings.aspx> erişim 20 Ekim 2018.

255 Harris (n 79) 6. Deniz ticaretin tahkimlerinde LCIA’in önemi hakkında bkz.: Bozkurt Bozabalı (n 88) 20.

IV. Türkiye’de Kurulması Muhtemel Olan Deniz Ticareti Tahkim Merkezinin Yapısı ile İlgili Değerlendirmeler

A. Kurumsal Tahkim Tercihi

Uluslararası ticari tahkim uygulamasında *ad hoc* tahkimin oransal olarak kurumsal tahkimden daha yaygın olduğu²⁵⁶, keza kurumsal tahkimin spesifik olarak deniz ticaretine ilişkin tahkimlerde popüler olmadığı²⁵⁷ belirtilmişti. Buna rağmen Türkiye’de kurumsal tahkim hizmeti verecek olan bir deniz ticareti tahkim merkezi kurulmasını önermekteyiz.

Bunun en önemli sebebi, tahkim ve özellikle de *ad hoc* tahkimin ülkemizde henüz yeteri kadar yaygınlaşmamış olmasıdır. Özellikle yeterli tahkim tecrübesi olmayan tarafların, tahkim yargılamasının bir kurum bünyesinde görülmesini tercih etmeleri beklenir. Nitekim kurumsal tahkimde verilen hizmetler tarafların daha kolay ve etkili bir yargılama süreci tecrübe etmelerine olanak sağlayacaktır.

Kurumsal tahkim tercihinin bir diğer sebebi de belirli sektörlerde faaliyet gösteren tacirler üzerinde, o sektörde yer alan birlik ya da odaların bünyesindeki tahkim mahkemelerinin kararlarının çok daha farklı bir tesire sahip olmasıdır²⁵⁸. Dolayısıyla sektörel bir tahkim kurumunun, deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıklar bakımından mevcut ihtiyaca cevap vermesi mümkündür.

Ayrıca Londra ve New York şehirlerinde deniz ticareti tahkimleri genellikle *ad hoc* tahkim olarak yürütülmekte olmakla birlikte, Paris, Tokyo, Hong Kong ve Moskova gibi merkezlerde genellikle kurumsal tahkimin tercih edildiği bildirilmektedir²⁵⁹.

Çalışmada ele alındığı üzere, Çin, Fransa, Rusya, Japonya, Yunanistan, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Avustralya, Birleşik Arap Emirlikleri, Hollanda ve Hong Kong’da deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözümü için tahkim kurumları kurulmuştur. Deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların *ad hoc* tahkim yoluyla çözümü için kurallar düzenlemiş olan birlik veya derneklerin kurulu olduğu ülkeler ise İngiltere, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Singapur ve Norveç’tir. Bu bakımdan deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde önde gelen tahkim kurumları ve *ad hoc* tahkim kuralları incelendiğinde, dünya çapında bu tür uyuşmazlıkların çözümü için kurumsal tahkim merkezleri oluşturma yönünde güncel bir eğilim olduğunu söylemek mümkündür.

B. Önerilen Kurumsal Tahkimin Yapısı

Türkiye’de kurulmuş olan tahkim merkezleri ya kanuna dayanılarak bir kurum bünyesinde, ya da bir dernek nezdinde kurulmuştur.

²⁵⁶ Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 351, dn. 453; Connerty (n 78) 24.

²⁵⁷ Harris (n 79) 9.

²⁵⁸ Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 353; Şanlı, Esen, Ataman-Fıganmeşe (n 58) 617.

²⁵⁹ Harris (n 79) 6. Bununla birlikte bazı deniz ticareti uyuşmazlıklarının belirli bir alanda uzmanlaşmamış olan LCIA ve ICC gibi tahkim merkezlerinde de görüldüğü bilinmektedir. Bkz.: Harris (n 79) 6.

Türkiye’nin en popüler tahkim merkezi olan ISTAC, 6570 sayılı İstanbul Tahkim Merkezi Kanunu ile kurulmuştur. TOBB Tahkim Divanı’nın ve İzmir Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi’nin kuruluşu 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu’na dayanır. Sigorta Tahkim Komisyonu ise SK uyarınca kurulmuştur²⁶⁰. Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu’nun kuruluşu da 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun’a dayanmaktadır²⁶¹.

Bir dernek olan UTİKAD nezdinde yürütülen tahkim²⁶² ise UTİKAD Tüzüğü’ne dayanır.

ISTAC’ın kuruluşu hakkında, sivil inisiyatifle bir tahkim merkezinin kurulamamış olmasının, tahkim merkezinin kanunla kurulmasını zorladığı belirtilmiştir. Ayrıca esasen ideal olanın, tahkim merkezinin bir kanunla değil, bir dernek ya da enstitü olarak kurulması olabileceği de bildirilmektedir^{263 264}.

29 Kasım – 4 Aralık 1965 tarihleri arasında gerçekleşen tahkim konulu IV. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası’nda, tahkimin Türkiye’de teşkilatlanması konusu da ele alınmıştır. Odalar Birliği bünyesinde bir ticari tahkim divanı kurmak ve her odaya bir tahkim divanı bağlamak, burada bahsedilen fikirlerdendir. Meslek kuruluşlarının özel bir tahkim teşkilatına ihtiyaçları olduğu görüşü de teklif ve temenniler arasında yer almıştır²⁶⁵.

Yukarıda bahsedildiği üzere, 2005-2010 yılları arasında TOBB Tahkim Divanı’na toplamda yalnızca 6 başvuru yapılmıştır²⁶⁶. Dolayısıyla TOBB Tahkim Divanı’nın tahkimin yaygınlaşmasına katkı sağlayamamış olduğu görülmektedir.

Pekâlâ, odalara tahkim divanı bağlanması görüşü benimsendiğinde, deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların ilgili odaya bağlanacak bir tahkim mahkemesinde çözümü mümkün olabilir mi? Kanaatimizce bu durumda ilk akla gelecek oda, Deniz Ticaret Odası (“DTO”) olacaktır.

260 Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 353, dn. 456.

261 Küçükgüngör (22) 137.

262 Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 353, dn. 456.

263 Pekantez, ‘İstanbul Tahkim Merkezi Kanun Taslağı’ (n 36) 639. Yazar, tahkim merkezinin kanunla kurulmasının yadrganabileceği ve bilhassa uluslararası tahkimde yabancılar bakımından güven oluşturmayabileceği; fakat yalnızca kanunla kurulmuş olmanın bir eleştirisi konusu olamayacağı görüşündedir. Zira yazarın görüşü uyarınca önemli olan tahkim kurumunun oluşumunda ve işleyişinde yürütmenin ne kadar etkisi olduğudur. Yazarın görüşü uyarınca, ISTAC kanun tasarısında olduğu gibi yürütmenin hiçbir katkısı olmaması halinde ve aksine ticaret odalarından oluşan bir kurum oluşturulabilirse, bahsedilen eleştiriler zaman içinde değer bulmayacaktır. Bkz.: Pekantez, ‘İstanbul Tahkim Merkezi Kanun Taslağı’ (n 36) 642.

264 Türk hukukunda geçerli olan “*numerus clausus*” ilkesi sebebiyle, Anglosakson hukukunun aksine, kişilerin başkaca tür tüzel kişiliği oluşturma hak ve yetkileri yoktur. Türk hukuku uyarınca yalnızca kanunlarda sınırlı sayıda sayılmış olan tüzel kişiler oluşturulabilir. Dolayısıyla vakıf, dernek, şirket, kooperatif ya da özel kanunlarla kurulan şirket veya birlikler dışında bir tüzel kişilik oluşturulamaz. Bkz.: Cenal Şanlı, ‘Uluslararası Tahkimde Türkiye’nin Avantaj ve Dezavantajları’ ed. Emre Esen, Ahmet Akcan, *Uluslararası Tahkim Kongresi Tebliğler Kitabı* (Adalet 2013) 151, 154. Kurumsal tahkim örgütlerinin bahsedilen tüzel kişilerden birine göre kurulması ve işletilmesinin mümkün olmadığı görüşü için bkz.: Şanlı, ‘Uluslararası Tahkimde Türkiye’nin Avantaj ve Dezavantajları’ (n 264) 154.

265 Yaşar Karayalçın, Senai Oğaç, Turgut Kalpsüz, İlhan Kutay, Ali Bozer, ‘Türkiye’de Hakemliğin Teşkilatlanması Konusunda Teklifler’ (Tahkim IV. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası 29 Kasım – 4 Aralık : Bildiriler - Tartışmalar, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 1965) 697, 701, 705.

266 Pekantez, ‘İstanbul Tahkim Merkezi Kanun Taslağı’ (n 36) 637, 638.

Bir kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olan DTO'nun²⁶⁷, Anayasa'nın m. 135/3 hükmü gereği kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunması mümkün değildir. DTO'nun kuruluş amaçları ise 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nun 12. maddesinde sıralanmıştır²⁶⁸. Maddenin ilk fıkrasının (o) bendi uyarınca, ilgililerin talebi üzerine deniz ticareti ile ilgili ihtilaflarda hakemlik yapmak DTO'nun görevleri arasındadır. Aynı maddenin ikinci fıkrasının (c) bendi gereği, ilgililerin talebi halinde, ticari ve sınaî ihtilaflarda hakem olmak ve tahkim kurulları oluşturmak da oda görevlerindedir.

Dolayısıyla DTO nezdinde bir deniz ticareti tahkim merkezi kurulması mevzuat gereği mümkün olmaktan öte, DTO'nun amaçlarının gerçekleştirilmesine hizmet edecek olan önemli bir adım olacaktır.

DTO nezdinde bir tahkim mahkemesi kurulması, deniz ticaretinin kamu yararına, milli ulaştırma ve deniz ticareti politikasına uygun şekilde gelişmesine de katkı sağlayacaktır ki bu da yukarıda bahsedilen maddenin ilk fıkrasının (j) bendi gereği DTO'nun bir başka görevidir.

Kanaatimizce, DTO nezdinde bir deniz ticareti tahkim merkezi kurulması hukuken mümkünken, bir dernek veya enstitü bünyesinde yeni bir tahkim merkezi kurmaya ihtiyaç yoktur. Zira ülkemizde deniz ticareti uyuşmazlıklarına taraf olabilecek birçok şirket hâlihazırda DTO üyesidir²⁶⁹ ve bir ihtilaf halinde tanımadıkları ve bilmedikleri bir dernektense, DTO nezdindeki tahkimi tercih etmeleri olasıdır. Zira taraflar hâlihazırda üyesi oldukları ve tanıyıp bildikleri bir kurumda kendilerini güvence altında hissedeceklerdir.

DTO nezdinde bir tahkim mahkemesi kurulması için ayrıca bir kanun çıkarılmasına da gerek yoktur; zira 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu gereği tahkim kurulları oluşturmak oda görevlerindedir. Önceden hazırlanmış olan ve tahkim yargılamasını düzenleyen tahkim kurallarının ve tahkim divanı, sekreterliğin yapısı, tahkim giderleri gibi konulara ilişkin kurulların Oda Meclisi kararıyla kabul edilmesi mümkündür²⁷⁰.

Uygulamada başarılı görülen tahkim merkezlerinin birçoğunun, belirli bir ticari ya da bölgesel niteliği sebebiyle başarılı olduğu belirtilmektedir²⁷¹. Ayrıca belirli sektörlerde faaliyet gösteren tacirler üzerinde, o sektörde yer alan birlik ya da odaların

267 'Hakkımızda' <www.denizticaretodasi.org.tr/sayfalar/hakkimizda.aspx> erişim 24 Haziran 2018.

268 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nun 3. maddesi gereği "Oda" kelimesi, ticaret ve sanayi odası, ticaret odası, sanayi odası ve deniz ticaret odasını ifade eder.

269 Armatörler, gemi işletmecileri, gemi acenteleri, gemi alım-satım komisyoncuları (brokerler), sevkiyat acenteleri (forwarderler), yükleme, boşaltma ve istifleme yapan şirketler (stevedorlar), gemi klas kuruluşları, gemi sigorta şirketleri, sigortacılar ve bunların acenteleri, gemi sövreyörleri ve uzmanları, kurtarma, kılavuzluk, yatçılık, marina operatörlüğü gibi yardımcı hizmetlerde çalışanlar DTO üyeleri arasındadır. DTO üyeleri için bkz.: 'Hakkımızda' <www.denizticaretodasi.org.tr/sayfalar/hakkimizda.aspx> erişim 24 Haziran 2018.

270 Nitekim İzmir Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi kurumunda yargılama kurallarını düzenleyen "Ticari Uzlaştırma ve Ticari Tahkim Esasları" Oda Meclisi kararıyla yürürlüğe girmiştir. Kurulların yine bir Oda Meclisi kararıyla değiştirilmesi de mümkündür. Bkz.: Şanlı, *Uluslararası Ticari Akıterin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 353, dn. 456. Keza İstanbul Ticaret Odası Tahkim Merkezi Tahkim Divanı ve Sekreterliğinin Yapısı ve Çalışma Usulleri Hakkında İç Yönetmelik, 15. maddesi gereği İstanbul Ticaret Odası Meclisi'nin onayı tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Benzer şekilde İstanbul Ticaret Odası Tahkim Merkezi Tahkim Giderleri Yönetmeliği de 12. maddesi gereği İstanbul Ticaret Odası Meclisi'nin onayı tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

271 Akıncı (n 12) 434.

bünyesindeki tahkim mahkemelerinin kararlarının çok daha farklı bir tesire sahip olduğu belirtilmektedir²⁷².

Bir sektörel tahkim örneği olan FOSFA tahkimi uyarınca, davacı davayı kazanmışsa fakat davalı buna rağmen gereğini kendi rızasıyla yerine getirmiyorsa davacı, kararı yerine getirmeyen davalının federasyon tarafından tüm sektöre sirküle edilmesini talep edebilmektedir²⁷³. Bu yönetimin FOSFA tahkimi uyarınca verilen kararların etkinliğinde önemli bir rol üstlendiği belirtilir²⁷⁴. Benzer bir imkân DTO nezdinde kurulması muhtemel olan deniz ticareti tahkim merkezi bünyesinde verilen tahkim kararlarına uyulmaması hali için de getirilebilir; zira itibarına önem veren ve ticari ilişkilerinin bozulmasını istemeyen tacirler, verilen karara kendi rızalarıyla uymayı tercih edeceklerdir.

Bunun dışında sektörel tahkimde üyelere idari giderler ve hakem ücretleri konusunda belirli oranlarda indirim yapıldığı da görülmektedir²⁷⁵. DTO nezdinde kurulması muhtemel olan deniz ticareti tahkim merkezinin idari giderleri ve hakem ücretleri için de benzer bir uygulama yapılması tercih için teşvik edici olacaktır.

DTO nezdindeki tahkim mahkemesinin alanında uzman hakemler tarafından hizmet vermesi de bir başka önemli tercih sebebi olacaktır²⁷⁶.

Sektörel tahkim mahkemelerinin çoğunda ikili mahkeme sistemi olduğu; karardan memnun olmayan tarafın ikinci bir tahkim mahkemesi önünde kararı temyiz edebileceği belirtilmektedir²⁷⁷. DTO nezdinde tahkim mahkemelerince verilecek kararlar bakımından da benzer şekilde tahkim içi temyiz yolunun açık olmasının gerekip gerekmediğinin değerlendirilmesi gerekir. Tahkim yeri Türkiye olduğundan verilen karara karşı koşulları varsa iptal davası açılması ihtimali olacaktır. Elbette iptale ilişkin kararın da temyizi mümkün olduğundan, bu usulün benimsenmesi yargılamanın çok fazla uzamasına neden olabilir.

272 Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 353.

273 Ayrıca bazı sektörel tahkim odalarında tahkim davasının ücretinin birliğe ödenmemesi halinde kara listeye girilebileceğine dair bildirim yollandığı da görülmektedir. Bkz.: Covo (n 59) 182.

274 Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 383. Keza Rafine Şeker Birliği Tahkim Mahkemesi (*The Refined Sugar Association Arbitration Tribunal*) nezdindeki tahkimde de davayı kaybeden tarafın kararı yerine getirmemesi halinde davacı, davalının karara uymadığını üyelere sirküle etmek amacıyla birliğe müracaat edebilmektedir. Yöntemin burada da kararların rıza ile yerine getirilmesinde oldukça etkin bir role sahip olduğu belirtilmektedir. Bkz.: Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 384.

275 GAFTA ve FOSFA tahkimlerinde bu uygulama mevcuttur. Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 381, 383. Öyle ki indirim oranı %50 dahi olabilmektedir. FOSFA tahkiminde ödenecek olan dava harcı normalde 2.000 £ (2.000 Paunt) iken, davanın iki tarafının da FOSFA üyesi olması durumunda harç 1.000 £ (1.000 Paunt) olarak uygulanmaktadır. Bkz.: Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 383.

276 Hakemlik yapacak kişilerin nitelikleri belirlenirken, 12.09.2005 tarihinde 25934 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yayım tarihinde yürürlüğe girmiş olan Oda ve Borsalarda Hakem, Bilirkişi ve Ekspert Listelerini Düzenleme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerinin de dikkate alınması gereklidir. Hakem, bilirkişi ve eksperlerin hangi vasıfları taşımaları gerektiği bahsedilen yönetmeliğin 5 ve 6. maddelerinde açıklanmıştır. Hakem olmak için aranan koşullardan biri de 30 yaşını doldurmuş olmaktır. Bu şart dikkat çekicidir; zira devlet mahkemelerinde hâkim olunabilen yaşlarda oda nezdindeki tahkimde hakem olunamaması sonucunu doğurmaktadır. Fakat hakemlik için aranan tecrübe ve birikim dikkate alındığında ve hakemlerin konuyu uzman olmalarının avantajları düşünüldüğünde, bu koşulun amaca göre tutarlı ve belki de gerekli olduğunu söylemek dahi mümkündür.

277 Covo (n 59) 177.

Bu nedenle tahkim içi bir temyiz usulünün benimsenmemesinin, bunun yerine yeterli sürede tek bir kararın verilmesinin yerinde olacağı kanaatindeyiz. Şayet tahkim merkezi nezdinde temyiz usulü benimsenirse, bu durumda uyumsuzluk konusu değerine ilişkin bir sınır ve temyiz mercii olan tahkim mahkemesinin yargılamayı tamamlaması gereken kısa bir tahkim süresinin belirlenmesi yerinde olacaktır.

Ayrıca DTO nezdindeki bir deniz ticaret tahkim merkezinin tanıtımı da yeni bir tahkim merkezine kıyasla çok daha kolay olacaktır. Zira hâlihazırda DTO üyesi olan kişilerin davet edileceği bir seminer düzenlenerek, kurulacak veya kurulmuş olan tahkim merkezi tanıtılıp, bu tahkim merkezinin avantajları ve işleyişi anlatılabilir. Keza bu hususta üyeleri ayrıca yazılı bir şekilde bilgilendirmek ve DTO nezdindeki tahkim merkezini bu şekilde tanıtmak da mümkündür.

Son olarak belirtmek gerekir ki, DTO nezdindeki tahkim merkezinin İstanbul'da kurulması yerinde olacaktır^{278 279}. Nitekim DTO'nun merkezi de İstanbul'dadır²⁸⁰.

V. DTO Bünyesinde Deniz Ticareti Tahkim Merkezi Kurulmasının Olası Getirileri

MTK'nın yürürlüğe girmesi ile Türkiye'nin uluslararası tahkim açısından çok önemli bir cazibe merkezi konumuna gelmesinin mümkün olduğu; lakin bunun için MTK'nın uluslararası tahkim hizmeti sunacak kurumsal tahkim merkezleri ile tamamlanması gerektiği doktrinde belirtilmiştir²⁸¹. Türkiye'nin uluslararası bir tahkim merkezi konumuna gelmesi ise Türk ekonomisine katkı sağlayacak, Türk hukukuna güveni artıracak ve nihayetinde Türkiye'nin hem yurt içinde kendi milleti nezdinde hem de uluslararası arenada saygınlığını artıracaktır.

Örneğin bir Türk tersanesinin yine bir Türk armatörle akdettiği gemi inşa sözleşmesinden doğan uyumsuzluklar niçin Türkiye'de ve Türk hukukçuları tarafından, bir Türk deniz ticareti tahkim merkezi nezdinde çözülsün²⁸²? Hatta bu tahkim kurumu zamanla niçin yabancı unsurlu uyumsuzluklarda da, örneğin gemi inşa sözleşmesinin tarafı olan armatör yabancı olduğunda da tercih edilsin? Her ne kadar

278 İstanbul'da kurulu olan ISTAC'ın da coğrafi, bölgesel, kültürel ve ekonomik açıdan birçok avantaja sahip olduğu hakkında bkz.: Akıncı (n 12) 434.

279 TOBB tahkiminin başarılı olmamasının sebeplerinden birinin de Ankara'da kurulmuş olması olduğu hakkında bkz.: Şanlı, 'Uluslararası Tahkimde Türkiye'nin Avantaj ve Dezavantajları' (n 264) 155.

280 'Hakkımızda' <www.denizticaretodasi.org.tr/sayfalar/hakkimizda.aspx> erişim 24 Haziran 2018.

281 Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (n 10) 311; Karayalçın ve diğerleri (n 265) 697 ve devamı.

282 Martin Stopford, Asya, Avrupa ve Amerika'da iki veya üç global merkezin "süper denizcilik şehirleri" olarak gelişeceğini öngörmektedir. Stopford, şehirleri kargo limanı şehirleri ve denizcilik servisleri limanları olmak üzere ikiye ayırmıştır. Rotterdam ve Şanghay gibi liman şehirleri; esasen bölgesel pazarlara kargo taşıma rolünü üstlenmektedir. Diğer taraftan denizcilik servisleri limanlarındaysa uluslararası denizcilik endüstrisine diğer hizmetlerin sağlanması asıl, liman ise ikincil önemdedir. Stopford'a göre, "süper denizcilik şehirleri"nin gelişimi sonucunda bugünün bazı denizcilik merkezleri, denizcilik hizmetleri merkezi olarak faaliyet gösterecek olan birkaç global merkeze karşı önem kaybedecektir. Bkz.: Jakobsen, Mellbye, Sorvig (n 57) 5. Denizcilikte yeni global merkezlerin gelişmesi öngörüldükçe, deniz hukuku alanında da yeni merkezlerin oluşması mümkündür. Hatta yeni denizcilik merkezlerinin oluşmasıyla, deniz hukuku alanında da yeni merkezlerin oluşması kaçınılmazdır.

İngiltere’nin deniz ticareti hukuku ve tahkimi konusunda köklü bir geçmişi olsa da, esasen İngiltere dünyanın bir numaralı denizcilik merkezi olarak gösterilmemektedir²⁸³. Türkiye’de deniz ticareti tahkiminin gelişmesi ve uyuşmazlıkların Türkiye’de çözülmesinin mümkün olduğu kanaatindeyiz²⁸⁴.

Nitekim Türkiye uluslararası ticari tahkim müessesesinin gelişmesi için gerekli ve yeterli hukuki alt yapıya sahiptir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK)²⁸⁵ ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK)²⁸⁶, İsviçre’den iktibas edilmiş olan önceki kanunların yenilenmiş halidir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK)²⁸⁷, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK)²⁸⁸ gibi diğer temel kanunlar da Batı Avrupa’nın çeşitli ülkelerindeki kanunlar kaynak alınarak hazırlanmıştır. Ayrıca ülkemiz uluslararası tahkimin temelini oluşturan Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında 1958 tarihli New York Sözleşmesi²⁸⁹, 1965 tarihli Washington Konvansiyonu²⁹⁰ ve Uluslararası Ticari Hakemlik Hakkındaki Avrupa Anlaşması’na²⁹¹ taraftır. Bunun dışında ülkemizde yabancı unsurlu ticari ve ekonomik uyuşmazlıklarda milletlerarası tahkime başvuru bir anayasal hak olarak düzenlenmiştir ki bu uygulama dünya üzerinde oldukça nadirdir. MTK’nın UNCITRAL Model Kanunu ve İsviçre Federal Devletler Özel Hukuku Kanunu’nun milletlerarası tahkim bölümünü esas alması da bu anlamda önemlidir. Dolayısıyla tahkim konusunda bu bakımdan ülkemizin Avrupa ülkelerinden bir farkının bulunmadığını söylemek mümkündür. Bahsedilen hususlar, Türkiye’de tahkimin gelişmesi açısından sahip olunan önemli hukuki avantajlardır. Hukuki avantajlar dışında, Türkiye uluslararası tahkimin gerektirdiği fiziki ve beşeri imkânlarla da sahiptir ve tarihi, kültürel, coğrafi konumuyla da yabancı unsurlu tahkimler bakımından avantajlıdır²⁹².

283 İngiltere deniz finansmanı ve deniz ticareti hukuku alanlarında birinci sırada yer almaktadır. Lakin deniz finansmanı ve deniz ticareti hukuku, limanlar ve lojistik, deniz teknolojisi, caziplik ve rekabet yeteneği alanları beraber değerlendirildiğinde dünyanın önde gelen ilk beş deniz ticareti merkezi Singapur, Hamburg, Oslo, Hong Kong ve Şanghay şeklinde sıralanmaktadır. Londra ise altıncı sırada yer almıştır. Bkz.: Jakobsen, Mellbye, Sørvig (n 57) 3.

284 Tahkim konusunda dünyanın belirli yerlerinin hâlihazırda popüler ve merkez oluşu, Türkiye’nin de bir gün başarılı bir tahkim merkezi olması engel değildir. Elbette böyle bir sonuç uzun çalışmalar gerektirecektir. Tahkim merkezi oluşturmak konusunda, 24 Mayıs 2012 tarihinde gerçekleştirilmiş olan Uluslararası Tahkim Kongresi’nin sonunda, tartışmalar bölümünde Prof. Dr. Hakan Pekcantez hocanın aktardığı bir anıyı alıntılarak yerinde olacaktır: “1993 yılında, Berlin’de bir uluslararası toplantıya katıldığım da bir Rus doçent, elindeki bazı renkli broşürleri oradaki toplantıya katılanlara dağıttı. Gördüm ki bu St. Petersburg’da bir tahkim merkezi kurulmasına ilişkin daha doğrusu kurulduğuna ilişkin tahkim kurallarını gösteren prosedürü çeşitli dillerde yazılmış. Hiç unutmuyorum. Almanlar ve Fransızlar büyük altundan güldüler yani alaylı bir şekilde. Rusya’da da bir tahkim merkezi kurulmuş, artık Ruslar da bir tahkim merkezine sahip olduklar diye. Bakan, 2012 yılına geldiğimiz zaman St. Petersburg bir tahkim merkezi olarak biliniyor. Bir yerden başlamak gerektiğini düşünüyorum”. Bkz.: Hakan Pekcantez, ‘Soru ve Cevap’ ed. Emre Esen, Ahmet Akcan, *Uluslararası Tahkim Kongresi Tebliğler Kitabı* (Adalet 2013) 183.

285 Kabul tarihi: 22.11.2001, RG. 08.12.2001/24607.

286 Kabul tarihi: 11.01.2001, RG. 04.02.2001/27836.

287 Kabul tarihi: 13.01.2011, RG. 14.02.2011/27846.

288 Kabul tarihi: 27.11.2007, RG. 12.12.2007/26728.

289 3731 sayılı Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkındaki New York Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun kabul tarihi: 08.05.1991, RG. 21.05.1991/20877.

290 Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşme. RG. 06.12.1988/20011.

291 3730 sayılı Milletlerarası Ticarî Hakemlik Konusundaki Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun kabul tarihi: 08.05.1991, RG. 21.05.1991/20877.

292 Şanlı, ‘Uluslararası Tahkimde Türkiye’nin Avantaj ve Dezavantajları’ (n 264) 152, 153.

Türkiye’de DTO bünyesinde, alanında uzman hakemlerle donatılmış ve uluslararası nitelikli uyuşmazlıkların çözülebildiği saygın bir deniz ticareti tahkim merkezinin kurulması sayesinde, deniz ticareti hukukuna ilişkin uyuşmazlıklar, alanında uzman ve saygın hakemlerce, uygun ücretler karşılığında hızlı bir şekilde çözümlenebilecektir ve bu da Türk hukukunun gelişimine hizmet edecektir. Ayrıca böylece Türk hukukçularının bu alanda daha çok söz sahibi olmasının yolu açılacaktır.

Belirtildiği üzere 2011 ve 2012 yılı istatistiklerine göre hukuk mahkemeleri arasında davanın ortalama görülme süresinin en uzun olduğu mahkemelerden ilki kadastro mahkemeleri, ikincisi ise denizcilik ihtisas mahkemeleridir²⁹³. Kanaatimizce deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların oldukça teknik olabilmesinden kaynaklanan bu sorun, uzman hakemler tarafından yürütülen bir tahkim yargılamasıyla bertaraf edilebilir.

Ayrıca uzman bir deniz ticareti tahkim merkezinin varlığı ve yaygınlığı, devlet mahkemelerinde sürüncemede kalmakta olan davaların ve iş yoğunluğunun azaltılmasına, böylece devlet mahkemeleri nezdindeki deniz ticaretine ilişkin yargılamaların da hızlanmasına dolaylı bir şekilde hizmet edecektir.

Taraflar onay verdikçe anonim bir şekilde yayınlanacak olan tahkim kararları ile benzer davalarda istikrar sağlanacak, kararların yabancı dillere de çevrilmesiyle başka davalarda da emsal teşkil edebilmesinin ve aynı zamanda tahkim merkezinin tanınırlığın artırılmasının yolu açılacaktır.

Bunun dışında, DTO tarafından arabuluculuk, uzlaştırma ve hakem-bilirkişilik hizmetlerinin de verilmesi; uyuşmazlıkların kısa sürede, taraflar gerilmeden ve ilişkiler yıpranmadan çözümünü sağlayacak, bu da sektör için faydalı olacaktır.

Sonuç ve Değerlendirme

Türk devlet mahkemelerinde deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların görülme süresi incelendiğinde, yargılamanın oldukça uzun sürdüğü ortaya çıkmıştır. Nitekim 2011 ve 2012 yıllarında hukuk mahkemelerinin tamamı incelendiğinde, davanın ortalama görülme süresinin en uzun olduğu mahkemelerin kadastro mahkemeleri ve ardından denizcilik ihtisas mahkemeleri olduğu görülür. Tahkim kararına karşı iptal davası açılmaması ihtimalinde, altı ay sürebilecek olan bir tahkim yargılaması yerine devlet mahkemelerine başvurulması yargılamanın ortalama %610 oranına kadar uzayabilmesine neden olabilmektedir.

Buna karşılık tahkim ile bu dezavantajların giderilmesi mümkündür. Nitekim deniz ticareti hukukuna ilişkin uyuşmazlıklar bakımından tahkimin uzun bir süredir devlet mahkemelerine oranla daha fazla başvurulmuş bir uyuşmazlık çözüm yolu olduğu bilinir ve bu

293 Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, ‘Adli İstatistikler 2017’ <www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2017/istatistik2017.pdf> erişim 17 Haziran 2018 139.

durum genellikle teknik konulara ilişkin ihtilaflar içeren deniz ticareti hukuku uyuşmazlıklarının tahkimin bünyesine uygun olduğunu açıkça gösterir. Öyle ki teknik nitelikleri sebebiyle deniz ticareti hukukuna ilişkin uyuşmazlıkların kısa sürede çözülebilmesi bakımından tahkimin uygunluktan öte bir gereklilik arz ettiğini söylemek dahi mümkündür.

Deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıklar bakımından tahkimin bir gereklilik olduğu sonucuna vardıldıktan sonra, Türkiye’de kurulmuş olan belirli kurumsal tahkim merkezleri tarafından bu gerekliliğin sağlanıp sağlanmadığı incelendiğinde, Türkiye’de hâlihazırda kurulmuş olan tahkim merkezlerinin, deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde yeteri kadar görev alamadığı ve deniz ticareti uyuşmazlıklarının çözümü için ayrı bir tahkim merkezinin kurulmasının gerektiği sonucuna varılmıştır.

Deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde en çok tercih edilen kurallar ve deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların görüldüğü kurumsal tahkim merkezlerinin incelenmesi sonucunda Londra, New York, Hong Kong, Paris ve Moskova gibi merkezlerin dışında Pire, Dubai ve Vancouver gibi farklı şehirlerde de deniz ticareti tahkiminin gelişiminin amaçlandığı ve pek çok tahkim merkezinin kuruluş aşamasında buldukları ülke hükümetleri tarafından desteklendiği görülmüştür.

Böylece Türkiye’de bir deniz ticareti tahkim merkezinin kurulmasının gerekli olduğu sonucuna varıldıktan sonra, bu merkezin ideal yapısı inceleme konusu yapılmıştır. Tahkimin ve özellikle de *ad hoc* tahkimin ülkemizde henüz yeteri kadar yaygınlaşmamış olması nedeniyle, deniz ticareti uyuşmazlıklarının çözülmesi için kurumsal tahkimin tercih edilmesi önerilmiştir. Ayrıca incelenen kurum ve kurallar uyarınca dünya çapındaki genel eğilimin, deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıklara dair kurumsal tahkim merkezleri oluşturulması yönünde olduğu tespit edilmiştir.

29 Kasım – 4 Aralık 1965 tarihleri arasında gerçekleşen tahkim konulu IV. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası’nda, tahkimin Türkiye’de teşkilatlanması konusu da ele alınmıştır. Odalar Birliği bünyesinde bir ticari tahkim divanı kurmak ve her odaya bir tahkim divanı bağlamak, burada bahsedilen fikirlerden olmuştur. Meslek kuruluşlarının özel bir tahkim teşkilatına ihtiyaçları olduğu görüşü de teklif ve temenniler arasında yer almıştır. Fakat bilindiği üzere, 2005-2010 yılları arasında TOBB Tahkim Divanı’na toplamda yalnızca 6 başvuru yapılmıştır. Dolayısıyla TOBB Tahkim Divanı’nın tahkimin yaygınlaşmasına katkı sağlayamamış olduğu görülmektedir.

Odalara tahkim divanı bağlanması görüşü deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıklar bakımından değerlendirildiğinde, deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların ilgili odaya bağlanacak bir tahkim mahkemesinde çözümü gündeme gelmektedir. Bu durumda ilgili oda, DTO olmalıdır.

Esasen 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu gereği ilgililerin talebi halinde, ticari ve sınaî ihtilaflarda hakem olmak ve tah-

kim kurulları oluşturmak oda görevlerindedir. Dolayısıyla DTO nezdinde bir deniz ticareti tahkim merkezi kurulması mevzuat gereği mümkün ve DTO'nun amaçlarının gerçekleştirilmesi için bir gerekliliktir. Ayrıca DTO nezdinde bir tahkim mahkemesi kurulması bunun dışında deniz ticaretinin kamu yararına, milli ulaştırma ve deniz ticareti politikasına uygun şekilde gelişmesine de katkı sağlayacaktır.

DTO nezdinde bir deniz ticareti tahkim merkezi kurulması hukuken mümkünken, bir dernek veya enstitü bünyesinde yeni bir tahkim merkezi kurmaya ihtiyaç olmadığı kanaatindeyiz. Zira ülkemizde deniz ticareti alanında faaliyet gösterenlerin çoğu hâlihazırda DTO üyesidir ve bu kişiler olası bir ihtilaf halinde tanımadıkları bir dernektense DTO nezdindeki tahkim merkezi nezdindeki uyuşmazlık çözümüne başvurmayı tercih edeceklerdir. DTO üyeleri, kendilerini DTO çatısı altında güvence altında hissedecek, problem bir nevi evde çözülecektir. DTO üyesi olmayan kişilerin deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıklarının da bu tahkim merkezi bünyesinde görülmesine elbette hiçbir engel yoktur.

DTO nezdinde bir tahkim merkezinin kuruluşu prosedürel açıdan da daha basit olacaktır; zira böyle bir oluşum için yeni bir kanun çıkarılmasına ihtiyaç yoktur. 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu hâlihazırda böyle bir yetki ve görevi içermektedir. Oluşturulacak bir komisyonca hazırlanan kurallar ve yönetmeliklerin Oda Meclisi kararı ile yürürlüğe girmesi mümkündür.

Sektörel tahkimlerde görülen sirküle edilme, kara liste gibi uygulamalar ve bu tür kurumsal tahkimlerin uzman olması, üyelerine ucuz bir yargılama hizmeti sunması gibi avantajlar sayesinde DTO nezdindeki bir sektörel tahkim tercih edilebilir olacaktır. Nitekim uygulamada başarılı görülen tahkim merkezlerinin birçoğunun, belirli bir ticari ya da bölgesel niteliği sebebiyle başarılı olduğu belirtilmektedir. Bunun dışında belirli sektörlerde faaliyet gösteren tacirler üzerinde, o sektörde yer alan birlik ya da odaların bünyesindeki tahkim mahkemelerinin kararlarının çok daha farklı bir tesire sahip olduğu ifade edilmiştir.

Türkiye'de kurulması muhtemel deniz ticareti tahkim merkezi için düzenlenmesi gereken tahkim kurallarının tek bir kaynağa bağlı kalarak kaleme alınmaması gerekir. Kurulması muhtemel deniz ticareti tahkim merkezinin kurallarının düzenlenmesi amacıyla, içerisinde hukukçuların ve denizcilik alanında uzmanların yer aldığı bir komisyon oluşturulması gerekecektir. Komisyon tarafından GMAA, ISTAC, LMAA, ICC tahkim kuralları, UNCITRAL kuralları ve dünyanın önemli tahkim merkezlerinin kural ve işleyişleri; örneğin hakem seçim ve tayini gibi her bir bahiste tek tek incelenmeli ve kurallar MTK'nın emredici hükümlerine uygun olarak düzenlenmelidir. Nitekim kuralların hazırlanması aşamasında tahkim kararının iptaline yol açabilecek veya kararın tenfizine engel olabilecek hükümlere yer verilmemesine de özen gösterilmelidir. Şüphesiz, kurulacak komisyonca yer alan denizcilik uzmanlarının, bah-

sedilen kurallarda yer almayan fakat deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözümüne kolaylık sağlayacak olan önerileri de önemle dikkate alınmalıdır. Zira tek bir kaynağa bağlı kalınarak oluşturulan kuralların ihtiyaç duyulan faydayı sağlaması pek mümkün görünmemektedir. Nitekim ISTAC kuralları hazırlanırken de çeşitli tahkim merkezi yapıları incelenerek bu modellerden ikisi seçilmiş, çalışma grubu tarafından yerinde incelemeler yapılmıştır.

Tahkimin tabi olduğu kurallar bakımından genel olarak Türkiye’nin Avrupa ülkelerinden bir farkının bulunmadığı, hukuki avantajlar dışında Türkiye’nin uluslararası tahkimin gerektirdiği fiziki ve beşeri imkânlarla da sahip olduğu; bunun dışında tarihi, kültürel ve coğrafi konumuyla da Türkiye’nin yabancı unsurlu tahkimler bakımından avantajlı olduğu belirtilmektedir.

DTO nezdinde bir deniz ticareti tahkim merkezi kurulmasının, ülkemizde deniz ticaretine ilişkin tahkimin gelişime açık olması sebebiyle bir ihtiyaç olduğu kanaatindeyiz. Böyle bir tahkim merkezinin kurulması ve popüler hale gelmesiyle birlikte öncelikle Türkiye’de deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların hızlı ve ucuz bir şekilde alanında uzman ve saygın hakemler tarafından çözülebileceği güvenilir bir merkez oluşturulmuş olacaktır.

DTO nezdinde bir tahkim merkezinin kurulması Türk deniz ticareti hukukunun daha da gelişimine hizmet edecek, taraflar onay verdikçe anonim bir şekilde yayınlanacak olan tahkim kararları ile benzer davalarda istikrar sağlanacak, kararların yabancı dillere de çevrilmesiyle birlikte kararların başka davalarda da emsal teşkil edebilmesinin ve aynı zamanda gerek tahkim merkezinin gerek Türkiye’nin deniz ticareti hukuku konusundaki tanınırlığın artırılmasının yolu açılacaktır. DTO tahkim merkezi, gelecekte Türkiye’nin deniz ticareti hukuku alanında önde gelen merkezlerden biri olabilmesine hizmet edecektir. Ayrıca uyuşmazlıkların kısa sürede ve makul ücretlerle çözümü deniz ticareti sektörüne şüphesiz büyük katkı sağlayacaktır.

Bunun dışında uzman bir deniz ticareti tahkim merkezinin varlığı ve yaygınlığı, devlet mahkemelerinde sürüncemede kalmakta olan davaların ve iş yoğunluğunun azaltılmasına, böylece devlet mahkemeleri nezdindeki yargılamaların da hızlanmasına dolaylı bir şekilde katkı sağlayabilir.

Paralel bir şekilde, DTO tarafından arabuluculuk, uzlaştırma ve hakem-bilirkişilik hizmetlerinin verilmesinin de sektöre ve deniz ticareti hukukunun gelişimine fayda sağlayacağı kanaatindeyiz.

Kaynakça / References

- — ‘2014 Domestic Arbitration Rules’ <www.hkiac.org/sites/default/files/ck_filebrowser/PDF/arbitration/e_domestic_2014.pdf> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘2014 HKIAC Domestic Arbitration Rules’ <www.hkiac.org/arbitration/rules-practice-notes/domestic-arbitration-rules> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘2017 Statistics’ <www.hkiac.org/about-us/statistics> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘2017 Statistics’ <www.lmaa.london/event.aspx?pkNewsEventID=208da443-7800-4720-84b3-7f4f3f5fc9ce> erişim 7 Ekim 2018
- — ‘2017 Yılı Yargıtay Hukuk Daireleri İş Bölümü’ (01.02.2017) <<http://www.baroturk.com/2017-yili-yargitay-hukuk-daireleri-is-bolumu-26294h.htm>> erişim 17 Haziran 2018
- — ‘About HKIAC’ <www.hkiac.org/about-us> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘About’ <<https://vmaa.org/home/>> erişim 18 Eki 2018
- — ‘About Us’ <www.mararbpiraeus.eu/index.php/pages/2/> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘About Us’ <www.scma.org.sg/about_us.html> erişim 14 Kasım 2018
- — ‘Ad Hoc Proceedings’ <www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/LCIA_Services_in_ad_hoc_proceedings.aspx> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘Administrative Fee’ <www.mararbpiraeus.eu/index.php/fees/1/> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Advantages’ <<http://mac.tpprf.ru/en/mac-advantages/>> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘All Arbitrators’ <www.arbitrage-maritime.org/CAMP-V3/list-of-arbitrators/all-arbitrators/> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘AMTAC Rules 2016’ <<http://amtac.org.au/amtac-rules-2016/>, 18 Ekim 2018> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Appointment of Arbitrators’ <www.jseinc.org/en/tomac/guide/6_candidate.html> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Arbitration’ <www.dihk.de/themenfelder/recht-steuern/privates-wirtschaftsrecht/aussergerichtliche-streitbeilegung/arbitration> erişim 6 Ekim 2017
- — ‘Arbitration Costs’ <<https://unum.world/arbitration/arbitration-costs/>> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘Arbitration Rules’ <www.emac.org.ae/en/EMACRules/ArbitrationRules> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Arbitration Rules’ <www.maritimearbitration.com/File-a-Case/Arbitration-Rules> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Arbitration Rules’ <<https://unum.world/arbitration/arbitration-rules/>> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘Arbitrators’ <<http://mac.tpprf.ru/en/Arbiters/>> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Arbitrators 2018’ <www.mararbpiraeus.eu/index.php/members/?layout=arbs> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Areas of Work’ <www.arbitrage-maritime.org/CAMP-V3/generalites/area-of-work/> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Articles Arbitration Rules & Annexes Mediation Rules Schedule of Fees & Expenses’ <www.arbitrage-maritime.org/us/PDFEN/Arbitration.pdf> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Asia’s Choice Maritime Arbitration Hub’ <www.scma.org.sg/pdf/aboutus_scmaGlance.pdf> erişim 14 Kasım 2018
- — ‘Best Practice Guidelines of Nordic Offshore and Maritime Association (Guidelines)’ <https://docs.wixstatic.com/ugd/7f5153_263b902980ec40e8b662e54f8f898b93.pdf> erişim 25 Ekim 2018

- — ‘Brief Introduction’ <<https://unum.world/about-unum/>, 20 Ekim 2018> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘Board’ <<https://gmaa.de/en/about-gmaa/board>> erişim 18 Ağustos 2018
- — ‘Bruce Harris’ <www.lmaa.london/membership-details.aspx?id=728> erişim 7 Ekim 2018
- — ‘China Maritime Arbitration Commission Arbitration Rules’ <<http://www.cmac.org.cn/wp-content/uploads/2018/09/2018□□□□□□.pdf>> erişim 14 Ekim 2018
- — ‘Documents’ <www.nordicarbitration.org> erişim 25 Ekim 2018
- — ‘EMAC Panel’ <www.emac.org.ae/en/EMACPanel/Pages/default.aspx> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Facilities & Services’ <<https://amtac.org.au/facilities-and-services/>> erişim 18 Ekim 2018.
- — ‘Features of Tomac Arbitration’ <www.jseinc.org/en/tomac/guide/1_feature.html> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Fee Schedule of Arbitration’ <www.cmac.org.cn/?page_id=1357&lang=en> erişim 14 Ekim 2018
- — ‘Fees’ <www.hkiac.org/arbitration/fees> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘Fees&Costs’ <www.maritimearbitration.com/File-a-Case/Fees-and-Costs> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Fees and Costs’ <www.emac.org.ae/en/HowItWorks/FeesAndCosts> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Fees and Expenses Schedule’ <www.arbitrage-maritime.org/CAMP-V3/fees-and-expenses-schedule/> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Fenike Medeniyeti (Uygurluğı)’ <www.tarihbilimi.gen.tr/makale/fenike-medeniyeti-uygarligi> erişim 06 Kasım 2017
- — ‘German Maritime Arbitration Association’ <<https://gmaa.de/start>> erişim 29 Ekim 2017
- — ‘German Maritime Arbitration Association (GMAA)’ <www.maritimeadvocate.com/arbitration/german_maritime_arbitration_association_gmaa.htm> erişim 29 Ekim 2017
- — ‘GMAA-By Whom?’ <<https://gmaa.de/en/arbitration/faq-for-arbitration/gmaa-arbitration-by-whom>> erişim 14 Mayıs 2018
- — ‘GMAA Satzung’ <<https://gmaa.de/en/about-gmaa/articles-of-association>> erişim 02 Mart 2018
- — ‘Guide to Conciliation at JSE’ <www.jseinc.org/en/tomac/conciliation/conciliation_rules.html> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Birinci Dairesi’nin bazı yer 1 ve 2. bölge adli yargı hâkimleri ile Cumhuriyet başsavcı v. ve Cumhuriyet savcılarının yetkilerinin belirlenmesine ilişkin 10/07/2012 tarihli ve 1888 sayılı kararı’ <www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/e4764f46-c2d0-49a0-9c66-680f95ea84a6.pdf> erişim 17 Haziran 2018
- — ‘Hakkımızda’ <www.denizticaretodasi.org.tr/sayfalar/hakkimizda.aspx> erişim 24 Haziran 2018
- — ‘Hakkımızda’ <www.itotam.com/Hakkimizda.aspx> erişim 25 Ağustos 2018
- — ‘History’ <www.lcia.org/LCIA/history.aspx> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘HKIAC Mediation Rules’ <www.hkiac.org/mediation/rules/hkiac-mediation-rules> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘Hong Kong International Arbitration Centre Short Form Arbitration Rules’ <www.hkiac.org/sites/default/files/ck_filebrowser/PDF/arbitration/e_shortform.pdf> erişim 20 Ekim 2018

- — ‘Hong Kong International Arbitration Centre Small Claims Procedures and ‘Documents Only’ Procedures’ <www.hkiac.org/sites/default/files/ck_filebrowser/PDF/arbitration/Small_Claims_and_%27Documents%20Only%27_Procedures.pdf> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘ICC/CMI Rules’ <www.transportrecht.de/transportrecht_content/1024917209.pdf> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘Initiating Proceedings’ <<https://vmaa.org/initiating-proceedings/>> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘International Arbitration’ <www.whitecase.com/sites/whitecase/files/qmul-international-arbitration-survey-2015-infographic.jpeg> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘Introduction’ <<https://amtac.org.au>> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Introduction’ <www.cmac.org.cn/?page_id=283&lang=en> erişim 14 Ekim 2018
- — ‘İstanbul Tahkim Merkezi – Rakamlarla İSTAC’ <https://istac.org.tr/wp-content/uploads/2018/05/rakamlarla_istac_tr.pdf> erişim 15 Haziran 2018
- — ‘İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim ve Arabuluculuk Kuralları’ <https://istac.org.tr/wp-content/uploads/2016/03/istac_tahkim_kurallari_v3_TR.pdf> erişim 15 Haziran 2018
- — ‘İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (İTOTAM) Arabuluculuk Kuralları’ <www.itotam.com/Arabuluculuk_Kurallari_2603218.pdf> erişim 24 Ağustos 2018
- — ‘İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (İTOTAM) Tahkim Kuralları’ <www.itotam.com/Dosyalar/2018/İTOTAM%20Tahkim%20Kurallari-%202017.pdf> erişim 25 Ağustos 2018
- — ‘Jan Wölper’ <<https://cms.law/en/DEU/People/Jan-Woelper>> erişim 18 Ağustos 2018
- — ‘LCIA Arbitration Rules (2014)’ <www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/lcia-arbitration-rules-2014.aspx> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘LCIA Mediation Rules’ <www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/LCIA_Mediation_Rules.aspx> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘List of Members Hong Kong Maritime Arbitration Group’ <www.hksoa.org/hksoa_pdf/MAG_Arbitrators.pdf> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘LMAA FALCA Rules’ <www.lmaa.london/terms-falca-terms-and-notes.aspx> erişim 7 Ekim 2018
- — ‘Maritime Arbitration Commission at the Chamber of Commerce and Industry of the Russian Federation’ <<http://mac.tpprf.ru/en/>> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Maritime Arbitration Group’ <www.hksoa.org/maritime_arbitration_group.html> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘Maritime Arbitration in New York’ <www.smany.org/arbitration-maritime-new-york.html> erişim 06 Kasım 2017
- — ‘Maritime Arbitration Rules’ <www.smany.org/arbitration-rules-mar-14-2018.html> erişim 13 Ekim 2018
- — ‘Mediation’ <www.hkiac.org/mediation> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘Mediation Costs’ <<https://unum.world/mediation/mediation-costs/>> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘Mediation Rules’ <www.cmac.org.cn/wp-content/uploads/2017/11/□□□□□□.pdf> erişim 14 Ekim 2018
- — ‘Mediation Rules’ <www.emac.org.ae/en/EMACRules/MediationRules> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Mediation Rules’ <www.maritimearbitration.com/File-a-Case/Mediation-Rules> erişim 18 Ekim 2018

- — ‘Monthly Maritime Korea (December 2012)’ <www.scma.org.sg/pdf/seminar201212Eng-News.pdf> erişim 19 Ağustos 2018
- — ‘New name TAMARA: UNUM Arbitration & Mediaton’ <www.rotterdammaritimeservices.com/new-name-tamara-unum-arbitration-mediaton/> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘News Alert’ <<https://twitter.com/iHKIAC>> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘Nordic Offshore and Maritime Arbitration Association (NOMA): Could the Nordic Maritime Model Attract a Wider Audience?’ <<http://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2018/03/26/nordic-offshore-and-maritime-arbitration-association/>> erişim 25 Ekim 2018
- — ‘Panel of Arbitrators’ www.scma.org.sg/arbitrators_panel.html> erişim 14 Ekim 2018
- — ‘Piraeus Open For Arbitration Work: Piraeus is One Step Closer to Realising its Ambitions of Becoming a Centre Where Maritime Disputes are Settled’ TradeWinds (19 Mayıs 2006) <www.mararbpiraeus.eu/index.php/testimonial/6> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Preparation for The Arbitration Procedure’ <www.jseinc.org/en/tomac/guide/2_preparation.html#WHAT> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Rules’ <<http://mac.tpprf.ru/en/rules/>> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Rules’ <www.mararbpiraeus.eu/index.php/chapters/?layout=full> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Rules’ <<https://vmaa.org/vmaa-rules/>> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Rules for Conciliation’ <<http://www.smany.org/conciliation-rules.html>> erişim 14 Ekim 2018
- — ‘Salvage Arbitration Rules’ <www.smany.org/salvage-rules-jan-1-2010.html> erişim 13 Ekim 2018
- — ‘Schedule of Costs’ <www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/schedule-of-costs.aspx> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘Schedule of Fees’ <<http://amtac.org.au/wp-content/uploads/Rules/2016/AMTAC-Rules-Schedule-of-Fees.pdf>> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Schedule on Fees and Costs’ <<http://mac.tpprf.ru/en/schedule-on-fees-and-costs/>> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Schedule of LCIA Mediation Costs’ <www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/LCIA_Mediation_Costs.aspx> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘SCMA Asia’s Choice Maritime Arbitration Hub’ <https://www.scma.org.sg/pdf/aboutus_scmaGlance.pdf> erişim 19 Ağustos 2018
- — ‘Search the AMTAC Panel of Arbitrators’ <https://acica.org.au/amtac-arbitrator-panellist-search/#!directory>> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Service’ <www.arbitrage-maritime.org/CAMP-V3/home/> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Shortened Arbitration Procedure’ <www.smany.org/arbitration-S-rules-sep-15-2010.html> erişim 13 Ekim 2018
- — ‘SMA Rules For Mediation 2016’ <www.smany.org/mediation-rules.html> erişim 14 Ekim 2018
- — ‘The History of The LMAA’ <www.lmaa.london/about-us-History.aspx> erişim 7 Ekim 2018
- — ‘The Piraeus Association for Maritime Arbitration (PAMA)’ <www.mararbpiraeus.eu/index.php/base/en> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘The LMAA Terms’ <www.lmaa.london/terms2017.aspx> erişim 7 Ekim 2018
- — ‘The new Nordic Offshore and Maritime Arbitration Association’ <<https://gorrissenfederspiel.com/en/knowledge/articles/the-new-nordic-offshore-and-maritime-arbitration-association>> erişim 25 Ekim 2018

- — ‘Ticari Uzlaştırma ve Ticari Tahkim Esasları’ <www.izto.org.tr/tr/ticari-uzlastirma-ve-ticari-tahkim-esaslari> erişim 15 Haziran 2018
- — ‘TOBB Tahkimi ve Tahkim Sözleşmesi’ <www.tobb.org.tr/HukukMusavirligi/Sayfalar/TOBBTahkimiveTahkimSozlesmesi.php> erişim 15 Haziran 2018
- — ‘TOMAC Arbitral Awards’ <www.jseinc.org/en/tomac/award/index.html> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘TOMAC Arbitration and Conciliation’ <www.jseinc.org/en/tomac/index.html> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘TOMAC Arbitrators’ <www.jseinc.org/search/temp/meibo/arbitrator_search_en.html> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Tüzük’ <www.utikad.org.tr/Tuzuk.aspx> erişim 15 Haziran 2018
- — ‘U.S. Code: Title 9 – Arbitration’ <www.law.cornell.edu/uscode/text/9> erişim 13 Ekim 2018
- — ‘Uluslararası İşbirliği Anlaşmaları ve Yürütülen Projeler’ <www.itotam.com/Isbirlikleri.aspx> erişim 25 Ağustos 2018
- — ‘UNCITRAL Arbitration Rules (as revised in 2010)’ <www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules-revised/arb-rules-revised-2010-e.pdf> erişim 19 Ağustos 2018
- — ‘Welcome to LCIA Online Filing’ <<https://onlinefiling.lcia.org>> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘Where We Are’ <www.maritimearbitration.com/Where-We-Are> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Who We Are’ <www.maritimearbitration.com/Who-We-Are> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Who We Are’ <www.emac.org.ae/en/Pages/default.aspx> erişim 18 Ekim 2018
- — ‘Why’ <www.nordicarbitration.org> erişim 25 Ekim 2018
- — ‘Why Use SCMA’ <www.scma.org.sg/about_us.html> erişim 19 Ağustos 2018
- — ‘Wie Alles Begann’ <<https://gmaa.de/de/gmaa-intern/historie-neu>> erişim 29 Ekim 2017
- Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, ‘Adli İstatistikler 2017’ <www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2017/istatistik2017.pdf> erişim 17 Haziran 2018
- Akıncı Z, *Milletlerarası Tahkim* (4. bası, Vedat 2016)
- Balcı M, *İhtilafların Çözüm Yolları ve Tahkim* (Danışman 1999)
- Bican B, ‘Milletlerarası Ticaret Odası Tahkimi, Görev Belgesi ve Usulü’ (2015) 29 Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 1
- Bozkurt Bozabalı B, ‘Deniz Ticaret Hukukunda Tahkim: Nasıl Yapmalı? Hangisini Seçmeli?’ (Kasım 2016) İMEAK Deniz Ticaret Odası Tahkim, Hakemlik ve Arabuluculuk Eki 19
- Cartoni B, ‘The Expedited Procedure in Maritime Arbitration: An Overview’ (2017) <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2970025> erişim 15 Ekim 2018
- Connerty A, ‘Uluslararası Ticari Uyuşmazlık Çözümü; Uluslararası Ticari Tahkim Kurumları; Ad Hoc Tahkimi ve Tahkimin Geleceği’ *Uluslararası Uyuşmazlık Çözümünde Usul, Uygulamalar ve Güncel Sorunlar Sempozyumu* (Türkiye Barolar Birliği, Şen Matbaa 2009) 11
- Cortazzo Jr. R J, ‘Development and Trends of the Lex Maritime from International Arbitration Jurisprudence’ (2012) 43/2 Journal of Maritime Law & Commerce 255
- Covo J, ‘Türkiye’de Kurumsal ve Mesleki Tahkim Merkezleri ve Dünyadaki Örnekleri’ ed. Emre Esen, Ahmet Akcan, *Uluslararası Tahkim Kongresi Tebliğler Kitabı* (Adalet 2013) 175
- Çalışkan Z, ‘Fındık İhracatında Uyuşmazlıkların Tahkim Yöntemiyle Çözümü: ISTAC ve TNA’ (2017) 37/2 Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 230

- Davydenko D, ‘Resolution of Marine Insurance Disputes: the Maritime Arbitration Commission at the Chamber of Commerce and Industry of Russia’ (2018) <<http://cisarbitration.com/wp-content/uploads/2018/10/Resolving-marine-insurance-disputes-at-the-Maritime-Arbitration-Commission.pdf>> erişim 15 Ekim 2018
- Demir Gökyayla C, ‘Milletlerarası Tahkimde Ad Hoc Tahkim ve Kurumsal Tahkim’ ed. Mehmet Murat İnceoğlu, *Uğur Alacakaptan’a Armağan*, (C. II, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 2008) 161
- Duthie L, Delaney J, Williams E, ‘Australia’ *The Baker&McKenzie International Arbitration Yearbook* (Juris 2015) 15
- Ekşi N, *Milletlerarası Deniz Ticareti Alanında “Incorporation” Yoluyla Yapılan Tahkim Anlaşmaları* (Beta 2010)
- Ertan K, ‘Deniz Hukuku’nda Londra’da Tahkim’ (Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi 2010)
- Gayer C, Weimann T., ‘Germany International Arbitration 2017’ ed. Joe Tirado, *International Arbitration* (3. bası, Global Legal Insights 2017) 163
- Göktürk S, ‘Sigorta Tahkim Uygulaması’ (2017) Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Yüksek Lisans, Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı Bahar Dönem Ödevi <www.academia.edu/33751355/Sigorta_Tahkim_Uygulaması> erişim 25 Ağustos 2018
- Harris B, ‘Maritime Arbitration: ad hoc v. administered’ (2001) *Asian Dispute Review* 6
- Jakobsen E W, Mellbye C S, Sörvig, Ø S, ‘The Leading Maritime Capitals of the World’ (22/2015, Menon Business Economics, Menon Publication 2015)
- Karademir E, ‘Milletlerarası Kurumsal Tahkim Merkezlerinin Bir Karşılaştırması’ (2012) 32/2 Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 73
- Karasu R, ‘Sigorta Tahkimi ile İlgili Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri’ (2016) 26 Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 49
- Karayalçın Y, Olgaç S, Kalpsüz T, Kutay İ, Bozer A., ‘Türkiye’de Hakemliğin Teşkilatlanması Konusunda Teklifler’ (Tahkim IV. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası 29 Kasım – 4 Aralık : Bildiriler - Tartışmalar, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 1965) 697
- Kayıhan Ş, Ünlütepe M., ‘Sigorta Tahkim Yargılamasına Konu Uyuşmazlıklarda Hükmedilecek Vekâlet Ücreti’ (2017) 12 Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 109
- Khader, M, ‘A Study on Maritime Cases Handled By Law Firms in the UAE’ (Emirates Maritime Arbitration Centre, 2018) <<https://www.emac.org.ae/DocumentLibrary/2018%20White%20Paper%20-%20Maritime%20Cases%20Handled%20by%20Law%20Firms%20in%20the%20UAE.pdf>> erişim 20 Ekim 2018
- Küçükgüngör E, ‘Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu’nun Yapısı ve Tahkim Kurulu Kararlarının Niteliği’ (2001) 2 Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 137
- McIlwrath M, Savage J, *International Arbitration and Mediation: A Practical Guide* (Kluwer Law International 2010)
- Özdamar, M, ‘Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi’ (2013) 17 Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 831
- Patrick M, Leonard S, ‘Emirates Maritime Arbitration Centre (EMAC) Established in Dubai’ (28 Nisan 2016) <<https://www.clydeco.com/insight/article/emirates-maritime-arbitration-centre-emac-established-in-dubai>> erişim 18 Ekim 2018
- Paulsson J, Rawding N, Reed L, *The Freshfields Guide to Arbitration Clauses in International Contracts* (Kluwer Law International 2011)

- Pekcanitez H, ‘İstanbul Tahkim Merkezi Kanun Taslağı’ (2012) 2 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Burhan Ceyhan’a Armağan 635
- — ‘Soru ve Cevap’ ed. Emre Esen, Ahmet Akcan, *Uluslararası Tahkim Kongresi Tebliğler Kitabı* (Adalet 2013) 183
- Queen Mary University of London, School of International Arbitration, White&Case ‘2015 International Arbitration Survey: Improvements and Innovations in International Arbitration’ <www.whitecase.com/sites/whitecase/files/files/download/publications/qmul-international-arbitration-survey-2015_0.pdf> erişim 20 Ekim 2018
- — ‘2018 International Arbitration Survey: The Evolution of International Arbitration’ <[www.arbitration.qmul.ac.uk/media/arbitration/docs/2018-International-Arbitration-Survey---The-Evolution-of-International-Arbitration-\(2\).PDF](http://www.arbitration.qmul.ac.uk/media/arbitration/docs/2018-International-Arbitration-Survey---The-Evolution-of-International-Arbitration-(2).PDF)> erişim 6 Kasım 2018
- Saraç M, Başar R, ‘Amerikan Ekonomisindeki Borçluluğun Altın Fiyatlarına Etkisi’ (2015) 5/2 Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 1
- Scheel P C, ‘International Commercial Arbitration in Maritime Manners’ ed. Alexander Trunk, Valerij A. Musin, *International Commercial Arbitration and International Maritime Law from a German and Russian Perspective* (LIT Verlag Münster 2004) 160
- Strube F, ‘German Maritime Arbitration Association – arbitration and/or mediation?’ (2003) BIM-CO Review 180
- Şanlı C, ‘Uluslararası Tahkimde Türkiye’nin Avantaj ve Dezavantajları’ ed. Emre Esen, Ahmet Akcan, *Uluslararası Tahkim Kongresi Tebliğler Kitabı* (Adalet 2013) 151
- — *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (6. bası, Beta 2016)
- — Esen E, Ataman Fıganmeşe İ, *Milletlerarası Özel Hukuk* (6. bası, Vedat Kitapçılık 2018)
- Şit B, *Kurumsal Tahkim ve Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi* (İmaj 2005)
- Tetley W, *International Conflict of Laws: Common, Civil and Maritime* (International Shipping Publications 1994)
- Trappe J, ‘Arbitration in Germany – some aspects and comparison of law’ (2013) 3 SchiedsVZ <<http://www.wipo.int/export/sites/www/amc/en/docs/trappe23102012.pdf>> erişim 5 Şubat 2018
- Tsavidaridis A D, ‘Piraeus to Become An Alternative Maritime Arbitration Centre’ *Naftemporiki* (1 Haziran 2012) <<http://www.mararpiraeus.eu/index.php/testimonial/34>> erişim 18 Ekim 2018
- Wölper J, ‘Maritime Arbitration in Germany’ ed. Karl-Heinz Böckstiegel, Stefan Michale Kröll, Patricia Nacimientto, *Arbitration in Germany : The Model Law in Practice* (Wolters Kluwer Law & Business 2017) 889
- — Harbs G, Fischer F, Mallach E, ‘International Congress of Maritime Arbitrators GMAA Text’ <<http://icma2017copenhagen.org/download/ICMA%20GMAA.pdf>> erişim 18 Ekim 2018.
- Yeşilova Aras E, Yeşilova B, ‘Sigortacılık Tahkimi-Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri (Sigortacılık Kanunu m. 30)’ (2013) 8 Journal of Yaşar University 275